

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

IVSTI LIPSI

2

26

EPISTOLARVM

SELECTARVM

CENTVRIA

SINGVLARIS

Ad Italos & Hispanos, quive in iis locis.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Ioannem Moretum.

cIo. Iociv.

Cum Privilegiis Casareo & Regio.

THE
VOLUME
OF THE
ARTS AND
MANUFACTURES
OF GREAT BRITAIN

AND
OF THE
MANUFACTURES
OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND
IN THE YEAR
1789
BY
JAMES SMITH
OF THE
FACULTY OF
ARTS AND
MANUFACTURES
OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND
IN THE YEAR
1789

PRINTED BY
J. SMITH
OF THE
FACULTY OF
ARTS AND
MANUFACTURES
OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND
IN THE YEAR
1789

ILL^{MO} ET REV^{MO}

F R E D E R I C O

B O R R O M Æ O,

S. R. E. C A R D I N A L I, &

Archiepiscopo Mediolanensi.

N I M V S iamdiu me impulit,
munus aliquod ad te mittere:
& caussas habui à beniuolen-
tiâ, imò & beneficiâ tuâ.
An non sic interpreter huma-
nissimam ad me scriptionem,
cùm in hæc loca primitùs venissem, quâ me
non dicam in Italiam, sed in domum tuam in-
uitasti? Et iterasti hanc benignitatem sæpiùs:
vt iure obligatum me fatear, nexu quem pro-
fiteri magis, quàm soluere ego possim. Et ec-
ce profiteor animo, ore, stilo: & hoc nomen
in fronte huius libri proscribo. Quem non
donum, sed syngrapham ad te mitto. quî au-
tem donum, quod nec meum quidem dixe-
rim? nisi collectione fortasse & ordine: cùm
singulæ Epistolæ singulos suos iamdiu domi-
nos habeant, ad eos missæ & inscriptæ. Hoc
tamen meum, quòd sparsas vel errantes rede-
gi in numeros & CENTVRIAM: si velleo no-
mine ac titulo leuis hic miles dignus: qui

adeò arma aut ornamenta non habet, vt vix vestimenta. Simplex totum genus est, à cultu omni nudum: & quod sola extemporalitas vel commendet, vel excuset. Prodeunt tamen tuis auspiciis in lucem, imò in aciem: & quidni aciem? ita multi, velut famæ prædunculi, in subseffis hodie sunt, vt properos & incautos istos sermones excipiant. quid ad me? imò ad te iam Ill^{me}, cui perire eos deinceps aut viuere proclamo, domo ac manu meâ semel missos. Tibi militent. & quam à viribus suis non spondeant vitam aut victoriam, à tuâ virtute & prudentiâ consequantur. quæ vtraque in te clara sunt, &

— *quæ nec ventura silebunt*

Lustra, nec ignotâ rapiet sub nube vetustas.

Viuit etiam nunc in te, & heroicâ istâ indole, vel P I V S Q V A R T V S Pontifex Maximus, proauunculus tuus; vel patruus C A R O L V S B O R R O M A E V S, magnum vterque æui nostri fidus: cui alteri Concilium Tridentinum, absolutum promulgatumque, Christianus orbis æternum debebit: alter ea pietatis & virtutis eximiæ signa impressit, vt non cum nostræ stirpis hominibus, sed

(Eas mihi sanctorum veniâ dixisse parentum)

cum illis è primâ & purâ Ecclesiæ luce comparandus, multis & præponendus, videatur. Itaque Mediolanum vestrum talem Antistitem

tem

tem optat semper, numquam sperat: nisi in te
fortasse, qui ut nomine & sanguine, sic virtu-
te accedis. nam ut contingere te dicam, bonâ
tuâ gratiâ non possum. Sed illum & te omit-
to: quia, ut poëta cecinit,

Fucati sermonis opem mens conscia laudis

Abnuat:

& vna ac verissima hæc illius laus est, ex vero
non posse laudari; tua, nec velle. Ad me &
munus meum redeo: quorum vtrumque ti-
bi confesco. istud vile aut leue, ut dixi: me,
utinam talem, qualem aut iudicas, aut optas!
Louanij, pridie Kal. anni noui ∞. 1561. quem
felicem tibi, aliosque, ire voueo, ut ex bono
publico,

Iliacos aquare senes, aut vincere possis.

† 3

AD

AD LECTOREM.

EN tibi, Lector, hanc CENTURIAM, nouo exemplo ad duarum regionum populares tantum scriptam. Causse mihi huius abiunctionis fuerunt, tum ut confusio tolleretur, in omni miscellaneo populo timenda; tum ne iteratio ad varios, eadem de re, eodem tempore, nauseam gigneret in animo lectoris. Est & alia causa, quam ego scio, alius suspicetur: & tres istae effecerunt, ut eligerem disparare. Nec sane omnes etiam ad eas ipsas duas gentes edo. qui possim? perierunt mea aut amanuensium incuria multa, & quadam felicius fortasse nata: nec magis recolli- gam, quam vates illa sua folia,

Quae dispersa volant rapidis ludibria ventis.

Qui etiam debeam? sunt quadam graues, seria, & in quibus de rep. aut consilia sunt, aut iudicia: quae submittere hodiernis linguis aut censionibus, non dicam parum tutum esse, sed & hominis parum tuti. Ego in his paucis si puncta suffragij tui feram, excitabor ad colligendas reliquas: tui, inquam, suffragij, qui inter bonos doctosque es, & cuius mentem liuor aut imperitia non habet. Nam de talibus, quid ad me? scio & Momum cum Venerem carpere non posset, sandalium eius obtrectasse: ita hic tales tale aliquid, quod in factioso isto aeuo non sit ad huius aut illius gustum. Equidem inter eos esse me fateor,

— quos nec

Falsus honos iuuat, aut mendax infamia terret:

tamen si bonis etiam ista non bona, desino, nec scopum me ultra propono. Euripidem magis audio:

* Ἀπλὰς δὲ λῦπας ἐξόν, ὅτε οἷσω διπλὰς.

* Simplex malum cum licent, haud feram duplum.

I N D E X

E P I S T O L A R V M

C E N T V R I Æ

Ad Italos & Hispanos.

AENEAE Visanio Doctōri
Medico xxij.
Alfonso Ciaconi Doctōri Theo-
logo vj.
Andrea Schotto è Societate Jesu
xxxvj.

Angelo Spanochio, Patricio &
I^{sa} xxvj.
Antonio Couarruua viij, lxxvj.
Antonio Possesino Soc. Jesu lxij.
Ascanio Columna, Cardinali xl,
lxix, lxxxvj.

B.
Balthasari de Zuniga, Legato Re-
gio lxxxij, lxxxix.
Benedicto Aria Montano Theolo-
go iv.
Bonauentura Calataieronensi, So-
daliū D. Francischi Supremo
Præfetto lvj.

C.
Casari Baronio ix. Cardinali
lxxj, xcvi.
Carolo Lafaillo lxxxj.
Cynthio Aldobrandino, Cardinali
xcvj.

E.
Emanueli Correa Lusitano xcvi.
Emanueli Sarmiento de Mendo-

za, Doctōri Theologo lxxxix.
Erycio Puteano lvij, lxxxix.
F.

Ferdinando Diazio Lusitano ij.
Flamimio Moro xvij, xxvij,
xxxv.

Francisco Bencio xj.
Francisco Howio lxxvj.
Francisco Leonino xxj.
Francisco Orano, XII. viro litibus
iudicandis xxxix.
Francisco Sfortia, Card. lij, lxiv.
Frederico Borromæo, Cardinali
xix, lxxij, xcij.

Fulvio Ursino xlvij.

G.
Gabrieli Palæotto, Cardinali xlv.
Garcia Figueroa, Regi à cubiculo
lx.

Gaspari Schoppio lxxxv.
Gastoni Spinule, Gubernatori
Limburgensi xlv, lxxx, xcj.
Guilielmo Scarbergero suo c.

H.
Hieronymo Mercuriali j, vij,
xlij, lxvij.

I.
Iacobo Maria Campanacio xxv.
Iacobo Sirmōdo Societatis Iesu ij.

Innocentio Maluasia , Nuncio
 Apostolico xx,xxxj.
 Ioanni Baptista Hansenio xc.
 Ioanni Baptista Sacco xiv,
 xlix,lvij,lxv,lxx,lxxij.
 Ioanni Costao , Doctore Medico
 xxix,xxxvij.
 Ioanni Ferdinando Velascio , Co-
 mestabili Castelle xlviij,lxj.
 Ioanni ab Hollandt lxxv.
 Ioanni Idiaqueo , ab interioribus
 consiliis Regi xxxij,xlvj.
 Joanni Michaelio , Equiti, Procu-
 ratori sancti Marci xvj.
 Joanni Ramirezio ab Arellano J^{us}
 liij.
 Joanni Veraflegui , Præsidi Cen-
 sorij tribunalis xliij.
 Ioanni Vincentio Pinello lxvj,
 lxxvij.
 Ioanni Vouerio xciv,xcix.
 Iulio Casari Velio lxxxij.
 L.
 Ludowico Perezio l.
 Lupo Dionysio à Castella liv.
 Lupo Soárezio, Episcopo Portale-
 grensi v.
 M.
 Martino Idiaqueo, Regi à secretis
 xxxiv.
 Matthie Ouando , Doctore Theo-
 logo lj.

Melchiori Zoppio xxij.
 N.
 Nicolao Damantio , Brabantie
 Cancellario xxx.
 Nicolao Micaulzio lix,lxxxvij.
 Nuno Mendozio Lusitano, à cubi-
 culo Principis lxxxiv.
 O.
 Octauio Episcopo Ericaricensi,
 Nuncio Apostolico xxxvij.
 P.
 Paulo Monelia Genuensi Patricio
 xij,lv,lxvij.
 Petro Enriquez Comiti Fontano,
 Gubernatori Belgica xli.
 Petro Pantino Decano Bruxel-
 lensi lxxv.
 Petro Pendasio xxxij.
 Philippo Pigafetta xcij.
 R.
 Roberto Bellarmino Cardinali
 xcviij.
 S.
 Stanislao Rescio , Legato Regis
 Poloniae xij.
 T.
 Thoma Segeto lxij.
 Triumvris Instauratoribus Aca-
 demie Patauina xv.
 V.
 Valenti Acidalio x,xxvj.
 Ulyssi Aldroando xxij,xxiv.

IVSTI LIPSI
EPISTOLARVM
CENTVRIA SINGVLARIS

Ad Italos & Hispanos.

EPISTOLA I.

Pisas.

IVSTVS LIPSIVS HIERONYMO MERCVRIALI S. D.

ERTE rarò inter nos scribimus, & id pro affectu meo in te dolet. Quid mihi gratius, quàm te affari & alloqui, quem amo & æstimò vnum nunc pænè Italorum? Sed loca nos seiungunt, vt vides; atque etiam miseriæ istæ temporum, & dissidia animorum. Cui rei tamen medicina nunc in parte. Nam ego me abduxi à locis, in quibus vixi hactenus, & transtuli in Germaniam ad loca puriora. Puto me capis. atque occasio erit non solum sæpius inter nos scribendi, sed etiam liberiùs, remoto omni metu illo suspicionum, quæ me frustra premebant. Ego bonus sum, fui, & magis palàm ero. Tibi, pro amicitia nostra, liberè hoc indicatum volui. De Magni Ducis Etruriæ honestâ conditione, quam mihi defert; nihil adhuc accepi, præter ea quæ litteræ tuæ strictim delibant. Tamen, vt nunc valetudo & res meæ sunt, parere & obsequi vix possum, etsi benignissimè vocanti. Italiam vestram amo supra omnes terras, sed frui eâ & vobis multa nunc vetant: vtinam tamen vel cursim iterùm possem inspicere, & vos tales amplecti! digito videar mihi cælum tangere, & beatus esse supra omnes beatos. Videbo quid valetudo feret, in quâ curandâ nunc totus sum, & ad fontes acidulos me conféro, ad intemperiem hanc mitigandam aut (ô vtinam Deo visum) tollendam. Vale vir maxime, & semper mihi care. Francofurti ad Mœnum, XVIII. Kal. Maijas. ∞. 10. XCI.

A

EPI-

EPISTOLA II.

Hamburgum.

FERDINANDO DIAZIO LVSITANO.

SICVT ij qui in suaui concentu Musico fuere, sonores & harmoniam in auribus secum ferunt; sic nobis à tuo suauissimo conuictu Hamburgi factum, & te, sermones, conuiuia loquimur etiam, non solum cogitamus. Nam, per Deum, quæ tua in nos comitas, quæ liberalitas? quæ vita & mores? Cepisti me, è pectore dico: & æternum inhabitabis hoc ipsum pectus. Enimvero hominem ignotum ignoro eam benignitatem & prothymias, ut cum Plauto hoc dicam, exhibere, mihi hætenus ignotum: & adscribam meritò occulto alicui astro, quod me tibi temperat & iungit. Iam mores tui, quales? non melius quàm Poëtæ verbis descripsi:

—— *fecunda quies, virtusque serena*
Fronte grauis, sauisque decor, luxuque carentes
Deliciae.——

Habes opes, industriam, litteras: sine iactantiâ, procaciâ, vanitate. Felicem animi & iudicij! mane in hoc limite, & inoffenso pede ad calcem decurre. Nec patria te moueat, de quâ in vltimis verbis tuis querebare, & tristiora præfagiebas, quàm in re sunt aut erunt. Audi me. nihil noui ei factum, redijt à quibus auulsa est, & post annos CCCCLX. amplius, reliquo Hispaniarum corpori est inserta. At decus eius & imperium periijt! regna alia considera, non nouum. Illud Syriæ, Ægypti, Iudææ, Macedoniæ vbi est?

—— *quicquid in altum*
Fortuna tulit, ruitura leuat.

* Omnia & sapiens ille verissimâ imagine: * πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς, ἀσπερ
 que sunt, ἐν ἐλευθέρῳ, ἀπὸ καὶ κατὰ σπέσιν. Hæc meditemur, philosophemur.
 velut in Erippo. *forsum* & sicut nube ingruente sub tectum confugimus: sic in calamita-
 ac deorsum *uertuntur.* te ad Sapientie hanc arcem, quam fortuna nullis machinis euer-
 tit. Mihi quoque opus, ô amice. & priuatim calumnie, incom-
 moda, damna circumstant: sed ut gubernator fluctus assilientes
 negligit, manum in clauo habet, oculos in astris: sic nos oportet,
 quod benè agimus agere, & mentem ad Deum referre. Ego in co-
 sum, & consilium meum nosti. neque profectò decebat, cui na-
 tura

tura cum bonis esset, vitam vltra cum aliis esse. Vale, & nouum quidem, sed ex asse amicum habe. Aquis Spadanis, XVII. Kal. Iul. ∞ . IO. XCI.

EPISTOLA III.

Romam.

IACOBO SIRMONDO *Societatis Jesu.*

GRATIAS tibi mi Sirmonde habemus & dicimus, quo nomine? inquires: hoc ipso, quod tam grata illa ad me misisti. Et si enim non à te, tamen per te accepi. & vt in digniore munere, etiam grati aduersus baiulos sumus, & munusculo prosequimur; sic ego te isto litterarum, cuius operâ & curâ sacra illa donaria accepi. Estne causâ scribendi alia? etiam, simpliciter enim agere debeo. Audiui à nostro Delrio ea de studio non virtutis solum, sed eruditionis tuo, quæ excitant me ad amorem. Eum seriò nunc defero: si referre placet, fiet amicitie nexus & copula, quæ ante extremum diem metuat solui. Vrbem urbium, in quâ nunc agis, à Bencio meo desertam, tenui famâ acceperam. cur non autem ipsius litteris? nisi si subitum hoc iter fuit, vt solent vestra. Nos breui, nisi fallor, Louanium, idque habitandi causâ: nec aliâ re magis aut spes aut sermones inciderimus improborum. Nisi enim decreto bonus essem, an sic me darem in ipsam bonorum arcem? Et possent nos reuocare aliqua: vt quod locus nunc infrequens, quod limitaneus & parum tutus: sed Pietatis illo aspectu omnia spernimus, & cum Pindaro, * *θεὸς δίδωται ὅ ἀρχὴν, ἔδ' ἐν δὴ τὸ πᾶν* Valemi Sirmonde, & vota pro me interpone. Leodici, postrid. Idus Iulias. ∞ . IO. XCII.

* Deo dirigente, nihil est quod arceat.

EPISTOLA IV.

Hispalim.

BENEDICTO ARIAE MONTANO *Theologo eximio* S. D.

MIRA & sagax tua beniuolentia. ego vix has oras attingi, & litteras tuas video, aduentum gratulantes. Quis indicium fecit, nisi fama illa, cui ad stipulari nunc possum celeritatis, vel ab hoc exemplo? Sed ita me Deus & omnes celites, vt iucunda mihi hæc tua gratulatio. illa tantum? beneficentia adiuncta, & munus vnâ mittis. Nec hoc, sed offers etiam alterum, & inuitas me in

Hispaniam, & tuam urbem, inò domum : nec vt hospitem , aut amicum , sed (eo verbo vtendum est) quasi filium. &, quis mihi credet? te viuo rerum tuarum consortium, mortuo successionem ex asse offers. O pectus benignum, effusum, & cui quid aut quomodò respondeam? Profectò redigor ad silentium, non excitatus beneficiis tuis, sed oppressus. Atque hæc delatio mihi maior, quia à tali viro. Inter vetera scitè dicta, Crispi Passieni, opinor, hoc est, *Malle se à Claudio beneficium, ab Augusto iudicium* : at à te ego ecce vtrumque accipio , cuius vel iudicij vnus elogio censuerim me beatum. Sed age mi Aria, tu illum imitare ad quem accedis. da beneficia, offer beneficia: non aliter quàm arbor pomis grauida, quæ ramos demittit, & quasi inuitat ad carpédum. Ego me communiter olim tuum, qui totum nomen Belgarum opitulando & subleuando in asperis illis temporibus deuinxisti , nunc propriè sic obstrictum sentio, vt non dicam paria facere, sed nec linguâ, stilo, mente concipere possim. Sicut aqua multa per exiguum canalem, quæ vult egredi, impetu ipso sistitur & se includit: sic mihi fit, qui copiâ beniuolentiæ simul & beneficentiæ tuæ obruor: atque hanc remitto, illam intimis votis, vt in me serues, depono. De rebus nostris, pauca adhuc scripserim, recens etiam de viâ: sed aut bonæ erunt spero, aut ego bonas faciam interpretando . Vale vir optime, maxime: & æternum me ama tu, pænè dixerim , æterne. Certè ingenio iam effecisti, vt mortalitas tua finiri possit, non vita. Louanij, Nonis Septembris, ∞ . IO. XCII.

EPISTOLA V.

Vlyssiponem.

L'VPO SOAREZIO, Episcopo Portalegrensi.

QUID hoc esse dicam non affectus, sed vero verbo ardoris, quòd nulla à te epistola ad Plantinum, quin de me & solite quæras, & benignè iudices, & amanter salutes? Diu sustinui manum, pronam scribere, & affectum reponere (quid minus possum?) sic prouocanti : donec hæc vltima epistola tua laxauit , in quâ eò descendis , vt vota & cupidinem etiam interponas mei videndi, atque amplectendi . Significas dignitate auctum te, & opes non animum tantum esse ad benè faciendum. Itaque etiam inuitas. Maecte ô antistes ! cui vtinam similes (nam pares nolo dicere)

cere) plures Europa nostra habeat, felicius tranquilliusque regenda. Sed pretium quod artibus istis apud nos sit, pudet vel patriæ causâ dicere: iacent profectò, atque ij qui eas præferunt & profitentur. Sicut pueri trochos, pilas, pupas & leuia rerum admirantur, securi vtilium: sic plerique è nostris ad vana diuertunt, honesta non neglegentes solùm, sed illudentes. Sed & publicè oleum huic lucernæ parcè infunditur: quod dicere tamen magis me scito, quàm queri. Nam ego cum illo veteri,

Felicem sciri, non qui quod vellet haberet,

Sed qui per fatum non data non cuperet.

In hoc æuum nati, in hanc sortem sumus: apto me ad illud, & hanc fero, sublimi animo, vtinam corpore tam valenti! Sed illud me deserit, lentum, languidum, & abiungi palàm minatur. Quid nouum?

—— ibimus omnes,

Ibimus, immensis vrnæ quatit Æacus umbris.

Atque hæc talia in Thrasæâ nostro inclusa; de quo quæris, & elicis frustra. Ille caput non profert, & in vtero abortit hic infans. Vale vir Reu^{me} & magis tuo merito, quàm Regis beneficio magne. L. Bat. x. Kâl. Ian. ∞ .10. XC.

EPISTOLA VI.

Romam.

ALFONSO CIACONI Doctori Theologo, S. D.

SVADET affectus meus, sed & tuus, vt ad te scribam. De meo; quomodo non is ad te inclinaret, qui me ignotum beneficio, & quidè in re summâ, affecisti? nec enim ignota nobis sunt, quæ Romæ gesta. De tuo; illum ipsum amicû mihi esse, tum sermo quorundam, tum propugnatio ea famæ scriptorumq. meorum, palàm ostèdit. Quam etsi iudicio datâ arbitror, & cupio; tamè quòd tam pròpta, quòd tam sollicita, adscribo etiam certè amoris. Gratum me esse dicâ? sum animo: verbis ægrè possum, minùs factis. Delego hoc nomen superis, & illos voto conuenio, vt pro me soluant. Sed tamè iudicij, & actionis tuæ, quò minùs te peniteat, hoc addo: esse me corpore, vt antè animo, apud bonos: & mäsurum, quandiu hæc vita. In scriptis ipsis meis, siquid minùs lucet aut liquet; non offero solùm interpretationem aut emendationem, sed

promitto. Hæc puro animo ad te: atque etiã illud, si minuta quædam offendũt quosdam (ita intelligimus) ea ipsa paratos aut corrigere, aut potius delere. Audio esse, qui de Bembo aliquid liberius dictum impatiẽter ferant. Atqui virum eum depressum non iuimus, sed iuventutem retractã voluimus ab imitatiunculis quibusdam, vt nunc quoque censemus, ineptis. Scimus in versã & prosã oratione virum illum valuisse: sed in vtraque extra omnem iudiciorum aleam positum esse, non consentimus. Quid si cum modo & modestiã illa ipsa diximus? mihi videor: & si ab iis abiui, nihil recusò liberã admonitiunculã intra limites compelli. Vtinam tu vsurpes! audis enim iudicia illic & voces nationis, quam nolo equidẽ offensam. Sed vellem iudicia semper, & nequid affectus officiat. quia vt oculus, in quem humor illapsus est, parum clarẽ videt: sic mens, in quam ille. Ego hæcenus ita censui. vt in musicã concentus quidã discors probatur; sic esse in studiis, nec liberum aliquem dissensum improbari, si citra conuicium aut litem. Sed vno verbo, tu iudex hic atque alibi esto: & siue iniũs ea dici, siue non dici voles, fiet. Librum tuũ de *Signis crucis* vidimus, libenter & opportunẽ, vt qui in simili iam argumẽto versamur, *De supplicio crucis*. Baronius si notus, aut potius quia notus, velim à me salueat, vir quem meritò boni & docti amant. Idem de *Consaluo Pontio Leone*, cui iamdiu in pectore isto locus. Vale vir eximie, & nobis care. Leodici, post. Nonas Iulias, ∞. IO. XCII.

EPISTOLA VII.

Pisas.

HIERONYMO MERCVRIALI S. D.

EXCVSARI me ante omnia meritissimò cupio, quòd ad litteras tuas siluisse ais: quas testor sanctè, præter illas de Etrusco negotio, vidisse nullas. Atqui ad illud respõdi, & ex Wittendellij litteris video meas quoque perlatas. An ego Mercuriali meo respondere grauarer, qui de plebe hominibus operam hanc defero? absit. Vtique in seriã istã & graui re, & quæ ab eo profecta, quem caput agnosco Reip. Christianæ. De quã vt breuiter & candidè respondeam (ita ingenium meum, & amicitia nostra postulant) sic habe. Ego me honore summo affici, quòd à summatibus illis viris dignus loco illo in primã vrbium iudicer, intra me sentio, & gaudeo:

gaudeo: cum tristitiæ tamen illo morfu, quòd nec eorum voluntati, nec meæ inclinationi, fas mihi, hoc quidem tempore, parère. Hæremus enim, mi Mercurialis, & implicamur veteri nostro morbo: qui meliorem hunc vitæ vsum mihi adimit, & non sinit esse earû rerum, ad quas aptus videor, & vos vocatis. Tu scis, quæ vis & effectus Atræ illius bilis sit: quam nos diluere & mitigare (tollere, vix ausim sperare) conamur, vfu fontium acidorum, qui sunt in hoc tractu. Iuuare aliquid videntur. si plenè & bonâ fide, tum denique seriò agere & deliberare mihi libeat, de honestissimo munere, quod defertis. Ego Italiæ amorem non exui, parentis olim & nunc ingeniorum, & altricis: nec stimulos volo qui illuc impellant alios, quâ internum hunc affectum. Quid etiam, quòd auctoritas, imò nutus summi mortalium, mihi pro omni illicio & suasionem sit? meritò: qui agnosco obnoxium & subiectum esse debere, quidquid in terris est, capiti huic diuino. Sed caussa illa magna, & verè fontica, valetudo, efficiet non vt negem, sed vt differam obsequi: donec Deo visum, firmiorem commodioremque me reddere, & parem muneri, cui destinastis. Id eum rogo, si mihi ex vfu & salute est: teque Clarissime Mercurialis animo amplector & saluto. Leodici, XI. Kal. Iul. ∞. ID. XCII.

EPISTOLA VIII.

Toletum.

ANTONIO COVARRUVIAE S. D.

O MI Couarruuia, quàm lætum lubentemque Lipsium tuum fecisti. oculis opus sit vt credas, manus hæc non est exprimendo. Ergo tam amicas, post tam longum interuallum, litteras? ô candorem, ô fidem! Atquin ego nec esse te, nec talem certè in me esse, in omnium illic amicorum silentio, iam sciebam. Causam dicis candidè, & gaudeo, atque etiam approbo. Quid enim excusem? offendimus diuturnâ illic morâ: & cum fluctus isti magni nos eiecissent, stationem illam habere fortasse licuit, non licuit portum. Sed purgat animus inprimis iste, Deo teste, propior semper bonis: tum etiam fortis hæc mea discessio, fortis? imò pænè violenta. ita me eripui iis, quæ vi quæ astu, qui arctis lentisque vinculis detinebant. Deus mi Couarruuia fuit, Deus qui adiuvit. Ego & mea (mea, id est scripta & libri) iam salui su-

mus:

mus: nec Leodici vltra, sed quod gaudeas, Louanij in ipsâ bonorum arce. Nunquid magis palam possum ostendere me esse, qui sum? id est, pietati & regi consecratum? Atque ego (Deus fauceat) hanc mentem habebo, quamdiu vitam. In scriptis nostris siquid obscuri aut ambigui est, aut siquid etiam prauum; declarabitur, asfirmabitur, corrigetur. Crede firmiter,

* Nam tibi
firmiter
hac, animi.
que ex me-
se. profa-
mur.

* Τοι γὰρ ἐγὼ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύω.

De me hætenus. Illud in litteris tuis & nouum & iucundissimum, de viro Principe Ioanne Siluâ Comite Portalegrensi: quem non amicum solum litteris, sed etiam nobis significas, rarum in illustribus illis hodie bonum. Atque is, quod meas etiam ad te miserit, quàm me deuinxit? Si occasio est, significa: & non inoris dicisquæ causâ, sed ex pectore, pectus hoc illi dona. Amamus veneramurquæ merito tales, olim in vestrà gente crebros: cur non nunc? & ad laudem militiæ, quâ per omnes, imò super omnes, gentes florent, hanc quoque adiungunt sapientiæ & litterarum? Fiet paulatim, spero; vtrique cùm Principem nostrum ire hanc viam audio, & institui fingiquæ optimis artibus, quæ culmen illud ornent. De studiis nostris siquid quæris; paramus ordine dare Historicos plerosque priscos: & nunc velut extra ordinem damus tres libellos de *Cruce*. quo argumento? inquires. mixto, & partim sacram, partim profanam historiam ijs illustramus. Quidquid in supplicio illo olim fuit,

* A pedibus
vsque ad
versicili tibi
dixero.

* Ἐκ τῶν ποδῶν εἰς τὴν κεφαλὴν σοι πάντα ἔρω.

ut cum Aristophane dicam. Videbis breui, saluebis, & me amabis. Louanij, III. Idus Octob. ∞. IO. XCII.

EPISTOLA IX.

Romam.

CAESARI BARONIO S. D.

IAM DIV est cùm animo feci, quod re nunc præsto. Scripsi inquam ad te, & coire volui amicitie quoddam fœdus. & nōne me inuitet virtus & eruditio tua multiplex, & clara per Christianum orbem? Addo iam & beniuolentiam, quam nuper ostendisti palam, in re meâ curandâ, & commendâda. Quod ad famam meam pertinere visum, id vltro suscepisti, & laborasti pro me, quasi pro amicissimo, aut ipso te posses. Ego hæc non scribo in

obliuionis aquis : amo te iam olim magne Baroni , & deinceps magis magisque volo. Sum nunc denique purus, inter puros : & hoc quod agitatum de *Politicis* meis corrigendis, ipsi fecimus, vt amicus noster (nam & tuus certè.) *Henr. Cuyckius*, eximius Theologus, dicet aut scribet. Ad summam, amo te & colo : vt alterum mihi facias, te rogo. Louanij, III. Kal. Iun. ∞ . IO. XCIII.

EPISTOLA X.

Pataniū.

VALENTI ACIDALIO S. D.

Tv verò quid facis mi Acidali ? Amicitiam meam ambis ? abi, abi, frustra : quid ita ? iam diu habes. Testor Kalendas anni huius auspices, & ita mihi felix ille eat, vt te amaui cum primum factum illum ingenij tui vidi, *Velleianas Notas*. Leuiculas, inquis. Audacter dicito, & in hac modestiâ consta. O ornamentum iuuentutis, pudor : seges veræ gloriæ & doctrinæ ! Alij, inquam, omnes melius de te, quàm tu sentiant : & sic parua tibi videantur quæ feceris, vt maiora cottidie possis. Vix autem faciet, qui facere se iam putat. Sed ad amorem. in clausulâ illius libelli tui, quàm veri & viui ignes ? sensi, terigi, & me quoque iam tunc accenderunt. Quid nunc, cum ventilas eos velut flabro suauissimarum epistolarum ? vno vtroque verbo, Amo : & velut ad aras tibi, cum poëtâ, spondeo :

* ——— σέθεν αὖκ ἐπλήσσομαι, ὅρῳ αὖ ἔγωγα
Σωοῖσιν μετέω, καὶ μοι φίλα γόνατα ὄρωρει.

* — tu hand
capies me
obliuio,
quam diu
in vniū
fuero, &
mea cara
hæc mem-
bra mone-
bo.

Certè, naturâ ipsâ duce, amo ingenia, quæ rectiora video, & ire ad bonam famam. Ianum Guilielmium, popularem tuū, quanti fecerim, ipse sciuit, atque etiam posteri, si vita aut gratia meis scriptis. Tu succede. quoniam Deus illum eripuit, optimum æuo pessimo, & constituit in fælici illâ sede. Nos quoque (an aliquid vaticinabor ?) breui illuc imus, vt valetudo hæc dictat, vacillans, tenuis : tu viue nostri memor, & vale. Louanij, Kal. quas dixi anni ∞ . IO. XCIII.

EPISTOLA XI.

Romam.

FRANCISCO BENCIO S. D.

Mihi verò exclamare magis lubet, O negligentiam, ô perfidiam ! & nondum meas tibi redditas esse ? tibi vni ? imò

B

&

& Baronio & Bellarmino, ad quos utrosque scripsi. Quid autem scripsi: benignè & candidè, quod in animo sentio, rem totam me permittere arbitrio ipsorum. Mihi tamen & notas, ut hinc correximus, censore publico Henrico Cuyckio approbante. Mi Benci, alibi molles fortasse simus: in re pietatis, sic ut ferrum. Prima illa & summa opinio est, nihil hinc sapere præter id quod Ecclesia prisca, id est nostra. Nam qui aliquid libauit è Patribus aut Conciliis (nos fecimus) scit illam esse unam. Sed frustra, opinor, hæc iterò, & nostras iam accepistis: nostras, inquam, nam Cuyckius adiunxit. Accepi nunc nuper epistolam à Stanislao Rescio, Deus bone qualem, & quam non eleganter solum, sed nouiter scriptam: Me in Politicis imitatur, & frustula sumit ex auctoribus priscis, atque ea nec ita me imitatur: imò superat, & coronam hanc è capite meo illi dono. Ecce ad eum litteras vicarias, virum & titulum probè non noui (scripsisti Legatum Regis Poloniæ esse) ergo tu pro me inscribe, & decòrum hoc serua. Id ipsum proximis tuis significa, quia percolere amicitiam cum illo viro mihi est in votis. Salue mi Benci, & per te quoque tuasque preces fac me magis saluum. Louanij, XIII. Kal. Septembres, ∞. 10. XCIII.

EPISTOLA XII.

Neapolim.

STANISLAO RESCIO, *Legato Regis Poloniæ.*

OBSTUPVI ad tuam epistolam, & ut legere cœpi, statum non tenui (rem narro) sed resiliui & retrocessi. Tene, aut quem alium, in hoc genere tam subtiliter, tam scitè, & tam familiariter etiam loqui? Cæcidisti me in meis castris, fateor; & aut triumphum de me cape, si pergis: aut ciuicam, si seruas. Non hæc sunt verba. quis tu in alio trito genere, qui in hoc subito & inopinato sic excellis? Sed in laudes tuas parco, quas in me quidem concessisti nimis benignè. O vim amoris! nam is elucet in tuâ epistolâ, & video eum ut si in ipso corde. Ille est, qui hæc iudicia tibi dictat, ille qui ad me mittit, & iubet petere, quod debebam deferre. Sed in ordine peccatum sit: in re non præuerter, & pari passu tecum decurram stadium hoc amoris. Nam eum quoque affectum in me cadere; Bencius tibi dicet, qui de religione non celauit. Ea prisca in nobis est (sepone omnes curas) & erit, auctore ipso

do me vobis ac dico. Ill^m Domine salue, inclytæ Reip. tutela & decus. Louanij, prid. Kal. Mart. ∞ . 10. XCIII.

EPISTOLA XVII.

Bononiam.

VLYSSI ALDROANDO S. D.

NOMINE & famâ mihi notus fuisti, vir eximie, priusquam descriptione. Etsi enim absumus, locorum vasto spatio disiuncti; tamen commentantium multitudo est, & eorum præsertim, qui è nostrâ iuuentute ad vos se conferunt, optimarum artium causâ. Ex eo numero Hadrianus Romanus, & Thomas Fienus, vterque nunc medici titulo donatus, sæpe mihi laudes tuas prædicarunt, & seriam atque ab ambitione remotam doctrinam. O mi Aldroande, quàm suaue est, variis præsertim his epulis pasci? & animum permittere ad res superas, medias, inferas, & quicquid spirituum aut animantium iis continetur? Tu cottidie facis, & arcanum illum naturæ sinum excutis, fructus quoque effusus aliquando in publicum & nostrum bonum. Atque vtinam sint Reges & Principes, qui fuerunt! non teneret te causâ illa ab edendo, quæ nunc tenet, & thesaurum hunc redimerent vilioribus his thesauris. Sed bonâ fide, languet optimarum rerum artiumque amor, vt ipsæ res optimæ; & quidlibet in pretio magis est, quàm quod pretio nullo digno æstimeretur. At nobis ignoscendum est nostrisque, quos ciuilis iste Mars vexat, & auertit ab omni honestâ atque altâ cogitatione: vestri Dynastæ, in gremio ipso pacis, cur negligunt? cur Italiæ hanc famam detrahunt, non coluisse solum semper, sed excitasse ingenia & artes? Sed est cursus hic nunc rerum, & lex quædam, nisi fallor, mundi: vt honesti honestaque iaceant, & exurgat quidquid turbidum est, aut prauum. An ea quoque lex, vt optimæ artes à nobis vobisque abeant, ad orbem secretum magis & longinquum? Mihi crede, incipiunt, & frigidus ille Septentrio excolitur, & nouo hoc amore inardescit. Quid ad ista me diffundo? amoris est, & iam nunc familiariter apud te loquor. quem amorem firmum apud me futurum pollicor tibi, vir eximie; & te, qui tuum aperuisti, eodem hortor. Vale. Louanij, IIII. Kal. Sextiles, ∞ . 10. XCIII.

EPISTOLA XVIII. *Bononiam.*

FLAMINIO MORO S. D.

VNDE, quis, & quare, ad me scripseris, statim in fronte epistolæ tuæ vidi. Locus, Bononia, vetus & vera studiorum mater; tu, minimè omnium quòd * diceris, sed scientiæ & sapientiæ alumnus; causa, amor in me & mea, quem acrem profectò præfers. Hæc omnia, an grata mihi, quæris? sunt mi More, sunt: & vel vna quælibet ista res traxerit me ad redamandum. O Italia, quam olim insedi, si nunc videam! si oculis vsurpem insignes aliquot viros, mei sic amantes! profectò exultem, & non capiam gaudij mei modum. Vnde tamè hic in me fauor, nisi à numine? Deus est qui impellit, & benigni cælites: quos scito mi More, piè & purè à me coli, id est ritu prisco. Opinionum hæc aura pestilens, quæ cælum nostrum infecit, me non afflauit: & inter ægros multos & caussarios sanus ambulo, in hac quidem parte. Argumentum tibi dabunt libelli nostri de *Cruce*, quos vel hâc causâ scripsi, vt præcones testesque essent, non doctrinæ meæ, sed auitæ pietatis. Ergo tu non solum ita senti, sed vt alij sentiant facito, pro virili quidem tuâ parte. En manum meam, en affirmationem. non fallimus in his talibus, in quibus se primùm fallit, quisquis alios conatur. O miser, qui aliam hîc linguam habet, & inentem. Sed vt, quæ causa scribendi tibi fuit, in eâ desinam, amo te amantem, & id quoque fide prisca. Vale. Louanij, IIII Kal. Sextil. ∞, IO. XCIII.

EPISTOLA XIX. *Mediolanum.*FREDERICO BORROMEO *Cardinali* S. D.

GRATAM tibi fuisse scriptiunculam nostram, id verò lætor, nec tamen miror. Pro ceterâ humanitate tuâ est, quâ me amplexus & amasti, & vtrò ad scribendum prouocasti. Ego verò illi respondeo, amore tantum? imò & cultu: quorum alterum affectui debeo, alterum dignitati. O Italia semper hoc nomine felix, quòd non ingenia solum habuisti, sed etiam qui fauerent, & fouerent! Nobis hoc deest, liberè dico, qui diuturno isto bellorum æstu inuoluimur, & perit apud nos, quidquid elegans

aut honestum. Utinam illa tantum! sed maiestas imperij, & ipsa pietas periclitantur: si vnquam, rebus nostris infirmis, & spectantibus lapsum. In Deo spes est, atque eo solo. nam humana, non dicam auxilia, sed & consilia valde labant. Vos auditis haud dubiè, nec lubet hæc publica & tristia in epistolâ edissertare. Illud me in tuâ pupugit, de Bencio: de quo iam antea audieram, fateor, sed parum certò, & spes adhuc aliqua frænabat dolorem. Qui nunc erumpit, & agnosco ac toto animo profiteor, amisisse me inter amicos tempore, fide, ingenio primum, aut certè iuxta primos. Mi Benci, quæ tibi mens sic abeunti? me præeunti, qui tot iam annos languco, & fatum meum exspecto? Sed scilicet plus impuri & terreni in me, quod depurandum sit; te ille Deus, in sanctitate istâ vitæ, vocauit ad puras & æthereas sedes. Salue, salue, & vt nos tales aliquando, aut potius breui, precibus tuis adiuta. Quò abeo? abstrahor à te Illustrissime, sed per te, qui pectus mihi todisti Bencij mei mentione. quod sic apertum tibi consacro, & quicquid Lipsius, aut in Lipsio, tuus est & tua. Louanij Kal. Sept. ∞. 10. XCIII.

EPISTOLA XX.

INNOCENTIO MALVASIAE, *Nuncio Apostolico.*

VT legi litteras, quas ad me dedisti, variè fateor me affectum, & velut distractum. Gaudium mihi fuit, in vocatione tam honorificâ, & iudiciis talium virorum de me benignis. Quid ad gloriam mihi amplius, ad commoda vtilius, quàm in vetustissimam & celeberrimam Academiarum venire? quæ non falsò se dicit, & inscribit, *studiorum Matrem*. Ego totam Italiam vestram amo, & veneror: tacitâ quadam inclinatione nature, tum etiam ob illa ipsa studia quæ colimus, quibus fons illinc & sedes. Quòd si voto meo dirigenda vita sit (sed Deus, & id quod fatum vocamus, superant:) Italia me videat, teneat, cineres etiâ meos condat. At enim multa obstant, quæ pro prudentiâ tuâ, me tacente, vides. Et possum fortassis reliqua vincere: vnum illud de valetudine, forte & decretorium est, vt ita dicam. Ego ille imbecillus, in decennali amplius languore, atque eo pessimo, & qui pertinaciter spernit curam, quî veniam in Italiam vestram? & si venerim,

C

quid

quid faciam? Par esse muneri imposito possum? par opinioni conceptæ? diffido. Hæc causâ una est cur tardem & abnuam, & votis vestris non iungam mea vota. Deliberabo tamen etiam, & Deum in consilium, imò & in auxilium, aduocabo: si fortè sub venum tempus vires aliquas maiores mihi donet, aut spem de valetudine firmiorem. Interea priuatim, gratias equidem habeo pro benignitate in me tuâ, quam ex ipsâ scriptione vestigiis totis colligo: & ex animo addictum me esse & fore, veraci calamo configno. Ill^{me} & Reu^{me} Domine in bonum publicum, & tuum, vale. Louanij, viii. Kal. Mart. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXI.

Bonomiam.

FRANCISCO LEONINO S. D.

QUOD me compellas, nobilissime iuuenis, proficisci video ab amore virtutis & litterarum. Ideò te iure amo, qui sic ista. Vnâ in re nolim te falli, si eximia illa duo in me esse censes: non sunt: sed cupido tamen eximia, & omnem vitam hoc egi, ut eas mihi parte aliquâ conciliarem. In Italiâ vestrâ (felice artium virtutumq; parente) illi viri sunt, quos meritò admireris, quos ad imitandum proponas, generosi & honesti omnis exemplar. Siquid tamen aut ego cogitatus, aut scripta mea lecta eò faciunt; gaudeo, & perennem mihi hunc fructum studiorum opto. Vnus enim ille mihi finis, non ut maior, sed ut melior fiâ, & alij per me tales. Vale nob^{me} iuuenis. Louanij, post. Kal. Mar. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXII.

Bonomiam.

ÆNEAE VIZANIO Doctori Medico S. D.

DVO me fateor in scriptione tuâ miratum, & quòd scribis, & quòd sic amas. De isto magis, quia me & mea qui noui, vix reperio quidquâ magni, quod conciliet mihi viros istos magnos. At benignitas vestra est (non enim iudicij error) quæ impellit ad amandum etiam eos, qui alta & honesta amant: & cupido apud vos gratiæ locum inuenit, non solum effectus. Longum mihi hæc alloquia, hæc testimonia sint: quæ velut stimulos habeo, ad pergendum in duplici hac viâ Scientiæ & Virtutis. Iungo enim quâ possum:

possum: nec Deus ille velit, posteriorem hanc à me vnquam disiungi. Prior illa voluptatem in animis gignit, hæc fructum; illa dum viuimus, hæc cum viximus etiam utilis opportunaque est. Vtramque in te esse Vizani, vel hinc colligo, quòd studiosos & candidatos earum ames. Fac mihi semper, & cum sænore affectum eundem à me refer. Louanij, post. Kal. Mart. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXII. *Bononiæ.*

MELCHIORI ZOPPIO S. D.

QUOD me & mea amas, sed cum iudicio, id verò amo, & in animo isto laudo. Etsi enim me fortassis sine exceptione amare possis, & toto quod dicunt, pectore: tamen in meis profectò aliud est, inò clamo, cum iudicio, & alibi notâ, legenda esse. Nam mi Zoppi, quid sumus nos omnes, qui aliquid esse videmur? homulli, & in quibus ætheræ illius partis aliquid emicat fortasse, sed non sine adiunctâ terrenâ suâ fæce. Itaque caligo, hæsitatio, error, agnata sunt nobis: & nihil tam eximium ab homine eximio, in quo non ea deprehendas: Atque ego vt liberè ista fateor, sic libenter inspicere ac tangi ab aliis patior: nec sum ille mei admirator (ah, absit) qui extra iudiciorum aleam me ponam. Subijcio, subijcio; & si vlla virtus placita mihi vnquam aut placet, ea Modestia est, & apud te testor. Si coràm me videres, & sermonis morumque meorum arbiter esses: idem diceres, nec aliud mihi magis vindico quàm istud. Itaque de Plauti altero loco, liberè fateor, me quoque iam aliter sentire: de altero hæsito, nec firmum video cui innitar. Tuum studium rerum talium & inquisitio grata fuit, amor & affectus in me gratissimus; quem ita mihi serua, si meum tibi reddo. Louanij, post. Kal. Mart. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXIII.

Bononiæ.

VLYSSI ALDROANDO S. D.

QUOD libente animo ad vos soleo, dolente & tardante nunc scribo. Causa, quia quæ vultis velle non possum, & cogor nunciare, quod sit præter animi vestri sensum. Quid id est? frustra circumueo, me non venite. Mirum & parè dixerim miserum

negotium, volumus vtrunque, nec fit quod volumus: quia aliquis supra nos & contra nos vult, cui non repugnamus. Rex est, & eius Consilium, qui me hîc sistunt, qui suum esse habitatione volunt & incolatu, vti sum natiuitate. Succumbimus, mi Aldroande, tam grandi auctoritati, etsi Italiam, & Bononiam vestram, in intimis istis sensibus amamus. Addo valetudinem, sic affectam (non mentior) vt credam me, Homeri verbo, *μῦθος δ' αἰὼν* & brevis vitæ ac moræ in hac terrâ esse. Quid me commoueam, quid vos aliosque excitem, & mox deferam, vix à vobis visus, aut certè non benè inspectus? Externa mea, facies, verba, habitus, modica sunt, nec pro expectantium opinione: in scriptis, & publicâ actione, fortasse aliqui sumus, & ostendit se illîc, siquid in nobis melioris auræ. Ah, cur non licet mihi theatrum illud sano celebrare & vegeto? spernerem omnia, & aut soluerem vincula aut rumperem, quæ me ligant. Nunc vetus illud fiat & sapiens, * *ἐπεὶ δεῶν*, & quò ille ducit aut abducit, sequamur. Quæso, ac per sanctum Amorem rogo te, mi Aldroande, ne aliter interpretare: & scito me affectu vestrum esse, cùm re non possum. At tuus sum priuatim etiam, inter primos: ne desine amare me, qui aliam & interioram amandi causam habuisti. Louanij, xi. Kal. Iun. ∞. 10. XCV.

* *Deum se
quer.*

EPISTOLA XXV.

IACOBO MARIAE CAMPANACIO,
Bononiensi Senatui à Secretis.

QUOD litteris tuis beneuolè & prudenter scriptis (fateri debeo) me affaris, gratiam habeo mi Campanaci; & sentio quantum obliget vobis, qui velut consensu & conspiratione sic me amatis. Amatis tantum? imò & honoratis. Vocatis enim in locum, quem primarij Italiæ, vel Europæ potius, viri infederunt: quod magni equidem facio, & (testor Deum) iubet hic animus & impellit parere. Quid tamen dissimulem? teneor & obligor à rebus meis, ab vxore & familiâ, à Rege & Ordinibus patriæ, denique à valetudine: vt non sim expediendo. Trahitis vos absentes, isti præsentès validius retrahunt, & asserrum eunt sibi. Obsecro te vir prudentissimè, tu quoque hæc considera, & cogita rumpere ista non fortis solùm viri esse, sed felicitis. Hoc postremum

Deus

Deus fortasse mihi abnuit:quem alioqui testor,cumulum me felicitatis habiturum,inter insignes istos viros & Italiae apices,si in vrbe vestra consenescam. Senatui tuo si in occasione hoc indicas, beneficium mihi dederis: & maius,si pro meo non tuo sensu, id est fortiter & ad suadendum, hoc dices. Scio enim & te inter cupidos mei esse, eoque minus aptum causae approbandae. Louanij, VII. Kal. Iun. ∞ . 15. XCV.

EPISTOLA XXVI.

Patauium.

VALENTI ACIDALIO.

QUID tu ais?redire te?at vix etiam visa tibi Italia est: certe non eius praecipua pars,& inclyta illa Roma.Faciam transiens,inquis. Meo consilio, insideas potius & inhabites, & fiet cum tuo bono. Scito certò, nescio quem genium loco illi esse qui ingenia poliat,iudicia formet:& in iuuentute experti nobis videmur. Praemia etiam ingenio tuo vis:illinc pete,& aureum vellus Iason refer, sed sine vllâ Medeâ. Addis de quodam qui *Politica* nostra carpat, & minetur contra scribere.Itane?faciat.ego solidum hoc corpus puto, & quod non metuit Saturnium aliquem dentem. Sed mi Valens, ira res est. vbi melior fama surgit,adhæret statim altera: & ignaui atque ignoti tantum ab eâ immunes. Vt piratae in mari onustae nauis insidiantur, vacuum neglegunt: ita hîc fit. Poëta hoc pulchrè:

* Τὸς ἀγαθὸς ἀλλ' ὅ μάλ' ἀμάρτυς, ἀλλ' ἐπαυεῖ.

Τῶν δ' ἐκακῶν μόνον γίγνεται ἐδωμία.

Hoc solemur nos, & illum mittamus: certi, nihil placere omnibus, *præter placentam* (veteri verbo) & *vinum*. Sed heus, de *Martiali* quid tu monstri? edi illum in viciniâ vestra cum meis *Notis*? Numquam scripsi, numquam misi: & miror te quasi ambigen-tem quærere.Nonne hîc ad manum familiares mei Typographi sunt, quibus commendarem? Fraus aliqua est, & fortasse e libris meis collectanea, quibus titulum hunc imponunt. Queris in istâ occasione de poëtae eiusdem loco, in Corylum quemdam, qui scitus & bellus videri affectabat:

Qui scit, quam quis amet, qui per conuiuia currit:

Hirpini veteres qui bene nouit auos.

C 3

Quis

Quis iste, inquis, *Hirpinus*? non è familiâ aliquâ Romanâ, ne erres, (etsi ea quoque fuit) sed equum hîc intellegit in Circo nobilem, & multarum palmarum. Nam ea etiam infania, ut stemma & proavos equorum talium quærerent factionarij, atque inter se celebrarent. Statius in Siluis:

— *Romulei qualis per iugera Circi*

Cum pulcher visu, TITVLIS GENEROSVS AVITIS,

Exspectatur equus: cuius de STEMMATE LONGO

Felix emeritos habet admissura parentes!

Ecce. vides titulos avitos, & stemmata spectata in his equis? De *Hirpino* etiam. propriè Iuuenalis:— *Corithæ posteritas & Hirpini.* sed clarissimè lapis vetus, quem Romæ olim vidi & exscripsi, iste:

AQVILO. N. AQVI

HIRPINVS. N. AQVI

LONIS. VICIT. CXXX

LONIS. VICIT. CXIIII

SECVND. TVLIT

Hic in medio vir est

SECVNDAS. TVLIT

LXXXVIII.

(conditor factionis

LVI. TERT. TVL

TER.

Russatæ) qui dextra ba-

XXXVI.

TVL.

culum, sinistra pabulum

XXX

tenet: & vtriusque duo

VII.

affilientes equi.

Habes ipsum hîc *Hirpinum*, atque adeò eius auum *Aquilonem*. Nam illud. N. in lapide *Nepotem* notat. Vides & palmas vtriusque, & plures etiam in auo. Sed accipe & vtrò locum alium in eodem poetâ. Lib. x. Epitaphium est matronæ cuiuspiam, atque ea loquitur;

Bis mea Romano spectata est vita Terento,

Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Quid vult? vixisse se & vidisse binos Sæculares? nihil magni aut memorandi, in illo Domitiani ævo. Nam Claudius ecce Sæculares dederat anno urbis DCCC: iterumque Domitianus, quasi erroris illum arguens, DCCCXLI. Itaque anni intersint tantum XL. Puto litterâ additâ scribendum, *vitta*: quod valdè sententiam mutet, & ad matrimonium ducat. Nam vitta, ut scis, maritarum. Itaque gloriatur, se tot illos annos nuptam, & in theatris vittam suam spectaram. Vale mi Acidali, & de mansione aut reditu tuo (sed si me audis, illâ) fac me scitiorem. Louanij, III. Kal. Octobr.

EPISTOLA XXVII.

*Bonomiam.*ANGELO SPANOCHIO, *Patricio & 1° primario S. D.*

NON venio mi Spanochi, ne per ambages te ducam, & statim effundam, quod tibi (addo & mihi) molestiæ est aut dolori. Caussæ sunt, utinam ne tam iustæ, & quas fonticas antiqui vestri consulti iuris appellabant. Valetudo enim, valetudo, ut alias omittam, in primis vrget; & hæc venire me non vult, cum exiguo vestro aut nullo usu. Atqui melior ibi fiet, inquis. posset profectò recreari aliquid ab aurâ non tam Italiæ, quàm benivolentiæ vestræ, qui sic palàm & ex animo amici estis: sed recreari, non firmari, & ego (nequid celem) de eâ pænè despero. Ad aquas acidulas iam imus, siquid iuuabunt: ceterum mens, corpus, manus, omnia à tam lento & longo morbo languent. Tu vale illustris Spanochi, loci & professionis tuæ decus. Louanij, vi. Kal. Iun. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXVIII.

Bonomiam.

FLAMINIO MORO S. D.

IN dolorem me das amicis tuis litteris, mi More. Identidem vocas & reuocas, amorem & pænè iram misces, & non spem solum sed etiam metum proponis. Ah, quàm non opus istis, si quod volo liceat mihi velle, dicere, facere! Nō licet mi More, crede. nec aliud me tenet aut terret, quàm quæ nuper distinctè & largè tibi indicaui. Fidem non habes? supremum numen iuro & aduoco, ita esse. Valetudo quidem sic affecta est, ut iam nunc ad Spadanas acidulas eam, vix instaurandæ illi (quî sperem?) sed fouendæ. Atqui alij, inquis, aliter credent, & loquentur. scio pænè quid velis. Sed cuius sapientiæ, aut etiam fortunæ sit, omnibus placuisse? omnium iudicia aut suffragia meruisse? Ut in mari alij aliàs venti, gubernator tamen rectum cursum tenet, nec deflectit mentem aut oculos à proposito portu: ita nobis esse debeat, recta petere, prosequi, nec eijci viâ, aduersante aliquâ iudiciorum aut sermonum aurâ. Caput rei pietas, salua mihi est, & (spero) erit: nec tu cense eam, ubi nunc sum, ambiguam esse, aut intutam. Louanium mihi sedes, ipsum eius domicilium, arx, asylum. Quidquid turba-

turbatum in his locis, hæc firmiter stetit, & vicina omnis contagio aërem hunc non infecit. Ibi sumus, ibi erimus: & si usquam pedem mouemus (quid tempora ferent, nescio) ad te & Italos imus fortasse, etiam inuocati. Hæc ex animo More: tu me in tuo gesta. Louanij, vi. Kal. Iunias, ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXIX.

Bononiam.

IO. COSTAEO, Doctori Medico.

TARDA & pigra manu scribo, me vobis negare, quod sic honestè & amanter vultis. Quid enim faciam? sum in aliena manu, nec frontis meæ est resistere meo Regi, & Ordinibus patriæ, qui sistunt & tenent. Quid hîc sit, quid apud vos mihi futurum sit, non ignoro: sed cogor cum Vlyssæ Homérico, si commemini, deplorare,

* Quod
non sic mihi
Dij felicia
decreuerunt.

* Ὡς ἔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλεον.

Patiamur. vobis quidem exigua iactura, qui & alios viros facillè nanciscemini; & quod caput est, validiores, eoque diuturniores ad hoc munus. Nam mea vita (ne ominis quidem causâ silebo) brevis est, & valetudo hæc indies afflictior, parum de eâ promittere iubet aut sperare. Te intereâ amare cogor, mi Costæe, mei sic amantem, & hunc affectum mecum feram ad meliora & supera illa loca. Vidi Ill^{mi} Cardinalis *Palæoti* honesta verba de me, & iudicium. Obstringor summo viro, & verè inter magna lumina Italiæ vestræ. Vale. Louanij, vi. Kal. Iun. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXX.

Madrîtum.

NICOLAO DAMANTIO, Brabantia Cancellario,
Præsidi & Curatori rerum Belgicarum.

MILITIAM meam cum Principi inscripsissem, nec offerre eam esset in meâ manu: ad te confugi Vir amplissime, quem subire has vices meas & decere arbitrarer, atque adeò (ignosce fiduciæ) debere. Quis nescit te eximium ibi inter Belgas esse, & patriæ nostræ res publicâ auctoritate & missu curare? Atqui inter Belgas etiam ego sum, & corporis illius cōmissi tibi membrum. Suscipe me, aut potius hospitem meum librum, & ad illas

aras ac sacra te myſtagogo inducatur. Placere adſpectum ſtatim poſſe, non aſſero: fortasſe inſpectum. & certè inſunt, quæ in materie Principibus digniſſimâ, primi produxiſmus & miſimus in claram lucē. Cetera Præſatio mea dicet. Ego te rogo, per communis patriæ iura, vt huic Telemacho verecundanti quaſi Minerva eſſe velis, & apud magnum illum Neſtorem ſiſtas. Cuius iudicij libram ſi teſtimonij tui momēto in fauoris partem inclinas: tibi ego, & mecum litteræ debebimus, quæ nimis diu eſt cūm apud nos, per ciuica hæc bella, iacent & languent. Erige & attolle: ita Deus te hîc felicem ad illa alta & æterna. Vale regi & patriæ, Vir Ampliſſime. Louanij, prid. Kal. Sextil. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXXI.

INNOCENTIO MALVASIAE, *Nuncio Apoſtolico.*

HUMANITATEM tuam, quâ præſens in me uſus es, sæpe ruminor, & dolorem aliquem in animo hoc reliquit. Quid velles cum tuis & deſiderares, vidi: & idem me velle, nec tamen poſſe, hoc doleo & in animo queror. Quid faciam? multa occurrunt & interueniunt, quæ non ſinunt nos eſſe arbitrij noſtri ac ſpontis. Sumus ſub imperio alieno, in eo nati & educati: addo vires & valetudinem non ad omnia aptam: addo vxorem & familiam, denique & patrimonium & amicos; quæ omnia in oculis habere debemus, cūm de migratione, præſertim tam longinquâ, deliberamus. Et primum, quod ad imperium attinet; Regi meo ſubſum, potenti, magno, & in triplici iam orbis parte timendo aut verendo. Ille me retinet, imò liberalitate nouâ inuitat: quæ frons mea aut pudor ſit abnueſtis, aut ſpernentis? Certè ante omnes illi me ratio, & mos etiam, obligat: nec ſoluimus eiufmodi vincula, niſi neceſſitas aut ſumma ratio impellit. Quid patria? manus mihi inijcit, & iunctis ſuffragiis verat deſeri & abire. Alterum quod poſui, Valetudo eſt. Teſtor æternum, & quod omnia videt ac ſcit, numen, me ab vndecim iam annis in aduerſâ eâ fuiſſe, lento ac tabente morbo affectum, nec corpore ſolū, ſed animo & his ingenij functionibus laboraſſe. Atqui ad eas exferendas à vobis vocor. Quid ſi brevis & paucorum menſum, an dierum, vita mea ſit? Non lūdo, ſerio ita ſentio, decuriſſe me panē hunc curſum. Cur vobis ſumptum, mihi moleſtiam

addam; sine certiore aliquo fructu? Tertium, Vxor, res meæ, & amici. Obsecro te, pariaris & hæc me inspicere, etsi priuata, in publico negotio: sed ita priuata, vt sine ijs, aut aduersantibus ijs, haud commodè fatis & tranquillè vituamus. Vxor igitur ætate iam decliui, & corpore parum valido; ipsa ignara sermonis illius & rituum, ægrè transferri & inferi velit in nouitium illud solum. Addidi res meas, siue patrimonium & agellos, quæ à maioribus habeo: curam & inspectionem meam ista desiderant, præsertim afflicta per nimbium hunc ciuilis & intestini belli. Denique cognati & amici non queruntur sed increpant, & pænè impietatis me accusent si relinquam. Ista sunt, quæ quisque rerum humanarum & ciuilium gnarus, per se consideret, & causæ meæ ac decreto suffragium fortassis nolens etiam addat. Sed mihi opponitur aut opponitur, Cur spem igitur fecisti? cur non abhorreere te à locis & conditione eâ ostendisti? Agam simpliciter & ingenuè, vt mos meus postulat: ideò spem aliquam feci, quia mihi ipsi spes aut votum erat; & quia nulla vocatio (plures habuimus) sic delapsa in animum hunc, non solum aures. Viri primores in eâ ciuitate, qui ad me scripserunt, valdè vel auctoritate vel affectu suo commouebant: & vno verbo, ipsa Bononia, vetus & fida studiorum mater & custos, incitabat. Non ego cogitarem locum amœnissimum pænè Italiæ, & vberimum (vidimus enim, & his oculis vsurpauimus:) tum etiam viros & antecessores, qui locum eum docendo scribendoque illustrarunt? Cogitavi & velut faces subdi mihi & adiuuari sensi ab hac memoriâ, & trahi, vt pedem ponerem in vestigiis clarissimorum & perennium ingeniorum. Itaque inclinaui, non nego, & nunc profiteor: sed in litteris tamen meis ac sermone (ad te Ill^{me} Domine appello) cauta omnia & adstricta fuerunt, & deuincta ad duplex caput, Regiæ voluntatis, & Valerudinis nostræ. Velle ostendimus, sed semper cum duplici hac exceptione, si aut ille vellet, aut hæc pateretur. Repugnant vtræque, vt dixi: atque ita veniam mihi tribui à vobis etiam puto, si volutati & petitioni vestræ non do manum. Consigno hoc iam nunc & testor, Italiam à me amari, & in Italiâ Bononiam: sed incolì à me & insideri, ob causas iam dictas, non posse. Quas vt Ill^{me} Domine bonas æquasque iudices, votum meum est: & per te inclytus ille Senatus, cui etiam absens cultum

omnem

quâ Coloniae in nouum tibi, nec nisi nomine notum, es vsus? Vsurpasti eam iterum Leodici, nuper Bruxellæ: & quid ad conciliandum ego attuli? præter cultum, & egregiam de virtute & prudentiâ tuâ opinionem, nihil: quæ imputare non possum, passum & ab omnibus delata, quibus gustus aliquis & notitia est tui. Itaque in ære isto manere, fortasse & immori, debere me sentio: tamen, ut boni animi ac sanguinis debitores, confessionem, cum non solutione, offero, & debere me ac debiturum hac velut syngraphâ consigno. Cui & libellum iunxi, DE CRUCE, nuper à me editum: non ita ut dem inunus, sed ut accipiam, si benignâ fronte admittis, & in vacatione aliquâ à curis legis. Spondet tua ingenita benignitas, atque eadem constâtiâ in me tui affectus. Da ô Deus, & idem tibi, Ill^{me} & Reu^{me} Domine, ea quæ merita tua, & vora nostra poscunt. Louanij, x. Kal. Ianuar. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XXXVIII.

Bononiam.

IOH. COSTAEO S. D.

O TE virum probum! desiderasti me, inuitasti calidè, si quis vnquam: excusationem tamen accipis, & amici rationem habes, non solum affectus tui. Exosculor te absentem, sed animo, qui solidè se copulat tibi & iungit. Per fidem te rogo, ama in Lipsio, quod vbique, quod semper est: & corpus, non nisi ob illud. Isto quoque iungi volebam, & nunc vellem: sed quæ prætendi, res fuerunt, non fucus aut color. Valerudo & vires exiguæ, & in diutino languore ipse animus, lingua, stilus (quid diffitear?) non qui solent. Tuis hæc, non tibi solum imprime, & vnâ cum Moro meo ito me excusatum aut defensum. Ego mi Costaë, vir Illustris, animo perseuero tuus esse, & æthereâ istâ parte in æthere spero iungi. Louanij, post. Kal. Sept. ∞. 10. CXV.

EPISTOLA XXXIX.

Romam.

FRANCISCO ORANO, XII. viro litibus
indicandis in sacro Tribunali.

ANTE biduum litteras tuas accepi, quibus gratum tibi votuumque esse ostendis, Franciscum tuum apud me agere,
litteris,

litteris, moribus, & omni bonâ disciplinâ imbuendum. Quem suscepisse me haud promptè initio, fateor, & scit eius parens: non quin vestrâ causâ omnia vellem: sed quia vetus meum decretum & mos erant, mihi viuere, nec solitudinem, & ex eâ quietem, confortio adolescentium interpellare. Quos bonos modestosque casus dare potest: sed idem alios, & præsertim in nostrâ hac Belgicâ, in quâ, per hæc bella, mores à priscis illis valdè demutarunt, & proteruia, vanitas, ferocia sæpe habent iuuentutem. Hac causâ, vt dixi, abstinui & renui. sed peruicit denique tuus, & pænè dicam meus, frater (talís & tam arctus inter nos amor est:) tum & tui aspectus, quem valdè hoc velle, idem mihi ingerebat. Feci, nec pænitet. apud me est, ex meo vestroque voto, adolescens tranquillus moribus, studijs industrius: nec quod desiderem reliquit, nisi vt perseueret. Quidni faciat, & naturæ bonitate, & à tuo illustri exemplo? quem ille & cogitat adsiduè, & sæpe loquitur: meritò, familiæ vniuersæ decus, & propriè ipsius spem & præsidium: quem ego (vide quò eam) commendatum mihi à te, vltro commendo, & vt in gratiâ tuâ firmiter ponas, rogo. Meretur, magisque cum annis merebitur: atque vtinam diem videam, quâ te educente & attollente, ad fastigia honoris veniat, quò destinastis. Deum precor, vt rata hæc vota sint: te autem, Vir Amplissime, vt me tuum atque Oranorum censeas in omne æuum. Louanij, prid. Kal. Nou. ∞. 10. XCV.

EPISTOLA XL

*Roman.*ASCANIO COLUMNAE, *Cardinali.*

TETIGIT meum pectus tua scriptio, & effudit intimos istos sensus. Tene illo genere, illâ dignitate & famâ, sic benignè, sic vltro, ad me scribere? beniuolentiam tuam testari, & offerre? hæc omnia honestissimis iudicijs cumulare? Verè dixi, commouisti totum Lipsium, qui non nescit & maiorum tuorum, & tuas dotes. At enim argumentum etiam totum sumis, & amoris & honoris in me plenum. Hortaris vt veniam in Italiam, propior vobis sim, & spem atque occasionem dem mutui etiam affatus. Quæ vna res, vt fatear, obnubilat serenum illud tuæ scriptiois, & triste aliquid adspersit lætitiæ iam conceptæ. Ex animo
& libro

& libro omnia, sedeo iterum ad consilij, vt sic dicam, calculos: sed cum dispunxi & subduxi, negans illa pars potior esse videtur. Quæso te, Illustrissime Domine, mecum paullisper considera (si à ferijs magis vacas:) & te iudicem in causâ hac ipsâ sumo. Ætas iam meâ inclinât & deurgit in senium, ac proximo Octobri ingrediar cum bono Deo annum quadragesimum nonum. Mutare aërem, sedes, mores, difficile est; & sepe, in huiusmodi ætate, infustum. Pono hoc, & vicerit, age, meus affectus: sed valetudo subsequitur & excipit, quæ negat quassari & commoueri. Nec recens ea, aut subito tristior nobis est, sed ab annis vndecim assiduo languore, aut tabe, afficit nos & premit. Quæ spes hîc vincendi, aut emendandi? ipsi medici vestri dicent, commorientes quosdam esse lentos istos internosque morbos. At demus etiam venire me, morbum spernere: quid, cum venero, fiet? vmbra mei ad vos adferam, & hominem, vt ille ait, *monogrammmum*? quî par ero susceptæ functioni? conceptæ opinioni? atque ea res, non nego, animum istum mordet. Aiunt ab Alexandro Magno inuitatum quempiam, in magnâ famâ peritè sagittandi, vt specimen coram se ederet: atque illum recusasse. motum autem obstinatione Alexandrum, iussisse duci hominem, vt sui contemptorem. Illum in viâ dixisse, non pertinaciâ, sed ingenuâ verecundiâ deterritum, ne fortè in senio manus aut ars aberraret, & coram tanto Rege dedecoraret veterem famam. Idem si ego dicam & prætendam, an peccem? Scio alacritate quadam & vigore opus ad docendum dicendumque, scio memoriâ & eloquio: nec nego fuisse in me aliquas istas partes: at quin morbus etiam eas libauerit, non ausim sperare aut profiteri. Totum me reuelo & retego apud tam fauentem arbitrum: & addo minora iam alia, quæ extra me, sed me circumstant. Ecce vxor mihi, annis me maior, quæ pedem patriâ suâ nunquam extulit: quâ suadâ effecero, vt audiat me & sequatur, in terram cælo, moribus, linguâ diuersam? Deferere autem hanc comparem, non diuina, non humana lex dabit. Quid amicos & cognatos dicam, quibus solatij aliquid in me, aut consilij? quid res & patrimonium meum? perdo hæc omnia, si desero: & vincula hæc etiam sunt in animo purgato, & sapiente. Denique Rex & patria etiam retinēt, imò recenti liberalitate ligant. Quæ frons mea erit abeuntis, & exteros velut in ignominiam

utrorumque præponentis? Enimuero extra honesti fines, imò & æqui, abire me censeam, si in causâ pari & cominodo, istos non anteponam. Hæc in meâ parte sunt præcipua: in aliâ, ea quæ tu, Illustrissime, disertè ponis. Italia, quæ vocat; frequentia & splendor auditorum; res pacatæ; & quod super omnia mihi est, Pontificis summi ditio & tutela, ad quam vocor. Ex animo fateor, duò hæc magna apud me esse, Pontificem & Italiam: & ut semel decidam, rumpam alia omnia, si valetudo sola comineatum det & permittat. Quid denique tua auctoritas? suades enim, & penè rogas. Suffundor rubore in hac parte, & iam scutum illud valetudinis penè abijcio, quod sumpsi. Sedenim te rogo, cuius nò benignitas minor est quàm auctoritas & virtus, ne eò me compellas, quò nò dicam commodè, sed honestè vix eam. Vires enim identidem examino, quas dare aut reddere solus ille Deus potest: etsi animum erigere & excitare auctoritas tua. Non mentiar, plus me mouerunt binæ litteræ tuæ, & collegæ Illustrissimi Palæoti, quàm omnis vocatio, scriptio, machinæ, quas priuatim aut publicè adhibuerunt. Sum enim is qui procures reuerear; & præsertim Ecclesiæ; & præsertim istos, qui in eâ eminet virtute, prudentiâ, eruditione. Talem te esse, Illustrissime & Amplissime Cardinalis, & me hoc nomine cultorem tuum ac clientem, coram supremo illo numine testor. quod ipsum rogo & veneror, te talem sibi, Ecclesiæ, Italiæ diu seruet. Louanij, v. Idus Sextil. ∞ . ID. XCV.

EPISTOLA XLI.

PETRO ENRIQUEZ COMITI FONTANO,
GVBERNATORI BELGICAE.

ETSI coram me breui sistere, & fermone gratias agere tibi constitui, tamen profectò animus me adegit, stilo & scriptione quoque id facere, & testari deuinctionem quam in magnitudine noui huius beneficij haberem. Quid enim honestius aut aptius, dari mihi potuit? atque ego fateor, etsi nunquam id egi aut ambiui, tamen in animo & voto habuisse semper id inunus. cuius nunc compotem benignitate tuâ video & gaudeo me factum. Quòd studia mea deinceps quieta & libera à curis erunt; quòd res gestas tradere & scribere potero in vsum

postea

posteritatis; id totum tibi ego acceptum refero, fortasse & illa ipsa posteritas, si Deus vitam & famam meis scriptis dabit. A magno isto F O N T E ingenij mei riuulus manabit, & fructus quos assidua hæc irrigatio gignet, iure merito sibi vindicabit Regis liberalitas & tua. Id testari breuiter nunc (ita mos meus est) sed fideliter volui, E X C E L L^{us} E T I L L^{us} P R I N C E P S, quem Deus seruet & dirigat in suam Regisque gloriam, & in publicum bonum. Louanij, Kal. Febru. ∞. 10. XCVI.

EPISTOLA XLII.

Pisat.

HIERONYMO MERCVRIALI S. D.

NON fefellit te noster Monelia, qui de affectu meo in te & honestis vbique sermonibus est testatus. Nihil nimium potuit dicere, siue ad amorem, siue ad iudicium: & in vtroque sumus inter primos, qui te vel diligunt, vel colunt. Tu verò Mercurialis, ille es qui Romæ mihi in adolescentiâ primâ innotuisti, paullo me maior, sed virtus tua & doctrina etiam disparem me cepit, & arcano lentoque vinculo tibi iunxit. Variè postea peregrinatus sum, variè etiam in his patriæ meæ turbis iactatus: sed vetus ille amor firmiter hæsit, nec Mercurialem meum vlla tempestas mihi excussit. Ego verò iam ante menses aliquot in eo eram, vt Italiam vestram, & te viderem; reperiendum mihi & completendum, vbicumque in eâ fuisses. Nec enim tu lates, illustre in eâ sidus, & exteris quoque cura & notitia est tui. Sed id consilium cum valetudo remorata est, tum Rex meus abrupit, qui hîc esse voluit, & vt honestissimè possem effecit. Præter enim munus lectionis publicæ, Historiographi me sui titulo donauit, addito in hanc rem salario annuo, in quo vel cupidior aliquis acquiescat: quid nos modestiæ & continentæ amantes? Enimuerò res laxas aut splendor numquam appetij, nec id vilitate aut abiectione animi; sed iudicio & decreto, quod sapientia mihi dictauit. Quid ista externa omnia, nisi in vsum meum habeam? & scio virtutis & bonæ mentis sæpe naufragium factum, cum superfluum & redundant. Adduco vela, nec totis sinibus ea pando, aut fortunæ adspiranti permitto. Delectatio autem nobis, sed & occupatio, quæ solet, in honestissimis studiis: quæ & tu quàm aues, etiam

inter tua feria, non dissimulas, cum de locis quibusdam consulis me, & quæris. de quibus seorsim, quid sentiam, hîc habes. Ut me quoque porrò ames, inter fastigia est votorum meorum. Louanij, XII. Kal. Mart. ∞. 10. XCVI.

EPISTOLA XLIII.

IOANNI VERASTEGVI, *Præsidi Censorij Tribunalis.*

LAETVM simul & triste mihi fuit, audire de munere, quod magnus Rex noster benignè tibi donauit. Lætum sanè tuâ causâ, quia dignitate augeri te videbam; triste meâ, quia diuelli à nobis, & ad loca ire quò non nisi litteræ nostræ peruenirent. Sed in pugnâ tamen istâ affectuum, prior longè vicit: quia verâ amicitia inducor, tuum commodum supra meum habere: tum etiam, quia ad honestissimum locum & functionem vocaris, quò & ego nuper & nunc iterû liberalissimè inuitor. Est enim ibi Cardinalis Borromeus, decus ordinis sui, qui in cohortem familiamq; suam adscriptum me cupiat, largò & insolito sanè honorario: sed addictum iam & alligatum Regi, quod te non fugit. Sed & alios insignes viros vrbs ea & Senatus habent: gratulor igitur, gratulor quòd è nostris turbis, ad quietem & lucem illam ibis. Quod autem petis à me de Oratiunculâ, libens fecero, si capita breuiter ad me miseris dicendorum. Nam in talibus parum vsu doctum esse me, non nego. Qui has tradet cognatus meus est, cui aliquid negotij apud Comitem Fontanum: si id tale est, vrâ te decorè possit iuuari, aut saltem admissionem impetrare, rogo facias: si aliter est, non rogo. Deum autem, vt felix & tutum iter tibi tribuat, & in optatâ illâ metâ sistat. Ego memoriam absentis seruabo, & per litteras etiam renouabo: meritò, hominis tam candidè mihi amici. Louanij, VII. Idus Mart. ∞. 10. XCVI.

EPISTOLA XLIV.

Romam.

GABRIELI PALAEOTO, *Cardinali.*

LITTERAS tuas & vnâ librum, scripta aut missa ad me Decembri superiore mense, nunc denique hoc Iulio accepi: quod non quia mirer scripsi, (grâde locorum interuallum est) sed

ut excuser, si cogitatio fortè incidisset silentij mei, aut tarditatis. Ego verò, Ill^{me} ad tales epistolas, ad talia munera, non fileo: quæ & honorem, & gaudium, mihi adferunt. certè tuus liber, quem in serio illo & graui argumento, non libenter solùm, sed auidè equidem legi. Eò sanè iam veni, & Deus, ætas, iudicium hoc mihi dederunt, ut vana aut curiosa multa studiorum incipiam spernere, & animum oblectare maximè aut pascere ijs, quæ propria animi sunt: id est, quæ Virtutem, Sapientiam, & ipsam immortalitatem spectant. ad quam occulto nisu, etiam in vanis istis, adspirat. Omnis gloria, quæ scribendo quæritur, quid nisi posteros etiam cogitat, & monumentum sui? Atqui abeunt, ne diuturna quidem sunt, non dicam æterna: sola illa nobiscum perennant, quæ animus sibi è tribus illis induit, & fideliter adsciuit. Ergo, vel hoc nomine, gratus iucundusque mihi tuus liber: sed etiam argumento, etiam tractatione: quorum illud in me quoque conuenit, si non annis, valetudine senem; ista, proba & composita est, bono ordine, bonis verbis. Nam & hæc bona appello, non quæ fucum aut quæ sita scitamenta habent, sed quæ rebus apta, graua, significantia: cuiusmodi attulisti. Didici non ex libro solùm, sed ex ipsâ ratione tuâ scribendi, falsum illud Lucretij de senibus:

Claudicat ingenium, delirat linguaque, mensque.

Imò contra verissimum illud alterum, boni poetæ veteris,

Quòd periti sumus in vitâ, atque vsu callemus magis.

Ita sanè est in senectute, quam inuentus non debilitauit, nec vitij suis effatum corpus illi tradidit. Ego me tibi Ill^{me} & Reu^{me} Domine trado, deuinctum reliquæ virtutis tuæ causâ, tum hoc dono: & habe me inter fidos tuos clientes. Louanij, XII. Kal. Sextil. ∞. 10. XCVI.

EPISTOLA XLV.

Bruxellam.

GASTONI SPINVLAE, *Gubernatori Limburgensi.*

GAVISVS sum in conspectu tuarum litterarum: dolui in primâ statim lectione, vbi conquereris memoriam me tui deposuisse, & argumentum capis à silentio meo ad iteratam tuam scriptionē. Primùm hoc testor, nec si fileam quidem,

amorem aut cultum tui à pectore hoc migraturum, in quo radices satis altè iam egit: deinde nec siluisse me, & nullas omninò tuas, nullas inquam (verè hoc repeto) sine responso omisisse. An ego quid te, quid me deceat ignorem? & si tu non graueris appellare me, in illo gradu positus, ego respondere parcus aut tardus sum, qui vltro omne officium tibi debeam? Ne cense; sed hoc potius, malè traditas litteras per incuriam aut fraudem (nam nec ea his temporibus rara) periisse. At illud deinde in epistolâ tuâ gratum, valere te, tuam, & tuos: atque etiam auctam familiam esse accessione filiolarum, quam vxor tibi peperit, Deus dedit. Iste idem seruet, & inter publicas curas & sæpe mæstitias, domestica hæc gaudia firma tibi esse velit. Equidem in rebus non Belgicæ solùm, sed Europæ nostræ sollicitor interdum, & mecum disputo: Quis exitus erit? quò fœdera hæc erumpent palàm aut occultè (scis quid velim) in nos inita? Sed & auxilia, siue militaria siue pecuniaria, tarda sunt, & sæpe post occasiones. Audimus sanè Regem classem magnam instruere, vnicum finè belli, si portum & successum deinde habeat: sed quando id quoque erit? Apparatus adhuc sunt, nec vltra: nisi quia retardant fortè, quæ scire nos nihil opus est, & quædam inter Reges occulta. Licer hæc in melius interpretari: & de N. nescio quid non solùm fama, sed litteræ ex Italiâ palàm iam scribunt, à partibus nostris eum stare. O rem optandam, si ita sit! ô velis remisque in auxilium eius properandum! Nam si deseritur aut differtur, metus est ne à vicinis & suis etiam opprimatur. Nam partes, vt scis, in eâ gente, & à religione factiones: quam nouam qui fouent, in nos vtique non propendent. Sanè, nisi tale aliquid ex inopinato interuenit, consilia inquam, & auxilia occulta: res regis nostri in arctum eunt, stipatæ à tot hostibus, sed tamen vi Fati & numinis (ita semper mea spes & opinio fuit) explicandæ. Speremus in favore cælesti erga Austriacam domum, tam claro, tam recenti: speremus eo magis, quòd causæ bonitas & iustitia sustentat. In Hungariâ tamen vulnus accepimus, & satis grande: sed benè quòd hieme, alioqui metus à progressu maiore erat. Etsi in Agriâ amissâ damni satis est, & maioris ferè quàm in ipso exercitu. quia hic reparari, illa recuperari haud facillè potest. Et est sanè limen arque aditus in Poloniam, Morauiam, Silesiam & vicina. An non ea res Polo-

nos excitabit, ut in tempore se iungant? Sed nec Itali, spero, cessabunt: quorum rem in Hungariâ & Austriâ agi, satis scimus, atque etiam Venetorum. Illum ignem vicinû habere qui vult aut patitur, quid nisi comprehendi & comburi ab eo vult? Nam hæc natura magnorum semper imperiorum, proxima amplecti. Sed, ut rem tibi dicam, ego nec Turcam & Asiam totam metuo, si res modò Regi nostro pacatiores aut firmiores sint: si & militia instauretur, à quâ sic dissolutâ & turbidâ vix magni aliquid contra magnum hostem speres. Germania re ipsâ discit, & in assiduâ exemplis, nihil collectitium & subitum hunc militem esse, malè ducibus & inter se notum: nihil, nisi cædem hostilem aut prædam. Sed satis de publicis, in scriptione quidem: plura & liberiora in sermone vellem. De privatis meis, quod ais te ex Hispaniâ nil audisse: nec ego quidem, nisi quòd litteras commendaticias ad Cardinalem accepi, sed sine alio effectu. Res magnæ & arduæ facilè excusant Principes & qui ijs adsunt, si ad hæc minuta nunc non attendunt. Litteris & doctrinæ laus & fama sit, præmia rara, & ut verum fatear, nec nobis sperata. In tranquillitate animi si exigere vitæ hoc spatium licet, cælestia meditari, humana intelligere & spernere; beatus sum, nec Regibus inuideo, aut omnibus purpuratis. Hic meus sensus, sed privati hominis: vobis alius & altior esse debet, quos ad alia & altiora Deus vocavit. Ill^{me} Domine valere te & familiam opto, atque hanc à me saluere. Louanij, VI. Kal. Febr. ∞. IO. XCVII.

EPISTOLA XLVI.

Madritum.

IOANNI IDIAQUEO, à Consilijs magno Regi.

ETSI scio rarò, & nisi in magnâ causâ, vos tales adeundos; tamen beneficium à Rege nuper acceptû, qui mille aureorum congiario me donauit, impulit ut scriberem: & per te gratias maximo Regi agerem, quem humilior nostra conditio decorè non compellat. Per te? imò & tibi gratias agerem: quia neque hoc nescio, tuam auctoritatem, & in me benignitatè, hoc totum vel promouisse vel confecisse. Quo autem meo merito? priuatim nullo: quo magis obligor, & animus seriò auct aliquo gratitudinis signo id testari. Sed viam vitæ quam ingressi sumus, vides: re-

motam

motam à rebus, actione otiosam, nec nisi in lectione aut stilo occupatam. Neque pœnitere potest, cùm pretium aliquod ijs apud Principes meos quoque esse videam. Nam de te vir Ill^{me} quî possum dubitare, quî & ipse largiter gustasti, aut potius imbibisti, optimas artes: & hunc quoque gradum ad culmen illud prudentiæ tibi struxisti? Verus autem est, *Qui non intelligunt artes, non amare artifices*: & contra. quod in te equidem expertum me, fateri debeo: atque vtinam tibi & bonis studia mea approbem! quæ dirigere deinceps in honorem Principum meorum, & bonû iuventutis ac publicum, voluntas largiter mihi est, faxit Deus vt & facultas. Exemplar vnum MILITIAE ROMANAE, correctæ nouiter & auctæ, ad te misimus: spero perueniet: missuri breui, ADMIRANDA, siue de MAGNITVDINE ROMANA. Deum precor, vt te Ill^{me} Domine Regi, Reip. & nobis seruet. Louanij, IX. Kal. Maias. ∞. 10. XCVII.

EPISTOLA XLVII.

Romam.

FVLVIO VRSINO.

LAETVM mihi fuit à te, Fului, amico perueteri, nouum beniuolentiæ testimonium adipisci. Quid magis optem, quàm à magnis viris amari, & in loco aliquo haberi? Quod mihi contingere, etiam supra merita, in animo isto fateri debeo, & capio assiduè exempla. Vel nûc, cùm de beniuolentiâ Ill^{mi} Sfortiæ Cardinalis ita seriò significas, & veterem etiam tuam addis & renouas: in vtraque exultare me fateor. illâ, ob magnitudinem & splendorem viri: tuâ, ob eruditionem & virtutem, quæ vt fax vnica in Italiâ nunc lucet. Vnica, inquam. nam vbi alij illi nostri Musarum antistites nunc sunt? abierunt, & paucos superesse credo, quos ego aut fama nouit. Et si quosdam tamen esse, qui has cum grauioribus artibus misceant vtiliter ac temperent, non nescio: sed omnium scilicet rerum suus quidam orbis, & vt sic dicam, transitus est: etiam studiorum, ingeniorum, quæ aliâs alibi florent, aut viuunt. Sed de Illmo illo viro, equidem iam nunc destinabam ad eum scribere, & huic beneficio (sic interpretor iudicia hæc & testimonia) non gratiam, sed confessionem ponere: nisi reuocasset me, quod melius visum cum munere adire, id quod

breui

hucui MILITIA mea recusa dabit. Hanc mittam, & simul de-
iunctianimj mei testes litteras; quarum loco vocem tuam nunc
assumo; & rogo vt velut legatiunculâ istâ apud eum fungare:
Clientem eius esse ac cultorem; ac fore in reliquam istam vitam.
Tibi quoque, Fului, de fide & amore meo recipio, quæ cœpta an-
te trigintâ annos, non nisi mecum desinent & morientur. Vale
vir Cl^{me}. Louanij, XVI. Kal. Iunias ∞ .ID. XCVII.

EPISTOLA XLVIII

Mediolanum.

IOHANNI FERDINANDO VELASCIO, *Comestabi-
li Castellæ, Gubernatori Mediolanensi, Præsecto supremo militiæ Re-
giæ per Italiam.*

ILL^{ms} & EXCELL^{ms} PRINCEPS,

ME verò non gaudio solum, sed admiratione adficit hæc
tua tam ingens in me (ita loqui debeo) beniuolentia: quam
non scriptis solum, sed rebus ostendis. atque id in immerentem,
certè inopinantem. Non delector ambitione aut splendore isto
externo, quod sciunt qui interiùs me norunt: delector tamen, fa-
teor, & in animo isto pascor, tuâ istâ benignitate, & propensio-
ne. quid ita? quia solida & vera in te bona miramur, & ipsum te,
non solum ea, quæ circum te splendent. Rarum in hac potentia
& altitudine; sed eò pulchrius, & maiori à sapientibus laude fe-
rendum, cum tot externa ad sint, ad interna te conuerti, & cense-
ri velle à virtute, sapientiâ, doctrinâ. Nihil tibi è coniecturâ da-
mus, sunt in hac ipsâ Vrbe oculati olim arbitri & testes, qui te:
sed hæc apud te omitto. Ad epistolam autem tuam sic benignè
scriptam, & ad munus illud adiunctum è bibliothecâ Ducis Al-
lobrogum depromptum, quid dicam, nisi quod res est, gratias &
agere me, & cum egero, debere? Certè publicè etiam proderit
tua cura ista & liberalitas, cum POLIORCETICA nostra hoc
additamento ibimus ornatum: quod breui fiet, opinor, & MI-
LITIA nostrâ (quæ iterum cuditur) absolutâ. Habemus & alia
quædam noua in manibus; sed quod verè apud te depono, vale-
tudo nimis sæpe interpellat & sistit: tum & cottidianæ occupa-
tiunculæ, quas in lectionibus publicis, aut priuatis scriptionibus,
cogimur collocare. Mihi verò vtinam vita suppeditet, donec te-

stimonium aliquod dare mihi fas tuæ virtuti, non aliâ quâm
xui & exempli causâ. Nam velle & debere nescio, & adaman-
tino, vt sic dicam, vinculo obstrictus manere tibi, Ill^{us} & Excell^{entissimus}
Princeps. Louanij, III. Non. Iun. 60. 10. XC VII.

EPISTOLA XLIX.

Mediolanum.

IOH: BAPTISTAE SACCO.

EN, quàm verus auctor tibi de valetudine meâ confirmatâ
Puteanus! ego iam dies sedecim in morbo fui (omitto vete-
rem meum languorem) & à quo periculum tibi non abesse me-
dici mussant. Homo sum mi Sacce, & ex quo natus sum huc
ibam. Quamdiu etiam hæsi in viâ? sanè præter meam & alio-
rum opinionem, quibus semper, in tenui corpusculo & viribus,
visus sum esse. Sed adhuc tamen sustinui, & nunc
quoque omnia potius, quàm animus relinquer: qui secum vitæ
aut fati, Deo se permittit. Habes hæc libros de M A G N I T U D I-
N E R O M A N A, lege & cense, si me amas. Certè argumen-
tum pro vestrà gente esse debet, quam laudatum iuimus & celo
panè insertum. Sed heus, noster Puteanus quid, aut vbi agit? post
vnas litteras nihil de eo auditum est. Probus iuuenis est, littera-
rum amans, & sciens quoque pro ætate: sed nondum * πολὺ ἐπο-
πτεύει, & multa ei in communi virâ & moribus discenda. Vale mi
Sacce, & valetudini breuiorem inscriptionem fer acceptam. Ad he-
roem vestrum librâ misi, itemque epistolam, Principem semper
mihi suspiciendum. Louanij, XI. Kal. Maij, 60. 10. XCVIII.

EPISTOLA L.

Antuerpiam.

LVDOVICO PEREZIO.

An telum, quod quasi catapultâ missum in me venit, de
mortē optimi Ariæ, communis illius nostri. In quo et si
priorēs partes iure tibi tribuo amicitiae (diutius enim, & arctius
iuncti estis: tamen vix amoris, si meum hunc animum consulo,
mirificè in virum illū affectum. Meruerat ita ipse amore, etiam
beneficijs: quæ, et si illo mortuo, æternū apud me vident. At tu
solatium à me expectas, ignosce, nō possum: mens, cogitatio, vo-
luntas

Tu vale vir Nobilis & C^{us}, & animo, vt soles, consta. Louanij,
xii. Kal. Jul. .o. MD. XCVII.

EPISTOLA LI.

MATTHIAE OVANDO, *Doctore Theologo,*
Principi à concionibus.

EPISTOLAM tuam quidni libens viderim, à tali viro testem rari in me adfectus? In gratiâ & famâ esse velle hominum, homini est insitum: sed magis apud illustres, & eos qui vtramque suo merito habent. Tu is es eximie Ouandæ; quæ virtus, eruditio, addo & eloquentia commendant, & in gratiâ apud Principes, in famâ apud omnes ponunt. Itaque oblationem amicitiae tuæ sic amplector, vt Amicitiam ipsam vellẽ, si conspiciendam se mortalibus oculis daret: sed tu habitaculum & sedes eius esto, & in te venerer hanc & colam. Vis dextram fidei meæ testem? habes hîc impressam: etsi coram ipsam etiam dare & iungere mihi spes est, cum Aulam vestram videbo. Interea librorum meorum Indicem (ita petis) mitto: quos ab Hispaniâ tuâ æstimari & appeti quod ais, gratum est: cur abnuam? imò hoc sine scribimus, vt appetantur. Sicut gloriam mercedem boni operis habere boni non debent: ita possunt comitem, & hîc in terris eo velut melle temperare quod in virtute est amarum. Dico gloriam, id est testimonium bonorum. nam vulgi famam & auram tantum, quis sapiens captat? Sed ista præter rem omitto, te in animo teneo, & tuo teneri voueo ac rogo. Louanij, III. Non. Iul. 66. 15. XCVII.

EPISTOLA LII.

Roman.

FRANCISCO SFORTIAE S. R. E. *Cardinali.*

BENIVOLENTIA & inclinatio tua in me, quam è Fulvii Ursini, & aliorum litteris certò cognoui, duplicem affectum in animo isto genuit; & gaudiũ simul, & tui cultum. Nam quomodo non gauderem in iudicio & affectu talis viri, quem & dignitate, & stirpe, & animi ingenijque dotibus, inter primos augusti illius Senatus esse scirem? Ego verò gaudisus sum, & vchut stimulo incitari me sensi ad porro colendas eas artes, quæ commendabilem me vobis reddũt. Iam de cultu etiam & veneratione tui, verè dixi. quem iam antè fama melior, imò & adspectus,

notum in nostro quoque orbe fecerant: vbi & nomen & gloria tua viuunt: & nunc benignitate tuâ allicior, vt propius inspi-
ciam, noscam, colam. Hoc enim virtutem & prudentiam sequi-
tur, & rapimur ad eas suspiciendas, eosque qui habent. Quod
iamantè indicare & scripto profiteri, in votis mihi erat: sed re-
pressi & sustinui, donec possem cum * munusculo. quod nunc
mitto, & spero ab argumento non ingratum Italici sanguinis at-
que animi Principi fore. Certè affectum meum in Romam &
Romanos abundè testatus sum: & siquid omisi aut minus feci,
non illius, sed ingenij deliquium sit & culpa. Ill^{us} & Reu^{erendissimus} Do-
mine, vt me deuotione tuum censeas, rogo, & locum aliquem
vel inter infimæ classis clientes tuos adsignes. Louanij, x. Kal.
Maij, ∞. IO. XCVIII.

* De Ma-
gnis. Rom.

EPISTOLA LIIL

IOANNI RAMIREZIO AB ARELLANO IC^{to}.

SV A V E mihi fuit, non mentior, & ipsum te nuper videre, &
nunc à litteris tuis adiri, quæ id ipsum quod sermo, id est affe-
ctum in me, cum niueo quodam candore, præferunt & osten-
dunt. In me tantum? in optimas etiam artes nostras: à quo ve-
lut fonte, scio, manat ad me hic riuus. Amo, laudo. hoc magis,
quod haud multi hodie illas; & non dicam imbui, sed tingi He-
liconijs aquis spernunt. At tu vel mergi, vt sic dicam, velis: &
ideo ad nos quoque, id est Louanium, veterem illam Musarum
sedem adspiras. Quod vtinam tibi liceat Ramirezii mihi libeat,
& iuuet versari tecum sæpius, & sermones miscere animis vtriuf-
que nostrum vel formandis, vel recreandis. Optem ego: quid
possis, tu vide, & quocumque tamen loco nos ama. Louanij,
vii. Idus Sextil. ∞. IO. XCVII.

Ad discipulum tuum hîc habes, vtinam ad bona calcar.

EPISTOLA LIV.

Bruxellam.

LVPO DIONYSIO A CASTELLA, nobilissima iuueni.

LITTERAS tuas, præsertim sic Latinas, exosculatus sum; &
animum, qui impulit ad scribendum. Quid enim ille, nisi
beniuolentiâ mei æstuat, qui aperire honestam hanc flammam

voluit, & per litteras reuelare? Quas (iterum dico) excolatus sum: & maxime ob elicens in ijs studium tuum, & ardorem in res artesque honestas. O mi iuuenis, genus tuum cogita, aetatem tuam, saeculum nostrum, nihil dignius aut aptius videbis generi, aetati, saeculo, quam tingi te & formari his artibus, quae non scientiam solum, sed prudentiam, imò & sapientiam donant. Ecce genus tuum illustre, & ab ipsis Regibus: quid magis huic conuenit, quam non censei in reliquo nobilium grege, & doctibus ornamentisque ingenij, non solum fortuna, emittere? Vide & aetatem; flos ipse est, & anni isti faciles & ad omnem disciplinam sequaces. Vide saeculum; turbidum est, res magnae in motu & expectatione. quid tam necessarium, quam rebus magnis magnos item viros adiuuere, qui administrent feliciter & gubernet? Mihi crede autem, felicitas illa ex prudentia oritur, & diuinus ille fauor semina & causas in nobis habet. Neque ita tamen haec dissero, quasi ad scholas aut libros tantum te vocem: absit: memini tui loci & generis, & spei ad quam educaris: sed inter illa externa, & militaria vel aulica, locum etiam te facere suadeo optimis artibus, quae animum excolant & formant. Ex imbibuntur per lectionem & libros: & habes rectorem & doctorem idoneum, qui infundet. Felicem te, qui sub tali etiam Principe educaris: vide & nota omnia in exemplum: quia nihil ille facit aut dicit, quod non sit exemplum. Sed monendi nec hic locus est, nec meum munus: nisi quod amor impulit, quem iam nunc in pectus hoc vna inscriptione tua, velut philtro, immisisti. Itaque siquid est in toto L I P S I O, quod totum aut in parte seruire vsibus tuis possit, habes promptum volentemque. Vale Nob^{re} iuuenis, & animo ac corpore cresce, Deo, Regi, Tuis. Louanij, VI. Idus Sextiles, ∞. ID. XCVII.

EPISTOLA L.V.

Genuam.

PAULO MONELIAE, Patricio.

MEMOREM te nostri esse, nec mentem diuidi etsi multi montes & terrae diuidunt, gratum est, mi Monelia, ut cum Plauto dicam, vel contra aurum. Video firmiter fundatam amicitiam nostram, nec ex leui verborum aut blanditiarum arena sur-

nā surrexisse. Pergamus inædificare, & officiorum & litterarum etiam commercijs; quas equidem istas crebrò dabo, & illa ubi-
cunque usus erit. Setimonem & spem illuc esse de meo in Italiam
aduentu, non nolo mi Monelia: etsi quis sparsit? nihil enim de-
cretum etiam. Inuat tamen & me ea cogitatio, & bonâ fide incli-
nio, si aut valetudo mea, aut ij permittent, qui ius in me habent.
An ego non libens amatam semper, & gustatam aliquandiu, Ita-
liam reuisam? tot in eâ præclaros viros & ingenia: tot non minora
præclarorum operum, aut virorum? -Sanè quàm libens, & non
porui temperare, quin hunc affectum bis terque exprimerem in
ADMIRANDORVM libris, quos nunc vulgaui. Ij sunt de
MAGNITUDINE ROMANA: quam ignotam aut non
creditam hodie adstruxi, & benè meritum me censeo (sine super-
biâ dicam) de gente & solo vestro. Certè illa sustuli & laudaui: &
quàm ex animo, scriptio ipsa mea tibi dicet. Exemplar, Deum
testor, nullum mihi ad manum est quod mittam: sed recuderetur
mox liber, & malo te correctius vberiusque habere. Sustine igitur
paullisper, & me ama, vnâ cum Cl^{mo} Mercuriali: cui breui item
exemplar. Louanij, XIII. Kal. Iun. ∞. IO. XCVIII.

EPISTOLA LVI.

E. BONAVENTURAE CALATAFERONENSI, *Sodal-*
itum D. FRANCISCI supremo Praefecto.

INOPINATA mihi accidit hesternâ humanitas tua: inopinata,
sed grata. Hominem certum vtrò ad me mittis, visendi à te &
salutandi causâ: & quid ampliùs? munus etiam adiungis eius
generis, quod fani & pij homines iure æstimamus. Beneficia me-
cum communicas sparsi vbique terrarum tui coetus, & ex tot vir-
tutibus mercedes vis ad me in partem redundare. Quid ego hîc di-
cam, nisi non habere me quod dicam? Vt oculi, in quos subita &
magna lux venit, conuiuent & clauduntur: sic mihi pectus, lar-
gâ istâ humanitate perfusum, & pænè addam confusum. Quid
tamen est? aperit illud, & me erigit hic animus, conscius sibi sem-
per exinij in Sodalitium vestrum affectus: atque eo saltem me-
ruisse videor aliquem hunc à vobis. Inre eum habui. quidni in
eos, qui pietatis omnes numeros persequuntur, aut habent: &

eam in aliorum animis excitant aut depangunt? Est hæc communis laus vestra: illa tua propria, quòd in afflicto hoc rei Christianæ statu, nuper maximos duos Reges pacificasti: atque utinam inter se iunctos, religioni & reipublicæ instaurandæ! Quæ felicitas sit? quis splendor ex his tenebris illuceat? Neque despero fore: & Deum calido ac suspirante animo precor. Eundem etiam, ut te Reu^m Pater sacro tuo cœtui diu præesse, & vniuerso populo Christiano prodesse, patiatur. Louanij, viii. Kal. Iun. 10. XCVIII.

EPISTOLA LVII.

Mediolanum.

ERYCIO PUTEANO S D.

FAUSTVM & felix sit te in Italiam venisse, te apud Ill^{mum} illum Principem agere, loco & lege quâ scribis. Quem Principem magnum esse scire debes, non à genere tantum aut externis: sed à veris illis internisque bonis, quæ Deus aut industria largiter ei dederunt. Tu place, & demerere: quod mihi quoque studium esse fateor, etsi non alio fine, quàm ut cerni à nobis virtutem illam & coli sciat. Itaque MILITIAM meam recusam ad illum misi: in quâ recensui quædam, ut solet, & clariùs aut firmiùs dixi. in quibusdam tamen etiam nunc suspenso pede iui, & quasi super ova, ut ille ait, & aristas. Quid mirum in rebus æuo, & paucitate scribentium, obscuris? Sed alius addet fortasse, & illustrabit, & volentem me atque alios docebit. An non iam nunc facere intellego quendam,

^a Qui mihi præstat, & est diuino quoque carior ipsi

* Οὐ μὲν ἀμα κρηταῖον, καὶ φίλτερον ἂν δυνάτοισιν,

Faciat, liuor aut calumnia in me non cadet. Otiabar nunc aliquid post ADMIRANDA nostra edita. sed fortasse ut qui salutum cogitant, recedunt; sic ego, & maior post otia hæc virtus. Saccum ibi amo, pro meo ingenio virum, & doctum simul & candidum, si quid litteræ animum reuelant. Et quidni reuelent, certus illius (à veteri verbo) character? Te etiam amo mi Puteane. quem hortor & oro, dignum præstare elogijs & testimonijs, quæ dedi. Ut enim maior dolor est, cum naui onusta perit, & in ipso portu: sic nobis iure, si tu ad alia eas aut mutes, qui invirtute & litteris sic promouisti. Sed non facies: ita Deus te seruet, & honestum

honestum magis magisque reddat. Louanij, Nonis Septembrib. ∞ . IO. XCVIII.

Exemplar Testimonij, quod huic dedi.

QVICVNQVE HAEC LEGITIS,

TESTOR apud vos ex animo, ERYCIUM PUTEANVM, benè honesteque natum, educatum, institutum: ingenio ad optimas artes facili & tenaci, in vtrius lingua Græcâ & Latinâ peritum, versu & prosâ bonum, vitâ moribusq; modestum: & plura etiam reperienda in eo, si quis pernouerit, quàm hic dicam. Habet Matheſim, Philosophiam, Musicam quoque: & planè dignissimus est, cui benè velit, siue benè faciat, quisquis Doctrinam, Elegantiam, aut Virtutem amat. Commendo vobis talibus hunc iuuenem, à meâ quoque institutione & manu profectum: ac spero, vel confido potius, gratiam me debiturum quidem si quis meâ causâ benè fecerit, sed & habituros mihi si qui propius aut familiarius sibi iungent. Rogo, fides mihi sit sincere scribenti, rogo, ipsi gratia aliqua & subsidium, in meâ scriptione. Louanij, III. Nonas Sextil. ∞ . IO. XCVII.

I. Lipsius, Professor & Historiographus Regius ipse scripsi.

EPISTOLA LVIII Mediolanum.

IOH. BAPTISTAE SACCO.

ANTE mensem ferè scripsi ad te & Puteanum: nunc iterum, vno hoc argumento, vt hunc quem vides Nicolaum Micaulcium, libenter videas: quia & ipse meretur, & ego rogo. Vir est inter digniores Belgas, stirpe & opibus: doctrinâ & vitæ instituto Theologus, & ritu nostri æui LICENTIATI titulum adeptus. Fuit mihi amicus, & plures annos sedulus auditor. Porrectâ fronte eum excipe: & si quid visendum apud vos, ostende. Ipsum Principem videre & affari si posset (certè vel à me ei notum) in voto haberet: sed non temerè peto, nec illius benignitate erga me abutor. Misi ad illum & te nuper ADMIRANDA nostra, per cursus publici præfectum: accepistiſne? verbo significarū velim. Ego & languco etiam mi Saccæ, & senesco: atq;

G

annum

annum quinquagesimum primum ordiri parabam (si peruenio) hoc mense Octobri propinquo. Interea epistolas meas aliquot colligo, & editioni apto. Vale, & saluebit noster Puteanus, à quo ad meas exspecto. Louanij, prid. Kal. Sept. ∞. 10. XCVIII.

EPISTOLA LIX.

Romam.

NICOLAO MICAVLTIO

ROMAM enim inscripti: & nostro voto atque opinione iam peruenisti. Si ita est, gratulor: & ut ea mansio iucunda, honesta, fructuosa tibi sit, Deum veneror & animo precor. Sed ecce, quæ te velut aduenticia excipiat, Dissertatiunculam nostram super CURSORIBVS: quam in sermone, per occasionem discessus tui, agitatam misi te petente in scripta: & si vacas, hîc lege. Vides & fidem, & diligentiam? tu obsequium aut suffragium etiam adhibe, nec, ut in sermone, ambige aut repugna. Et si quæ possis? habes omnia distinctè hîc, & per suos auctores: quibus vulgus fortasse aliquid abnuat, tu rerum artiumque veterum, non debes. Audi igitur. *Cursorum* tria genera facimus, hominum *Peditum*, *Equitum*, *Animantum*. De *Peditibus* præmitto, qui antiquissimi, & quos Græci (verba *Livij*) * *Hemerodromos* vocant, *ingens vno die spatium emercentes*. Quantum? inquires. Iam dicam, si prius aliquid de ipsis *Spatiis*, per quæ veteres aut nos metimur. Nisi enim ijs cognitis, & comparatis etiam aut parietis; frustra, & apud suspensum te aut vacillatem, cetera addam. Græci per *Stadia* ferè computant: atque ea etsi alibi alia, tamen communi more & usu, *sexcentorum pedum* hîc sunt. Pes autem Græcanicus Romano semunciâ est maior. Romani per *Milliaria* metiuntur, quibus à mille passibus est nomen. Passus autem *pedes quinos* continet: & pes Romanus vulgari nostro paullo est maior. *Octo stadia* paullo minus (ita *Plutarchus*) in *Milliare* vnum imputantur: etsi *Suidas* septem cum dimidio distinctius profert. Nos hodie per *Leucas* ferè computamus: atque eas horatio spatio finimus. Nunc quæritur, quot prisca siue Romana milliaria in *Leucam* nostram veniunt? vulgo *tria* asserunt: nec malè, si hodierna Italica aut Romana spectemus. Si vetera, vereor ut errent. *Antonini Itinerarium* qui inspicit, & comparat, videbit palàm, *milliaria*

* *Diaries cursorum.*
Lib. XXXI.

liaria illa vinci ab hodiernis. Qui lapidum interualla, qui hodie-
 que in veteribus vijs, signa milliarium, cum numeris suis extât:
 idem censebit. Idem, qui hæc nostra mox producenda compara-
 bit. Si enim tria tantum milliaria in vnum nostrum sumes: sur-
 gent spatia diurna ab homine confecta, supra omnes humanas
 vires. Sed illud de lapidibus, per mihi firmum est: & exstant cum
 alibi hodie, tum in Lusitaniâ, viâ militari ad Emeritam Augu-
 stam, vbi singula milliaria singulæ suæ columnæ inscriptæ distin-
 guunt. Qui spatium diuensi sunt (inter alios, amicus noster Ca-
 rolus Clusius:) certò asserunt, *quattuor ea venire in vnam Leucam*.
 Hoc igitur sequemur, ne nimia mira dicamus: & narrationem
 iam ordiuntur. Cursores pedites ingens spatium fecisse dixi, &
 exemplum primum sit in *Philippidâ* quodam: qui bello Persico
 ab Atheniensibus Lacedæmonem, auxilij petendi causâ, missus,
confecit biduo stadia mille ducenta sexaginta. Ea sunt Romana millia-
 ria *centum quinquaginta septem & semis*: ergo nostræ Leucæ, circi-
 ter *quadraginta*. Fecerit in diem eas *viginti*: rem haud nimis ma-
 gnâ aut mirandâ. Magis in *Euchidâ*, qui ignis sacri petendi
 causâ, ab iisdem Athenis Delfos missus, vno die iuit rediuitque,
stadia mille emensus. id est, Romana milliaria CXXV: nostra, XXXI.
 & quod excedit. Magis iterum, in *Anisti Lacedæmonio cursore*, &
Philonide Alexandri Magni, qui à Sicyone Elin, vno die, mille ducenta
stadia cucurrerunt. Sunt Leucæ nostræ, XXXVII. & semis. Sed
 in stuporem me dat, quod alibi idem Plinius, de hoc ipso Philo-
 nide: *Ex Sicyone Elin, mille & ducenta stadia, nouem diei confecisse ho-*
ris: indeque, quamvis declinâ itinere, tertiâ noctis horâ remensum. Tôt-
 ne illa stadia, nouem horis? cursores nostri equi non faciunt. Sed
 fuisse æstiuas & longas horas, ponendum est: & de reuerfione
 (quod rem auget) capiendum: quinque dumtaxat horas quie-
 uisse, iterumque sic redisse. Stupebam, sed excitat Plinius, qui vt
 rem notam & vulgatam tradit: *Nunc quidem in Circo quosdâ CLX.*
millia passuum tolerare non ignoramus. Audin' tu? *quadraginta nostra*
milliaria vno die, in illis Circi spatijs reuertiendis, præmij causâ,
confecere quidam. Quid amplius? *Nuper* (addit idem) *Fonteio*
& Vipstano Coss. annos octo genitum puerum, à meridie ad vespè-
ram, XLV. millia passuum cucurrisse. Hem! itane tantillum pue-
 rum? itane à meridie? Quid dicas aut censeas, nisi Genij alicuius

Plin. lib.
vii. & Ac-
mil. Prob.

Plutarc. in
Aristide.
Plin. vii.
cap. xx.

Lib. ii.
cap. lxxi.

subleuantis operâ factum? Etsi profectò hoc non fuit: sed vsus & exercitatio, & præmij acris cupido. Enimvero & posteriore æuo, sub Leone Imp. Byzantino, *Inducius* quidam fuit, homo & robore & celeritate præstans. *qui in cundo conspectus* (veteris scriptoris verba, apud Suidam) *subitò evanescere fulguris instar, nec currenti magis, quàm volanti adsimilis.* Certè quod iter homo, mutatis equis, vno die conficere non poterat, hoc ipse suis pedibus, & SINE MOLESTIA, conficiebat. Licet his mirandis adnectere singulare exemplum *Philippi*, nobilis iuuenis in cohorte Alexandri. *Is pedes (incredibile dictu) per quingenta stadia vetum regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lyfsmacho: nec tamen ut digrederetur à rege effici potuit, cum LORICA indutus ARMA gestaret.* De spatio, non nimis miror: de armis, magnum est & pænè incredibile, vt Curtius dixit. Atque hi cursores Græcanici, quibus vsu, non operâ similes, quos reges *Inge* nuper habebant, in vasto illo noui orbis Peruano tractu. Iis casulæ dispositæ, per publicas regni vias, erant, dimidiati milliaris quæque intervallo. In casulis duo cursores, cum suâ quisque vxore agebant. Re igitur aliquâ nunciandâ, ad primum illum voce (nam litteris carebant) deferbatur, quidquid hoc erat. Ille cursu intento, à suâ casulâ ad proximam pergens, iam vicinior altâ voce hoc ipsum inclamabat: atque alter accipiens, item pergebat ad proximam: ac sic per manus ad fines regni. tantâ celeritate, vt Hispani scriptores fateâtur, omnium equorum cursum ab ijs superatum. Neque dissimilis ratio, quam maiores nostri Galli vsurpabant. de quâ Cæsar: *Vbi maior atque illustrior res incidit, clamore per agros regionesque significant: hunc alij deinceps excipiunt, & proximis tradunt, vt tunc accidit. nam quæ Genabi Oriente sole erant gesta, ante primam confectam vigiliam, in finibus Aruernorum sunt audita: quod spatium est millium passuum circiter CLX.* Nihil nimium est: & iniror esse, qui diffidant. Quid? nonne longè mirabilius, quòd *Diodorus Siculus*, in rebus Eumenis, tradidit: cum ille milites & arma expeditet, quosdam Persarum, qui xxx. dierum spatio abessent, eodem illo die hoc cognouisse? Fide maior res videtur: sed ille ita denarrat. *Persis, inquit, pleraque montana est & vallibus interrupta. in montibus, opportunis locis speculæ sunt, in quibus consistunt homines maxime vocales: speculæ autem ita diuise, quantum vox ab una ad alteram*

Suidas in
I^o d^o auct.

Curtius
lib. viii.

P. Cieca. l.
cap. xlii.
August. Sa-
rat. l. cap.
xliii.

Lib. vii.

Lib. xii.

*perire & excipi potest. Re igitur nuncianda, unus inclamat proxima, ille alteri, & sic deinceps per omnes Satrapias, ad extrema regni. In numero tamen illo Τριάντα ημερών siue triginta dierum, subsisto: & vercor ut Τριών, siue trium, sit satis. Habes Hemerodromos, & pedizes cursores: nisi quod Turcarum Peichi me etiam fiunt. Hi in comitatu Principis & antecursores, cum opus est huc illuc mittuntur: tantâ velocitate currentes, cum securiculâ in manu, & item phialâ odoratâ aquâ, ut adfirmet eos Byzantio Hadrianopolim die ac noctu peruenire. quod interuallum est milliarium Romanorum circiter C L X. At diuersum genus videtur quod Laonicus describit, & Uladidas appellat. Hi, inquit, citatissimo gra- Lib. ix.
 du magnum iter peragunt. & si fortè eques occurrit, cum deiecit, ipse equum conscendit: iterumque si alium, idem facit, & defessum equum ei tradit. Corpus succingunt, ne doleat in cursu. Ex Peloponeso Hadrianopolim scimus regios istos cursores venisse, intra quinque dies: quod iter X V. dierum spatio agrè eques peregerit, etiam festinus & expeditus. Mixtum hoc postremum genus, & Equitibus affidet, ad quos nunc imus. Vetus id inuentum, ut per dispositos equos, & certas stationes currerent: quod Cyro, in Perside quidem, Xenophon adscribit. Is considerans, inquit, quantum spatij uno die equus posset Lib. viii.
itè Herod.
lib. viii.
 conficere, sic ut labori non succumberet: in tali isto interuallo Equilia constituit, inque ijs equos & eorû curatores. Tum etiam in quoque loco virum idoneum, qui acciperet literas, & cursu ita perferret: quem nec noctu interdum intermittunt. Nota de die, & rationem nostram hodie diuersam, qui disponimus ferè per horas. Atque isti sunt, quos Persæ Angaros appellarunt, itemq; Astandas. Græci an usurparint hoc genus, firmiter nescio. in Liuiο tamen lego: Ti. Sempronium Gracchum acerrimum iuuenem, per dispositos equos, propè incredibile celeritate, ab Amphissâ Pellam tertio die peruenisse. Quid Romani veteres? & de iis ambigo: etsi in eodem Liuiο lego, Censores locasse currules equos præbendos: sed ego ad Circenses tra- Lib. xxv.
vii.
 ham. In Cæsare etiam scriptum: Vibullium, omnibus opidis mutatis ad celeritatem iumentis, ad Pompeium contendisse. Iterumque in eodem: Nuncios, per dispositos equites, de victoriâ Cæsaris, Messanam Ibidem.
 allatos. Fuit ergo res in usu: sed vix publico sumptu aut curâ. ac dixerim priuatos, lucelli causâ, equos sic elocasse & præbuisse, præsertim magnatibus notisque viris. Illud certum, Augustum*

rerum compotem, cursum denique publicum ordinasse. de quò
 Cap. XLIX. *Suetonius: Quo celerius, ac sub manum, annunciari cognoscique posset, quid in provinciâ quaque gereretur: illuēnes primò* (nota Perūanam illam rationem dictam) *modicis interuallis per militares vias, dehinc vehicula disposuit. Commodius id visum est. Ut qui à loco ydem perferrent litteras, interrogari quoque, siquid res exigeret, possent.* Ergo in vehiculis, Augusti instituto, is cursus: in quibus commodius molliusque sanè transuehi, quàm singularibus equis aut *Veredis*, qui tamen postea etiam accessere. Sed de modo huius cursus, quod præceptuè institui, videamus. *Liuius tradit, M. Catonem, quinto die Hydrunto Romam, IN GENTI CVRSV peruenisse.* Ea sunt milliaria, opinor, paullo plus CCCC: sed alij longè vice-
 Lib. XLVI. runt. *Cap. LVII. Cæsar ipse Iulius, de quo Tranquillus: Longissimas vias incredibili celeritate confecit, expeditus meritoria rheda, centena passuum millia in dies singulos.* Nota de meritoria rheda: & nondum igitur publicè fuisse. Assidet huic spatium, quod Plutarchus vt magnum prodidit, *Cæsarem octauo die ab Urbe ad Rhodanum venisse.* Nam ea sunt milliaria circiter octingenta. Supra Cæsarem longè Icelus ille Galbæ libertus (in Plutarcho) qui vt patronum imperij nuncio, & cæde Neronis, primus lætificaret, *septimo ab Urbe die Cluniam*, (ferè in mediâ Hispaniam) *peruenit.* Etiam vicit Cæsarem Mithridates, quem Appianus, *mille stadia vno die, mutatis equis, confecisse* tradit. Sunt milliaria CXXV. Supra istum Annibal (in eodem Appiano) qui victus à Scipione, *Adrumetum vno comite venit, biduo & binotio tria admodum stadiorum millia emensus.* Sunt milliaria CCCCLXXV. ergo in diem noctemque CLXXXVII. & semis. Vicit & hunc nuncius ille, qui à Maximo Româ missus, vt cædem Maximini narraret, *tanto impetu* (verba Capitolini) *mutatis animalibus cucurrit, ut quartâ die ab Aquileiâ Romam veniret.* Atquin, ex Antonino, spatium interest DCCCLXXXVIII. miliarium. ita in noctem diemque imputes CC. ferè milliaria: quæ ipsa iusta confecit Tiberius Cæsar, pro exemplo (Plinio iudice) summi cursus. Nam is, inquit, cum frater Drusus in Germaniâ ægrotaret, *nocte ac die longissimum iter, vehiculis tribus est emensus: in quo fuisse ducenta millia passuum.* Obserua, quod admirationem augeat, *vehiculis tribus:* id est, ter tantum mutatis equis. Imò & de *Vehiculis* mirum; atque omnino expeditus videatur

in equis : quod Valerius etiam vult ita factum. Nam ipse hoc narrat : *Iter quàm rapidum & praeceptis, velut vno spiritu corripuerit*, Lib. v. cap. v. *eo patet : quòd Alpes Rhenumque transgressus, die ac nocte, mutato subinde equo, ducenta millia passuum, per modò deuictam Barbariam, Nandabao duce solo comite contentus, euasit.* Tamen Plinij dictio instituto Augusti magis firmatur: & quid incòmodi tunc in Vehiculis? cùm vias publicas & militares, stratas vbique lapide aut glareâ sciamus: atque ita æquabiles, & sine salebris, faciles & incabiles curribus fuisse. Equi tamen, vt antè dixi, & ex Procopio alijsq; liquet, successère. atque ita Socrates in Ecclesiasticâ Historiâ scribit, *sub Theodosio fuisse Palladium quemdam, animi & corporis viribus eximium, qui tridui spatio, ab vrbe Constantinopoli ad fines Persarum eques iret, totidemque diebus iterum rediret.* At Hercules ea sunt (ad Eufratem si numeras) milliaria plus DCC. atque esset in diem nostratia paullo minus LX. Possintne cursores nostri hodie, nescio: etsi ratio ista horariae mutationis percommoda est, & maximo cursu apta. Cui auctor apud nos Ludouicus XI. Galliarum rex fertur; dum Carolo Audace cæso, Artesiæ & provincijs nostris immineret, & nuncios rerum in horas expectat. En de *Equitibus*: addatur miraculum de ipsis *Equis*. quorum vnus aliquis spatium confecit sensibus fideique nostræ ægrè insinuandum. Probo Imperatori oblati sunt captiuis equis Scythicus, (Vopisci verba) *nec decorus, nec ingens, qui centum in die milliaria currere diceretur, ita vt ad octo aut decem dies continuaret.* Exclamas, te non admittere. Quid ergo Plinio facies, qui adaugere? *Sarmate*, inquit, Lib. viii. *longinqua itinera acturi inedia pridie preparant eos, exiguum tantum potum impertientes: atque ita per centena millia & quinquaginta, continuo cursu euntibus insident.* Vides Pegasos alatos: atque ab ijs ad ipsas *Alites* (quid enim aliud superest?) veniamus. Eas præcipuè intellexi, cùm *Animantes* dixi currere: quidni celeriter istas, per liquidas & vbique peruias cæli oras? Regi Ægyptio *Marrha* fuisse cornix ab Æliano proditur, sic edocta, vt litteras quaquaversus præpete volatu deferret, indicio tantum loci facto. Cui etiam mortuæ sepulchrum, meriti ssunæ memoriæ ergò, rex condidit. Columbas olim & nunc hoc officium subiisse, præsertim in obsidionibus, * alibi docui. & addo, quòd bello Særo cùm Tyrus à Christiano exercitu clauderetur, columbas sepius emissa,

* Saturnal.
II. cap. v.
& adde
Plin. lib. x.
cap. xxx.
vii.

inmissa,

inmissa, litteras & alloquia hostibus ferret. Quæ obseruata denique à nostris, clamore tanto à terrestribus naualibusque copiis simul excepta est, ut trepida ales, tamquam turbine moti cæli acta, in terram delapsa, prædæ & gaudio, & mox etiam vsui esset. Nam demptâ epistolâ lectaque, cum inscriptum repperissent, *Breui auxilia adfutura, sumerent animos, atque exspectarent*: nostri, Barbaricis item litteris exararunt, *Virtuti & fidei satis eos fecisse, Fortunam deesse: nec spem auxilij, interclusis ab hoste itineribus*. Ita columba demissa subditiuam chartam retulit, & dolo non suo urbem reserauit. Legi & in Bernardo quodam Bredembachio, qui maiorum æuo Syriam atque Ægyptum perlustrauit: *Alexandria præfectum* (Sarraceni tunc tenebant) *quem ipsi Amiralium vocabant, semper apud se columbas habere, sic edoctas, ut quocumque delatae fuerint, mox ad eius domum mensamque reuertantur. Itaque earum duas aut tres, speculatores, qui emittuntur cottidie scaphis in mare, ad naues explorandas quæ peregrè adueniant, ne miles aut fraus lateat, eos inquam speculatores, columbas secum ferre: & cognitis quæ vsui, statim scidam inscriptam collo columbæ illigare, ac dimittere: hanc autem ad præfecti mensam bonâ fide statim se sistere. Idem fit in alterâ, tertiâque, si quid aliud fortè incidit: eoque inuento portum eius urbis aditumque egregiè tuentur*. Sed à cælo ad terram iterum redeo, & venia mihi esto Canis etiam huic narratiuncule inferendi. Is quoque, inquam, defert litteras, fideliter ac celeriter, hoc exemplo. Rex Fessæ, subitario milite collecto, Tingin properabat, crepturus eam, ut censebat, Christianis. Improuisa res erat, & Menesius tamen per occultos indices rescivit, qui præerat Arzillæ. Quid faceret? volebat, nequibat, ad Tingitanum præfectum mittere, & periculi iam instantis admonere, vijs omnibus obseptis. Excogitat astum. catella relicta, proximis diebus, per obliuionem Arzillæ erat à ciue Tingitano. Hanc litteris illigat ad Præfectum illum, & sub noctem in litore destituit, acriter ibi verberatam. Catella iam libera cursum, quantum potest, Tingin intendit: manè peruenit, litteras ostentat, & ciues militesque periculi admonet, liberatque. Hoc spatium est milliarium circiter LXXV. nisi me Io. Leo Afer fallit. Sed hem, hem, quò eo? hoc est epistolam scribere, an Chimæram pingere? Triplici facie certe habes, è *Pedite, Equite, Alite*: tu lege, nec lege, ut voles. Vale

Olorius
Lusit. Hist.
lib. II.

mihi saltem, & in beatâ Italiâ benè beateque age. Louanij, prid.

Kal. Octobr. ∞ .IO. XCVIII.

Carmen, quod honori tuo scripseram, hîc habes.

Reuerendo & Nobili viro

NICOLAO MICAVLTIO NICOLAI F.

cùm SACRA LAVREA donaretur,

ODE SYNCHARISTICA.

QVIS NAM hic, quis nouus occupat
Ardor? quis trepidum rapit

Docti ad culmina montis

Phæbo operatum?

An verus vetus est amor

In te clare MICAVLTII?

Clare à stirpe, opibus, magis

A probitate.

Ille est. ille meum ferit

Thyrso pectus, & intima in-

Fundit gaudia, cùm videt

Inclyto honore

Augendum. date lilia,

Flores spargite duplices,

Sertos siue solutos,

Thura adolete.

Iam scandit Sophia arduas

Arces, iam capiti decus,

Æternum veniet decus,

LAVREA SACRA.

Qualis Scipio, murice

Insignis, Capitolia,

Victis hostibus Afris,

Aurea scandit.

Plebes atque patres fremunt,

Hic cingit, subit, hic praeit:

Illius noua tentat

Glòria pectus.

Perge ò tu quoque numine

Dextro victor, & assere

Antiquae fidei sacra,

Heu violata.

Quae non flagitia adspicis?

Quas labeſ ſclerum? ruit

Doctrina illa vetus patrum, &

Patria virtus.

Ut cum præcipiti iugo,

Curruſ non reuocabili

Impete fertur, equi negant

Obſequi habenis.

Nec ſpes vlla ſuper; niſi

Noſtra ò Belgica, bellicis.

Tandem libera curis,

Munia pacis

Amplectare. cape, ò cape,

Quam CLEMENS hominum pater,

Quam Regum ille PHILIPPVS

Maximus offert.

Quae mora vos Bataui tenet?

Quae vos Mattiaci? date

Dexteras, & veteri iugo

Subdite colla.

Tunc triſtes ſuperùm minae,

Tunc Mars & Furor impius

Ibunt, atque redibunt

AVREA SAECULA.

I. L.

EPI

EPISTOLA LX.

*Madritum.*GARCIAE FIGVERQA, *Regi à cubiculo.*

DVPLICI dolore, & quasi ictu, sum affectus, cum tuam epistolam accepi. Etsi priorem non tam intulit ipsa mihi, quam illatum renouauit, mentione mortis Ariæ Montani nostri, ô magni rarique viri, & nobis etiam longinquis & exteris ob virtutem & doctrinam cari! Imò credo nobis in pretio penè maiore, quam vobis fuisse: ut ferè solent in leui (non dicam in vili) haberi viri magni, apud notos & populares. Certè ego à multis annis amabam virum, amatus etiam ab ipso: & in isto animo sentio doloris hanc plagam, prudentiâ tamen & constantiâ minuendam, aut sanandam. Quod idem & te facere hortor, Illustris Garcia, qui sine fructu villo lugere eum potes; at cum magno fructu non lugere. quo illo? roboris, quod animo tuo indues, & paullatim assuefacies ad humanos istos casus. In theatro hoc magno sedemus, spectatores aut actores; & eximus alij, inimus alij: nec mirari aut indignari debemus, in communi & receptâ ab æternitate lege. At vulnus alterum, quod cum epistolâ tuâ venit, non tamen in ipsâ. Is enim qui tuam mihi mittebat, idem de fato maximi regum Philippi nunciabat: quod me percussit, ut quod publicam Christiani orbis salutem, aut certè quietem, spectaret. Videbatur enim ille Rex, certo iam & firmo consilio, ad Pacis metam sua omnia dirigere: & in parte effecit, magis pleniusque fortasse, si vita etiam aliqua ei fuisset. At ô clare Sol occidisti, & nos in caligine istâ reliquisti & nimbis ciuiliū bellorum. Etsi non occidisti, sed in filio tuo isto PHILIPPO TERTIO viuis & lucis: quem vouemus salubrium consiliorum tuorum, ut potentiaæ atque opum, heredem. Quidni autem erit? tali stirpe, educatione, indole: imò ut nouum & salutare sidus exortum eum speramus, ad illustrandum & vegetandum vtrumque orbem. Deus vota nostra audiat: & illi consilia atque animos donet, benè decernendi, fortiter patrandi. Hæc publica, mi Garcia: quod ad me, sum in veteri iterum languore, id est in viâ quam Arias noster decurrit. Etsi paullo tamen nunc melius: sed æstas hæc valde me affecit, & penè adeò confecit. ADMIRANDA iam diu ad te misi, & ad vtrumque Idiaqueum: nec culpa no-

stra est, si litteræ aut libri non sunt perlati. Curauimus per bonos & fidos amicos Antuerpiæ: sed casus maris, & manus vbique sparsas prædonum, non ignoratis. Nunc parabam me dare ad MONITA ET EXEMPLA POLITICA: si Deus tamen æuum & otium dabit. De imagine aureâ nostri tunc Principis, nunc Regis, quam significas ad me missam, non equidem accepi: & per quem ea missa, ignoro. Si videtur, vno verbo indicabis. Scire etiam percupiam, quo loco nunc sis apud nouum Regem: spero equidem bono & virtutibus tuis digno: atque eo nomine (si ita est) iam nunc tibi gratulor, & amici bona, mea puto. Vale Ill^{re} Domine, & in animo te gestari à nobis scito. Louanij, XII. Kal. xbres. ∞. IO. XCVIII.

EPISTOLA LXL

IO. FERDINANDO VELASCIO, *Magistro equitum Castelle, Gubernatori Mediolanensi.*

MINVS mirari, aut indignari debeamus, si nostræ plebeiorum litteræ pereant, aut tardius reddantur, cum ea fors per hæc tempora vestras Principum etiam tangat. Nam priores quidem quas misisse te ad significas, vnâ cum libro Puteani nostri, planè perierunt; alteræ succedaneæ tardius etiam ad me venerunt. Quod præmitto, ne accusari tacitâ cogitatione cessatio mea possit: cui apud talem Principem nullum alioqui velum sit aut color. Vidi autem postmodum *Puteani Reliquias*, & cultum illum tui sanè amaui. Adolescens est, sed specimen ingenij præfert, ad magna surrecturi, si ætas & peritia rerum dirigunt etiam & formant. Ego ab aliquot mensibus solito languidior eram, & eâ causâ, tum etiam quia affectus iamdiu suadet, statui seriò Italiam reuifere, idque sub annum iam instantem Sæcularem. Præter ea quæ dixi, Religio etiam vocat; & quod non diffiteor, cupiditas tui coràm videndi, & cultum officiaque mea deferendi. Virtus tua in meo animo maiora meretur, & id sine omni blanditiâ vel adulatione scribo. Inuitant me etiam Romam viri in sacro ordine Principes: quibus parebo, sed dumtaxat vt peregrinatio non emansio sit, & mei me Principes ac patria habebunt. Itaque si viuo, & vel modicè valeo, in proximo autumno me vobis si-

stam. Deus faxit; ut te, Ill^m & Excell^m Princeps, saluum, atque in ijs locis reperiam: alioqui desiderium hoc peregrinandi valde minuatur, & languescat. Louanij, XII. Kal. Feb. ∞. IO. XCIX.

EPISTOLA LXII.

Mantuan.

ANTONIO POSSEVINO Soc. Jesu.

VIDI iam nunc epistolam, quam ad P. Sallium dedisti, & in eâ benignam honestamque mentionem nostri. Non est nouum. publicè ostendisti quid de me & religione meâ sentire: quæ postrema attestatio pergrata mihi fuit. Nec eius poenitentiam ages, ita Deus me seruet. sum enim, & ero in veteribus militiæ sacræ castris, nec transfuga vnquam ad nouitates vllas ibo. Tranquillo animo hîc viuo, Deo & studijs me consecrans. studijs, quæ pro ingenij mei copiâ adiutum, aut illustratum eo, etsi non in arduo illo genere, quod vos tractatis. Tu verò nunc etiam ingrauescente ætate non omittis: ô laudabilem conatum, atque operam! nam speciem, & ideam operis vidi, quod paras, varij, laboriosi, vtilis, quod ab interiore animo testor. Deus tibi vires, annosque ad emoliendum det; & mihi largiatur non scripto solum, sed sermone te affari. Id enim meditor, &, si valetudo patitur, sub annum sacrum Sæcularem in Italiâ vestrâ me sistam, & vel de viâ flectam, ut te complectar. Optime Pater salue, & me precibus tuis apud superum numen velis adiutum. Louanij, IV. Kal. Febr. ∞. IO. XCIX.

EPISTOLA LXIII.

Patavinum.

THOMAE SEGETO.

GAUDEO in Italiam incolumem venisse, gaudeo in domum magni Pinelli admissum: quem virum, æuo & gloriâ iam veterem, Italia vel inter veteres suos præferat & iactet. Quod id beneficij à me habes, & imputas, iucundum est: & libens equidem adiutum eo istos, qui cultum aliquem animi nobis debent. Sed & libens audio, agnoscere eos & fateri. Tu fac & enitere, ut quem te promisi præstes: nec abripiant te aut vana illîc aut praua, quorum copiam etiam beata illa regio donet. Sed ut in vrbe,

vbi lues est, si agas, vites, domus aut vias totas eâ infames: sic hîc moneo, fugere te homines & loca vitijs nota & infecta. Ætas tua allicit? frâna. Populares abducunt? resiste, denique te & posteritatem cogita: nec posse, quin illa infamiam cum noxâ pariter apud te relinquant. Ah, quàm suave animo iam maturo erit, meminisse pugnæ & victoriæ: integrum sese à labe, & corpus ab ægritudine asseruasse! Hæc moneo, mi Segete, non quia opus fortasse: sed quia amor inducit, cui agnatam curam aliquam, imò & metum esse, non ignoras. Quidni autem in ætate istâ sit?

* *Mens homini sit vernior in pube atque iuuentute.*

* *Ἡ βῆ καὶ νεότης ὁρμητικὴ ἐστὶν ἀνδρός:*

ait poëta ille sapiens. Quidni etiam in regione eâ sit? suavi, bellâ, diuite: sed in quâ deliciæ aut luxus sui hærent. Vita, vita, & horridulam virtutem & me ama. Deum ita precor, & eundem in ambagine omni aut caligine ducem tibi & lucem. Louanij, v. Kal. Ianuar. ∞. IC. XCVII.

TESTIMONIUM.

QVI HAEC LEGETIS,

TESTOR apud vos seriò, hac meâ manu, THOMAM SEGETVM gente & domo Scotum, notum mihi à pluribus annis fuisse; imò ab ipsâ primâ eius adolescentiâ, meum vel discipulum, vel auditorem. Eo omni tempore, probis se probasse, ac mihi in primis, ob acre & excellens ingenium, ardorem studiumque discendi: atque ita profecisse, vt in meliori omni litteraturâ, paucos sibi equales habeat, in equali æuo. Addo & moribus modestum ingenuumque esse, & dignum quem tales omnes æstimant atque ament. Peto igitur atque absens rogo, vt hunc in occasione adiutum velitis, fauere animis, consilijs, factis: benè locaturi beneficium, quodcumque in eum conferetis. Stirpes istæ fouendæ & attollendæ sunt, in commune reip. bonum, cui boni omnes studemus. Louanij, vi. Kal. Sext. ∞. IC. XCVII.

I. L.

EPI.

EPISTOLA LXIV.

Romam.

FRANCISCO SPORTIAE, S. R. E. Cardinali.

EGO verò tertium scribo, nec indecorum est in tantâ tuâ benignitate. Nam & Micaultius iam nunc indicium mihi fecit sermonis & curæ, quam de me & itinere meo habes. Quod iter, ita me Deus seruet, suscipiam, religionis quidem primum, sed & tuâ causâ; qui ultro hanc prolixam beniuolentiam in me ostendis: quâ nisi capi & moliri me fatear, sum profectò lapis aliquis aut ferrum. Quamquam & ipsum ferrum ut à magnete trahitur, & occulta vi allicitur; sic me à tuâ virtute testor. O verè magnum, & ut verbo dicam, ROMANVM tuum animum? qui vel hoc argumento valde virtutibus abundas, quod alienas sic excitas aut amas. Nihil blandè aut apud te tuâ causâ dicam, sed numen supremum appello, esse me & fore cultorem tuum, quamdiu terræ me huius esse idem numen volet. Sed ut de re dicam, ad iter me paro in Autumnum proximum, & Septembri (cum bono Deo) dabo me in viam. Ideò enim paullo maturius, quia & amici in viâ alibi tenebunt fortasse: & exigua spatia conficere suadet hæc valetudo. De essedo quod offerebas, planè opus non est mitti. Hic enim facile paramus, & comites item honestissimi non deerunt, atque adeò quidam etiam è contubernio aut disciplinâ nostrâ. De ratione itineris totâ, certò nondum dixerim: quia incidere aliquid potest quod turbet. tamen, ut nûc est, censebam per Germaniam me iturum, & Alpes Tridentinas, quæ molliore cliuo esseda & currus etiam transmittunt. Si non; Galliam transiero & obiter videro, ubi amici item plures qui inuitant. Sed Romam cum venero, certum mihi est rectâ ad te Ill^m. & ut Iuno illa Homérica, in concilium Deorum veniens, à nemine poculum nisi à Themide accepit; sic ego tuo inter omnes hospitio & beneficio utar, quod mihi comiter & liberaliter offers. Tum denique in sermonibus ea, de quibus scribis. Deus modò Ill^m & Reu^m Princeps te seruet, & me voti mei duplicis damnet: prisci illius, Romam reuertiendi; & huius noui, te visendi, quod animus iste (ut vero verbo dicam) ardet. Louanij, xii. Kal. Maias, ∞. 15. XCIX.

EPISTOLA LXV. *Mediolanum.*

IOANNI BAPTISTAE SACCO S. D.

AVDI rem lætam, ut est tuus amor, cui fideliter equidem respondeo amore. Rem, inquam, lætam, meum in Italiam aduentum. Quando? Inquires. sub Autumnum proximum, ne longius etiam hoc producam. Luber esse in anni Sæcularis initio Romæ, quò magnates aliquot inuitant; & inter eos Cardinalis Sfortia, haud dixerim quàm in me pronus. Audis tu ista? crede firmiter, nisi Vita, aut Valetudo prorsus destituit, sic futura. At illum Principem, & heroëm nostrum ante omnes videbo, qui in ditione vestrà præest. Præsit etiam tunc modò, nec in mutatione rerum istà aliquid mutetur. Sanè id mihi triste esset, quia acre desiderium concepi eius videndi, ac venerandi; atque id merito solo virtutis. *POLIORCETICA* nostra secusa sunt, cum figuris additis, quas illè Princeps mihi submisit, quem breuiter, sed fideliter laudaui. Micaulium, quem commendaueram, sic benignè & honestè à te habitum (ipse largiter scripsit) quidni læter? At non hoc, filere nostrum Puteanum, à quo iam à pluribus mensibus ego nihil. Viuit, valet, apud vos agit? per te sciam, si tardat etiam ipse. At tu vale, mi Sacce, & salueat à me Cl^{mus} Septalius, qui melius de valetudine istà ominatur, quàm ego. Sed viuam, valeamque in paucos menses modò: videbor, & videbo. Louanij XII. Kal. Feb. ∞. IO. XCIX.

EPISTOLA LXVI.

Pataniun.

IO. VINCENTIO PINELLO.

SI quis in Italià hodie veteri & merità famâ est, cum ego te scenseo Vincenti Pinelle: & ideò iam à pluribus annis tacito quodam affectu & colo & amo. Non fuit occasio sermone aut litteris declarandi: vtrumque fortasse erit, centè nunc alterum; & stilo te ut conuenirem, duplex mihi causâ fuit. Prior, ut gratias agerem pro benignitate quam in Thomam Segerum, ex communi quâdam commendatione meâ, contulisti: quod ex eius litteris intellexi, & eâ re debere me tibi obstrictumq. esse, & sentio & testor. Altera etiam causâ, ut hunc adolescentem Franc.

Sassenum, in vrbe istâ natum bonis honestisque parentibus, ipsum benè educatum & institutum, hætenus tibi insinuarem, vt videndi adeundiq; tui copiâ aliquando sit, & consilio, si opus sit, etiam iuues. Nam cetera ei non desunt, & dumtaxat studiorum & rei medicæ causâ, ad loca illa venit. Sed de sermone quod initio dixi, nec id quidem despero, & valde certè opto. Spero autem ideò, quia penè decretum mihi, sub annum instantem Sæcularem in Italiâ me sistere: & absit, vt eâ exeam, nisi vt te videam & amplectar. Quid exeam? imò cum inibo hoc fiet, opinor: & inter prima & calida desideria mea est, vt hoc reddam effectum. Viue, viuam: nisi casus aut vis impedit, videbo. Louanij, vi. Kal. April. ∞. 10. XCIX.

EPISTOLA LXVII.

Genuam.

PAVLO MONELIAE S. D.

SILENTIVM aliquod fuit, mi Monelia; sed quod ego vnica sistâ scriptione, & nuncio pensauero, & dabo te in gaudium, si amorem tuum noui. Quid igitur nuncio? venturum me in Italiam, ante annum hunc Sæcularem, si Deus vitam, & aliquas vires donet. Ita planè decretum est, idq; sub autumnum proximum, vt otium sit Italiæ ipsius, & amicorum videndi. Atqui non domicilij causâ, ne erres, sed pietatis primò, tum etiam animi causâ veniemus: & inuitante item Cardinali Sfortiâ, qui in me se exhibet valde benignum. O quàm libens te quoque inter amicos complectar! etsi tu à viâ procul: sed aut ego deflectam, aut tu excutres, & omnino fruemur mutuo aspectu ac sermone. Eâ spe pauciora verba faciam, de rebus aut scriptis meis nihil addens: quid opus, cum tibi me sistam? Ita faxit ille Deus, & te meq; in paucos illos saltem menses seruet. Scribe autem interea de ratione itineris optimâ, si quid habes, & has ad Mercurialem nostrum mitte. Louanij, Kal. Febr. ∞. 10. XCIX.

EPISTOLA LXVIII.

Pisæ.

HIERONYMO MERCVRIALI S. D.

CONSTANTEM amorem tuum amo, quem numero inter Italiæ veterrimos, suauissimosq; . Et hortaris vt scriptione

cum excolamus: quod lubens fecero. sed quid si aliud etiam épos tibi cantem? inopinato tibi fortasse, & hoc gratius erit. Ego, mi Mercurialis, statui certò (Deus modò & vita velint) in Italiam vestram venire, non habitandi, sed visendi, & regustandi causâ. Vultum tuum videre, & verba audire videor exclamâti, Quando? Iam breui, iam intra quinq; aut sex menses ad iter me dabo, & lubet esse in fine ætatis in aditu Italiæ vestræ. Annus sacer Sæcularis me vocat maximè, sed etiam viri quidam principes qui inuitant; & vos amici trahitis, omnino ante excessum videndi. Tum de valetudine, tum de scriptionibus, & studijs, sermo nobis sit vel in multam noctem, si dies non exfatiet: & certè explere oportet desiderium, & famem, vt sic dicam, diu ieiuni & auidi amoris. Ergo pauca nunc scribo, tuas ad Wirtendellium misi, tuas item ad me exspecto, ecquid consilium nostrum probes. sed quid ambigo? ore, stilo, pectore, scio, probabis. Vale. Louanij, Kal. Febr. ∞. 10. XCIX.

EPISTOLA LXIX.

Romam.

ASCANIO COLUMNÆ S. R. E. Cardinali.

MICAULTIVS significauit mihi de honesto & beniuolo pariter sermone, quem de me habuisses. Et si quid opus fuit? ipsæ tuę litteræ hoc mihi dicunt, quas ante bienniũ ad me, illustri testimonio vel iudicij vel affectus, dedisti. Quas ego, non mentior, vt Palladium aliquod Romani olim, aut sacrum depositum, asseruo. Itaque non credere solum me parest; sed affectum aut potiùs cultum rependere, quod dignitas tua postulat & fortuna. O beatam, ô illustrem Romam his, vt sic dicam, sideribus! quæ non splendore generis solum, sed luce propriâ virtutum & laudum micant. Ac mihi iamdiu animus est & cælum illud Italiæ (liceat manere in hac imagine:) & vos in eo astra intueri propiùs: ac fiet sanè breui, si vitam mihi in paucos menses proroget supremus ille rector. Nam annus sacer Lustralis cùm instet, occasio siue causa est veniendi: & simul sacris, ac desiderio meo, litandi. Quod significare me tibi Ill^m Princeps cultus hic animi adegit: animi, æternũ virtutibus tuis deuoti. ita propiùs mihi sit ille Æternus. Louanij, XII. Kal. Maijas. ∞. 10. XCIX.

EPISTOLA LXX. *Mediolanum.*

IOANNI BAPTISTAE SACCO S. D.

NIHIL ambigebam, mi Sacce, quin lætificassem te nuncio mei aduentus: ita mihi notus & erò creditus est serius tuus amor. Et tu quàm eum ostendis? nec celari sanè solet hic ignis. Inuitas in domũ tuam; & hospitium molle, vbi ego curer, tanquam Regi Antiocho oculi solent (liceat iocari) offers. Accipio mi Sacce, accipio: & vbi sim libentiùs, addo etiam liberiùs? Accipio tamen ita, nisi imperio aliter cogimur, cui leges non damus. Scis me de Principe intelligere, qui perbenignè certè in nos est affectus: & fortasse apud se etiam volet esse, aut ex eius metatione accipere domum. Quicquid erit, vtinam tuam! Sed in paucos tamen dies, quia in amatà illà Italiã plura loca hominesque videndi nobis sunt: & ante omnia, inclyta illa Roma, in quã etiam nunc animi & virtutes Romanæ. Nam percurrere Italiam nobis decretum tantum, non herculès insidere. Cuius rei si vel suspiciuncula proceres nostros tangat; non dimittar profectò, nec vllò titulo impetrem com meatum. Atqui nihil tale est. sacra & amici trahunt, & ipse meus Genius, qui loca ea & homines nescio quo naturæ ductu amat. Tu me mi Sacce, & hunc etiam adolescentem libens aspice, mihi auditorem & amicum, in literaturâ, & Poësi præsertim, inter paucos præstantem. Louanij, VII. Kal. Maijas. ∞. IO. XCIX.

EPISTOLA LXXI.

Romam.

CAESARI BARONIO S. R. E. Cardinali.

QUOD animo & voto sepè facimus, vt te alloquamur, & quasi coram videamus; id nunc stilo vsurpo & repræsentò, in occasione quam NICOLAUS MICAVLTIVS mihi præbuit, iste què vides. Putat gratiæ mihi aliquè locum apud te esse (nec diffido, in animo isto conscius, quanti te faciã Christiani orbis fidus:) putat, inquam, aliquid apud te cõmendationem meam posse, eò libentiùs dandam, quia tali. Nam vir est, & claris apud nos maioribus; & ipse planè probus, industrius, & vetus auditor meus: etsi illum Deus & animus ad diuina studia traxerunt. Nam in

Theologiâ, eò iam peruénit, vt etiam titulum & testimonium publicè acceperit: & nunc in Italiam & vrbein sacram se contulit, videndi discendique causâ. Beabis eum, si & tuo interdum aspectu frui, & vel breui colloquio, liceat: quod longum, scio, occupationes tuæ non donant. Hæc pro Micaultio: de me an aliquid addam? addam. Pietate impulsus, & cupidine vos illustres viros videndi, in Italiam venturum sub annum hunc sacrum & Lustraleni, qui instat. O Deus mihi det caput illud Ecclesiæ, non dignitate magis quàm meritis inclytum, vel eminus intueri & venerari: vos autem propiùs adire & alloqui: quod inter præcipua mea vota esse fateor, & animus mihi dicit, F I E T. Ill^{me} & Reu^{me} Domine, idein Deus Ecclesiæ suæ lucem & tutelam te seruet, cui sincerè testor me toto animo addictum & consecratum. Louanij, vi. Kal. April. æ. 10. XCIX.

EPISTOLA LXXII. *Mediolanum.*

IO. BAPTISTAE SACCO S. D.

NE ambige, ego venio, cum vnâ exceptione Fati. Si publica mortalitas, aut priuata mea, Italiam non inuidet; ipsam videbo, vos amplectar. Ad Ill^{mm} Principem parco nunc scribere, donec de tempore & totâ viâ meâ certò scribam. Etsi de tempore propemodum scio; & statui ipso mense Septembri: sed de viâ aut limite mutant turbæ, contagia, & eiusmodi euētus. Quacumque viâ, certum est Mediolanum vel per ambages desletere, illius Herōis & vestrâ causâ. Statui & Antuerpiam breui ire, & scripta mea quædam apud Typographum deponere, vel mortuo me edenda, si quid humanum contingat. Misi litteras nuper ad te alteras, sed per adolescentem nostratem N. N. quem commendaui obiter, neque nimis velim, & ambigo (vt apud te liberè) de moribus & vitâ. Etsi certum nihil, sed ex suspicionibus habebam, quibus vir probus non nimis indulget. Idem ille ad Puteanum à me habet, cui in studijs commilitauit. Cardinales Romani, inter eos Sfortia, in me sunt benigni: videbo illa lumina, nisi Deus hæc mihi claudit, vt initio dixi. Vale mi Sacce, cui iam nunc animo circumfundor. Louanij, Pridie Kalend. Maijas, æ. 10. XCIX.

Nostri hîc agrè me dimittunt; tamen temporarium hunc com-
meatum à præcipuis Aulæ iam impetraui, in senos dumtaxat
menses.

EPISTOLA LXXIII.

Romam.

FREDERICO BORROMÆO S. R. E. Cardinali.

ANIMVS me iussit, & hic cultus quem tibi deuoui, significa-
re consilium, quod in re meâ cepi. Statui enim seriò, in-
stante iam anno sacro Sæculari, Italiam vestram & in eâ Vrbe
Dominam inuisere; quò pietas me primùm, sed & cupiditas ali-
qua (non nego) vos illustria orbis lumina videndi, inuitat & tra-
hit. Inter ea cum clarâ luce fulgeas, & iam olim honore me beni-
uolentiæ & litterarij affatus tui affeceris; iure inter primos ad
osculum manus tuæ veniam; & domicilium ostendam, cui ani-
mus includitur virtutibus tuis seriò deuotus. Deus mihi det per-
ficere, & te Ill^{ms} & Reu^{ms} incolumem diu Ecclesiæ superesse.
Louanii, Prid. Kal. Maij, ∞ . IO . XCIX.

EPISTOLA LXXIV.

Mediolanum.

PETRO PANTINO Decano Bruxellensi.

GRATVLABOR? animo feci, & nunc scripto: etsi venisse te
Mediolanum, fama adhuc, non litteræ tuæ mihi dicunt.
Sed gratulor, & veram hanc famam, quia valde cupio, puto. Ah
mi Pantine, quàm Principes illos novos patria desiderat! quàm
brachia aduentantibus, vt sic dicam, pandit! Non ille ipse Alber-
tus sic nuper ad suam sponsam; quàm nos ad illum & illam an-
helamus, tot malorum medicinam & leuamé. Venite, & nouam
lucem Belgicę infundite, tu Sol, tu Luna, & diem noctemque no-
stram pariter illustratè. Quàm calida vota nostra sint, potes scire,
quia suprema. Quæ enim spēs, præter hanc, vltra superest? facta
est è fatiscente naui nostrâ sacra hæc anchora: & ea duplex nisi fi-
sit, cum Tragico exclamo,

* Οἱ μοι, μήλας θησαυρὸς ὡς ἀποθήκηται

Κακῶν.

quo verbo, perimus. Sed abite malè ominata verba: illa quoque
Iunonia auis nobis cecinit, * Ἐς αἰ πάντα καλῶς. Et profectò erunt,

* Hec me,
malorum
quædam
abyssus
panditur?

* Erunt o-
mnino tibi.

si nostri illi bonis prouidisque consilijs vtentur: quibus nimis est opus. Nam affectus & obsequia nostra non adsunt, sed supersunt: adsit ille auriga modò, qui peritè moderetur & temperet, & cui Minerua aliqua (illa illa, vt spero, Isabella) in consilio adsistat. Sanè prudentiâ opus, & si distinguere placet, prouidentiâ, in hoc articulo temporum. quia vt ijs qui è puteo extrahuntur, tunc maximè periculum lapsus est, cum ad oras summas venerunt: sic nobis, qui educi iam incipimus, ne à spei-culmine ad barathrum

* *καθ' ὁρμήν.*

ἡ δυσκολία relabamur. Veta ô magne Deus, & benigno semel oculo Belgas tuos vide. Sed vtrumque cadet, magni animi hoc regis vtriusque factum: illius, qui dedit, huius qui approbavit. & ingens gloria, non esse solùm magnos & felices, sed fecisse.

Habere regnum, casus est, virtus dare.

Sed publica sepono, de quibus cotam affatim, quia tu prudens eorum es, quæ ibi acta: nunc audi & priuata. Valemus, vt solemus: id est, viuimus magis quàm valemus. sed quî noster Couarruua, ille senex senis Homerici æuo dignus? sed non etiam Homeri fato, quo tamen audio & doleo eum affectum. O virum corde mihi, non ab annis, sed à lustris iam amatum!

* *Ὅτι αὐτὴ πολὺ μᾶλλον ἀνέπλασε χερσὶ ἀθλίῃ.*

* *Quem manibus propriis suauit cordata Minerva.*

Inuideo tibi, qui vidisti & amplexus es; vtinam mediò me par illud diuellite! Sed heu, quàm diuulsus à nobis Winckelius! ô spes & destinationes humanas! Ille diu luctatus cum suâ sorte emerferat, & iam terram non videbat, sed tenebat: in ipsâ terrâ spei suæ ac nostræ naufragium fecit, atque adeò ipsius vitæ. Nam Genuæ fato suo functum audiuius, & suspirijs persecuti sumus: quid ituat? magis hæc vora, vt vir quietissimi animi, in quietis illis locis, fruatur æternâ & beatâ pace. At tu de me etiam audi * *ρήματα ἢ θαύματα?* vt ait Orator. In eo sum, si vel leuiter moramini, vt vos in locis ijs opprimam. Quî potest? inquires. potest quia statui ad urbem sacram sub sacrum hunc annum ire, & simul animum à noxis lustrare; simul perfundere eum spectandi illâ honestissimâ voluptate. Spectandi, inquam, & illustres aliquot viros (in ijs Io. Ferdinandum Velascium, regiâ ibi vice Gubernatorem) & loca regionesque, antiquitatis gratiâ, sic amara nobis & culta. O quàm desidero! nec mei aut mea teneant,

* *non si me vel vincula ferrea stringant.*

— * *ὡς ἐπὶ τὸ πρὸς ἡμᾶς δῶματ' ἔχουσιν:* si tamē valetudo nō sistat, illa mea

mea Ate, quę in turri aëneâ inclusum iamdiu me habet. Quis Iupiter liberabit? an ille summus, & sub nouo Principe nouum vigorem dabit? O fiat, & ego te hîc, aut ibi, saluum saluus videam!

Da pater omnipotens, atque istaec omina firma.

Vale vir R^d & amicissime. Louanij, III. Nonas Sext. ∞ .IO. XCIX.

EPISTOLA LXXV.

Bononiam.

IOH. AB HOLLANDT S. D.

LITTERAE tuæ loquuntur multum te in libris, atque etiam Senecâ nostro esse: quod ex animo gaudere me fateor, & gratulari tibi hanc bonam mentem. Si ab vlllo haurienda ea est (sacra semper omitto:) eum Senecam esse certum habeo. quem ego nunc meditabar illustratum & correctum edere, & hûc quoque fructum dare (pro ingenij mei copiâ) præsentî & futuro æuo. Totus in eo sum. Valetudo autem semper anceps, plurimùm aduersa; & vincula hæc euolanti ingenio summus arbiter dedit. Quid nisi feramus, & ferendo adeo vincamus? quia in pugnam hanc compositi eum Fortunâ siue Fato sumus: atque vna hîc victoriæ ratio est, arma submittere, nec pugnare. Næuius olim:

Pati neceße est multa mortalem mala.

Te in florenti Italiâ esse, gaudeo: florenti ingenijs, pace, opibus. vide, vt vidisse te olim iuuet: id est, quæ bona, & in re in tuam, excerce, cetera nec tange, nec deliba. Nam & ros sive spinæ adhærent: atque illas legere licet, & ab his non lædi. Animus mihi erat, & acris cupido loca ea reuifendi hoc anno sæculari: Deus vetat, vt verbo dicam. Vale mi amice. Louanij, IX. Kal. Octobr. ∞ .IO. XCIX.

EPISTOLA LXXVI.

Bononiam.

FRANC. HOVIO S. D.

TESTIMONIUM hîc tibi curauimus, quod ad parentem misimus, atque ad te per illum. Finem impone, meo iudicio, & ad nos tuos ex longâ peregrinatione redi. Quod familiariter mihi scribis de iudicijs ibi aut sermunculis, gratum est, quod ad tuum affectum: nam quod ad me, ne scire quidem cupio, adeo

non diluere aut excusare. Tantum si quid in Religione erit, fortiter purga & pugna, vti debes. Scis enim falsò & insidiosè me peti. de alijs, permitte Famæ & Posteritati, quæ Genius meus mihi spondet non iniqua. Illi, qui se opponunt, aut siltere conantur benigniorem hunc cursum, nihil agunt: sese edunt aut atterunt, me aut mea non delibant. O quietem in hac parte nostram, & securitatem! Optimo animo feci, dixi, scripsi, quæ vsui resp. aut iuuentuti fore censui: si quis meliora se putat posse, largiatur & promat. ego sum inter eos, qui sinum pandent, & supinis inanibus excepta in eum recondent. Illud tantum risi de Aristotele. non legisse me? à puero pænè, verè ita dixerim: & scripta mea vbique habent notas. Sed mittamus, illud modò dicito, POLITICA illa iam recusa ante triennium, probata non nostris modò Censoribus, sed Romanis. An & eos culpant, aut suspiciunt? Improbos, non solum inuidos, si ita faciunt: & quos ego non magis curo, quàm, vt cum Homero hoc dicam, — * *εἰ μεγάλη βάλαι, ἡ πῶς ἄρῃων*. Quod ad iter meum omissum, Valerudo sola est in causâ: nec aliam tu aut alij quærite, non reperieris. Rob. Titium amare me puto, ex quibusdam publicis eius testimonijs: ego eum video sedulò niti ad attollendam rem litterariam, quæ certè in ijs locis (ô mutationes à Leonino sæculo!) nunc squallet & iacet. Fata viderint, tu mi Houi salue, & per te Io. ab Hollandt, quem amo. Louanij, vi. Kal. Octobr. ∞. 15. XCIX.

* si me mulier, vel verberes infans.

EPISTOLA LXXVII.

Toletum.

ANTONIO COVARRVIAE S. D.

BENEFICAM tuam naturam, ô Couarruua, qui nec petenti, quid petenti? nec cogitanti beneficium offers: quod & cupiebam maximè, & vsui futurum studijs meis cesebam. Accepi enim Græcanicos libros manuscriptos, quos per nostrum Pantinum misisti: quo nomine quantum & animo huic tuo & muneri debeam, lingua & stilus mihi hærent efferre. O cur non pax Europam respicit! cur non maria & terræ apertæ commeantibus sunt! profectò interius votum meum sit, Hispaniâ vestram cursum semel, & te in eâ, viscre: te* (*καλ' ἀτρίκτως ἀγορεύσω*) Hispaniæ tuæ magnum lumen. Pantinum ipsum à reditu nondum conueni:

* - valde hoc veraciter edam.

haucō valdè, & de te tuisque audire, quæ opto. Ego nunc in An-
næo Senecâ eram, & *perpetuum Commentariolum* ad eum scribe-
bam. Scis quid voueam? apud te & in tuâ bibliothecâ paullisper
esse. Nam habere te vel à libris, vel ab ingenio, rariora & selectio-
ra, præsertim in *Senecam patrem*, mihi constat. Hoc nunc agebam:
postea ad alia me daturus, si vita & valetudo erit. Tibi illam lon-
gam, & hanc bonam, merenti à Numine posco. Louanij, xv.
Kal. xbris. ∞. 10. XCIX.

EPISTOLA LXXVIII.

Patauium.

IO. VINCENTIO PINELLO S. D.

MALO fato & rarò factum est, ut vna epistola bis missa nec
semel peruenerit. Haud magna alioqui iactura, nisi quòd
testimonium cultus mei & affectus retardarit, non tamen op-
presserit, vel nunc ecce reuelandum. Nam ego tuum nomen ab
adolescentiâ primâ & noui, & amaui, & veneratus adeò sum: ut
debui eius, qui virtutem & doctrinam eximiè coleret, & in se ha-
beret, in alijs excitarer. Sunt istæ breues, sed verè tuæ laudes: quas
in his annis & maturiore æuo quia pernoui, magis etiam amo. Si
aliqua similis affectus tui scintilla in me; triumpho, non solum
gaudeo: & esse cùm aliorum litteræ, tum tuæ loquuntur, ante
duos menses plus minùs ad me amanter scriptæ. Ergo amare
amatum me possum dicere; & ut semper possim, te per Genium
tuum Virtuti & Honori sic amicum, rogo. Louanij, Kalend. De-
cemb. ∞. 10. XCIX.

EPISTOLA LXXIX.

Patauium.

ERYCIO PUTEANO.

ITA est. fraudes aut iniuriæ in nostris litteris mittendis interue-
niunt, & pereunt, aut certè eunt; quòd non mittuntur. Per ami-
cos inprimis vide ne vniquam, quas saluas quidem voles. Nam
illi aut neglegunt, aut resignant & abijciunt, aut ut optimè ce-
dat, tardè reddunt. De meis ad Pinellum, inprimis dolui. nam
diu est, quòd vitum illum inter primos Italorum, & qui verâ vir-
tute nitent, habui; eoquē amari ab eo, sicut amabam, hauebam.

Benè tamen de affectu cecidit, quem meo parem ais, & ego ex litteris etiam eius vidi. Itaque iterum nunc ad eum scribo, felicius, spero, dandas. Quod ad studia nostra, sum totus in Senecâ Philosopho, quem perpetuo Commentariolo, sed manu facili, illustro aut emendo. Spero grauib; cordatisque viris haud illaudatum hunc laborem, & publicè nec infructuosum fore. De meâ hîc mansione dolere quosdam ibi, non doleo: affectus signum est. obloqui alios fero, etsi scio quòd iniuste, nec nisi valetudo me tenuit toto animo eò anhelantem & propendentem. Quid autem nunc tu? apud illum virum videsis, vt dignum aliquid; tum & illud, vt in gratiâ eius esse perseueres. Mihi crede, verè & sine fuce, magnus vir est. Principes nostri noui hîc fuerunt, iurauimus in verba, publicè coram ijs diximus: sed pænè ex tempore, cùm ipsi paucis horis antè ita imperassent. De successu tamen non queror: tu vale mi Puteane. Louanij, Kal. Decemb.

∞. 10. XCIX.

Carmen mitto, subitò etiam mihi hîc natum inter gaudia publica.

IN IGNES STRVCTOS
INGRESSV PRINCIPVM,
ALBERTI ET ISABELLÆ,
LÆTITIÆ ET AVSPICII
INDICES.

EPIGRAMMA.

AEMVLVS assurgat Pharijs vel turribus ignis;
Igne fora, igne via, templa quoque igne micent.
*Quæ caussa? ignis, amor: flagrant nunc omnia amore,
Princeps, ipsa uxor Principis, & populus.
Ille atque hæc, utriusque, atque vltimus ille, utriusque.
Dû facite, æternum mutuus hic sit amor.*

IDEM

IDEM *παιτύτρερν.*

QUOD latis flagrat ignis in plateis;
 QUOD fora occupat, & domus sacratas,
 QUOD domus simul occupat profanas:
 Non miraberis hospes. ecce flamma
 Multa huc vênit. & ipse flamma Princeps,
 Vrit, vritur: idem & eius vxor.
 Ille hanc, hæc magis illum, vtrumque Belgæ.
 Nam suos amat ille & illa Belgas,
 Suos obsequio & fide perenni.
 Quid Belgæ? ij quoque amant & illum & illam,
 Et colunt sibi cælitùs dicatos
 Principes Dominosque. flamma felix!
 Vreatque vrere tu caterua triplex,
 Donec machina dædala ista mundi
 Fatali ruet & peribit igne.

I. LIPSIVS calore deuotionis effudit.

EPISTOLA LXXX.

GASTONI SPINVLAE S. D.

AFFECTVS quoque meus ferebat, vt tibi valedicerem, & ratio decori impellebat: sed vterque excusamur (ego certè. nam de te nihil opus) cùm subitus tuus, & iussu Principis discessus, eripuerit hanc facultatem. Atqui animo officium hoc præbui, & eodem defero tibi & deferam omnem cultum. De *PARRUTA* ego iam compingi iussi, vt commodè possit legi. Opus grandiusculum est, nec habeo adhuc quod de eo in alterutram partem dicam. E Senecâ quæ publicè dixi, ea decerpta fuerunt è lib. I. DE CLEMENTIA, Cap. III. verbis, quorum initium: *Illius demum magnitudo stabilis fundataque est, quem omnes tam supra se esse,* &c. Exemplar eorum quæ dixi (etsi subitanea ea; me iudice, non tanti) dedi D. Petro de Toletò, atque etiam Illmo Legato Re-

gio, quem virum cum gaudio meo noui: & tibi quoque in partē beneficium hoc debemus. Vtinam Hispania plures tales mittat! Quod autem de Senecæ libris quæris, quem excellere sentiam? sunt sanè plerique omnes eximij & vtilis: sed EPISTOLAE tamen, meo animo, eminent: deinde DE CLEMENTIA libri duo: tum DE TRANQUILLITATE ANIMI, & vno verbo ceteri vix infra istos. Magnus & magni animi ille vir fuit, & hunc certè lectoribus suis infundit. Spero me breui publicaturum eum, cum nostro Commentariolo, qui vobis lucem plerisque locis dabit. Nam adstrictum scribendi genus habet, eoque subobscurum. Ill^{me} Domine, tuum me cense & tuorum, quibus obsequia mea defero, nominatim Dominae & liberis. Louanij, IIII. Non. Decemb. ∞. IO. XCIX.

EPISTOLA LXXXI.

Bononiam.

CAROLO LAFAILLIO S. D.

in mulieris
causa.

QVAE à Titio misisti, lubens vidi: sed vidi adhuc tantum, & celeri oculo libaui. Placent. & ego pariter mea misero, cum noui aliquid erit. Senecam in manibus habebam, Commentariolo perpetuo illustrandum: & intra paucos menses videbit lucem, si tamen tamdiu ego. Quod ad imaginem nostri, ego Velio eam mitto, cum breui epistolio. Sed heus tu, nos hîc in triumpho. Principes Louanij fuerunt, solennia auspiciorum fecerunt, Scholas quoque viderunt, & me audiuerunt dicentem. Rarum exemplum & nobile in feminâ. nam & ea interfuit, & tota illa * γυναικίτις. Subita tota res fuit, nec meditationi nostræ spatium: sed Deus adfuit, & illo propitio, Principes habuimus propitios & volêtes. Houius noster mihi scribit de quorundam ibi parum dextris iudicijs aut vocibus, & præsertim super nostrâ hîc mansione. Nolim vos contendere, nec protectores mihi esse: quid enim opus? nec sentio illa tela volatica; & nec lædar, si sentiam. Qui in publicâ aliquâ famâ sumus, aut vtramque excipere debemus, aut nullam: & satis, si melior præponderet. O ita sit, & hæcenus certè sensi. Vale mi amice. Louanij, postrid. Nonas Decembr. ∞. IO. XCIX.

EPISTOLA LXXXII.

Bononiam.

IVLIO CAESARI VELIO S. D.

AMOREM tuum video, mi Veli, & parum sim qui sum, id est, humanitatis & virtutis studiosus, nisi eundem tibi reddam, & æquâ, nisi fallor, lance. Non nego erga plures mihi hunc affectum esse: sed ut sol radios latè emittit, & lucis nihil amittit: sic ego amoris, ut ita dicam, hos radios variè spargo, & lucere aut ardere ipse non desino. Petis imaginem meam mitti, inter illustres viros ponendam. illud facio, hoc non postulo, imò nec mereri me planè scio. Sumus aut erimus, quos fama nos esse & æternans ille Genius volet. at illud mihi vindico, toto puroque animo ad bonum publicum propendisse, & dotes ingenij mei (quas ille * *donum idæon* dedit) huc contulisse. Nec queri adhuc de beniuolentiâ publicâ possum: etsi interueniunt etiam Aquilones aliqui ^{* *bonorum dæon, id est Deus.*} aut Noti, qui secundantes & suauè spirantes Fauonios istos turbant, nec tamen pellunt. Parum est, nihil liquidum in rebus humanis: in alto hoc erit, quò te meque, mi Veli, Altissimus ille & *ὐψίστος* ducat. Louanij, postrid. Nonas Decemb. ∞. 10. XCIX.

EPISTOLA LXXXIII.

BALTHASARI DE ZVNIGA, *Legato Regio.*

LITTERAS quas Antuerpiâ ad me, sanè quàm beniuolas misisti, lubens legi, & gratulatus mihi sum de serio tuo in me affectu. Ut utar eo, rogas. & quidni faciam, si occasio sit? Sed meæ res & vita, ut scis, in tranquillo consistunt; nec spes meas aut vota ad magna aut longinqua mitto. Hæc est felicitas mea, in paucis esse felicem. Studia solita me habent, & nunc totum SENECÆ: quem breui, sed perpetuo, Commentario illustratum dabimus cum publico, ut spero, fructu. Interea fortasse breuiculum aliquid ad novos nostros Principes: & id ex occasione natum, quòd audiendi nuper nos honore in publico affecerunt. Concepi, si pergo & petago, inter primos scies. Gaudeo conuentum à te P. Schottum, veterem amicum meum, & ante annos xxv. etiam hîc auditorem. Sed & Antuerpiam placuisse, & eius pompam, gratum est, nec tamen nouum. Præsumebam enim

animo omnia splendida & decora, & ab ingenio ciuium, & à genio ipso vrbis: quâ vnâ gloriari Belgica nostra potest, oculo & velut geminâ in hoc orbe terrarum. Librum, cuius mentio in ADMIRANDIS, hîc adiunctum Ill^{me} Domine habes. Illo meisque (quicquid erit) vtere; & me, si non ex merito, ex benignitate tuâ ama. Louanij, x. Kal. Ianuar. anni noui ∞. 100. quem votiuum decurrere tibi, Numen precor.

EPISTOLA LXXIV.

NVNO MENDOZIO *Lusitano, à cubiculo Principis.*

AFFECTVM tuum, qui ad scribendum impulit, quomodo non gratum habeam? Ego verò valde ab humanitate, & iis studiis quæ profiteor abeam, nisi & illum amplectar, & meum vicissim tibi reponam: quod facere me, hâc scriptione sedulo restor. Pauci profectò sunt, & præsertim è vestrà nobilitate, qui optimis honestissimisque studiis se applicant: & vestra etiam gens magis adhuc armorum gloriam æmulata est, quàm Musarum. Itaque eo magis amplectendi & æstimandi nobis sunt, qui vestrûm amplectuntur eas & æstimant: etsi fructus vobis est, etiam sine approbatione aut iudicio nostro. Te & animum tuum appello: scio internâ & solidâ voluptate perfrui, cum ad amœnos illos hortos, vt sic dicam, Musarum diuertis: atque ibi lectione aut meditatione pascere rerum vel elegantium, vel sublimium, & à profano isto vulgo remotarum. Nam de prudentiâ, imò & sapientiâ, quid dicam? quæ originem & fontem istum habent: sicut & ipsa probitas, & honesti amor, siue à præceptis illis saluberrimis manat, siue à pulcherrimis exemplis. Itaque gratulor tibi, Vir Ill^{me}, verâ nobilitate dignam hanc mentem: & felicem prædico, qui præceptorem habueris melioris mentis ac iudicij virum, qui ad meliora & altiora hæc duxit. De me verò sic statue, & amantem vicissim tui esse, & cupidum etiam videndi ac fruendi, vbi prima occasio erit: quam post istas peregrinationes Principum aut inueniam, aut faciam. Vale. Louanij, x. Kalend. Februar. ∞. 100.

EPISTOLA LXXXV.

Romam.

GASPARI SCHOPPIO S. D.

ROMAE te esse mi Schoppi, & gratulor & gaudeo: Romæ, id est, in luce illâ gentium, in arce olim imperij, nunc pietatis. Quam pietatem veterem & puram te amplexum esse, quis non in tali indole atque ingenio gaudeat? Maſte adoleſcens, decurre hanc viam, quæ & hîc gloriam tibi pariet, & poſteâ illam æternam. Quòd calamum autem ſtringis in illos qui deſlexerunt; facito, ſed (meo monito) cum modèſtiæ ſemper, imò & amoris, erga eos notis: vt allicias magis quàm alienes, & docere videaris non pugnare. O vtinam plures è tuâ Germaniâ emulenter hoc exemplum! regione ſemper mihi amatâ, ob gentis ingenium naturâ rectû, probum, & virtuti candidæ amicum. Deum ex animo precor eam reſpiciat, & caliginem hanc nebulasque nuper offuſas diſpellat. De ADMIRANDIS meis illîc recudendis, fiat vt vobis & magnis ibi viris (ita ſcribis) viſum: ſed exemplar ſecundæ editionis tamen ſequendum ſit, in quo & mutavi aliquid, & auxi. Mutavi autem de Frumentatione, in quâ fortasſe aliquid parùm * *μειωας* dixeram, nec firmo auctoritatum fulcro * *ex modo*. nixum. Sed & quædam alia infirmiora ſtabiliui: & omnino ea vobis habenda, atque vulganda ſit. De rebus tuis ſcire aneo, ſatiſſine ex voto ſint? ſpero, neque Romæ certè deſuerunt vnquam, qui ingenia talia fouerent attollerentque. Raphelengium vtrumque noſtrum, ſi illic, ſaluere velim: & te longum, mi Schoppi. Louanij, in acri frigore & inſolenti. VII. Idus Febr. ∞. 100.

EPISTOLA LXXXVI.

Romam.

ASCANIO COLUMNAE, S. R. E. Cardinali.

TARDE admodum in manus meas Oratio tua venit, in Hiſpaniarum regis funere ſcripta; & ideo excuſandus ſum, ſi tardiùs de eâ ſcribam. Gratam fuiſſe & ipſam, & hunc animum in metuum ſiue iudicium, quidni fatear? & legi auidè, & quid cenſeam, breuiter & aperte dicam. Video inuentione fœcundam eſſe, ordine diſpoſitam, verbis figurisque politam, numeris rotundam, membris & periodis ſuis plenam: atque vno verbo, ma-

gno vel Oratore, vel Rege dignam. Hoc magis, quòd à te scripta. id est, viro loci generisque dignitate inter Principes, in assiduis arduisque semper occupationibus: vt cōcipere vel conari talia, admirationem habeat; quid sic agere, quasi vnum hoc ageres, & semper egisses? Felicem ingenij prædico, & Româ illâ vetere dignam prolem: hâc quidem in parte. Nam & nouam hanc etiam ornas, & pietatis munia, quâ dote commendatur, ipse vsurpas, atque illustri exemplo alijs præis. Audio iam nuper adeò, augustis illis sacratisque mysterijs initiatum esse: quod gratulamur, & toto animo faustum ac salutare comprecamur. Simul illud optamus, plures eiusmodi in hoc Christianæ reip. ædificio C O L V M N A S: quod si esset, turbines isti ventique parum in illud posset, qui nunc quatiunt validè & mouent, præsertim in misero nostro axe. Deus sedabit, cùm volet, & Te Ill^m & Reu^m Domine, longum bono publico, & decori tui ordinis seruabit. Louanij, VI. Idus Februar. 1610.

EPISTOLA LXXXVII.

Romam.

NICOLA O MICAVLTIO S. D.

AMARE debeo diligentiam tuam, natam haud dubiè ex fonte affectus, vel potius amoris. Semper à te litteræ, semper gratae: etsi vereor vt paria faciam, aut facere possim (nostri occupatiunculas) in respondendo. Nam de amando, securus esto: vel æquo, vel antecedo. N. N. litteras tandem vidi. nihil secreti aut magni erat, cur opus illo à Secretis tamdiu expectato. Sed quisque vt volet. ego vana, aut quæ eò inclinant, aspernari incipio, & vela minùs minusque pandere non dicam ambitioni, sed famæ. Quid hæc omnia sunt, opinio, laudes, elogia? venti. In quiete maneamus, quæ à Deo & virtute sit: & huic cibum litteras, aut sapietiae potius studia, demus: in quibus nunc sanè eram. Nam Senecam totum edere parabam, perpetuo Commentariolo illustratum, atque ipsum & verba eius imprimis correctæ & probè distincta. Gaudebo, si absoluero. Præmisi autem (ita volentibus amicis) *Dissertatiunculam ad Principes extemporaneam*, & vt huic breuiculæ & leuiculæ pondus adderem, adiunxi *Panegyricum Plinij*, iminortalis opus, item Commentariolo illustratum. Olegant Principes, o delectentur, & æmulentur! Sed quando tu ad

tu ad nos? iamdiu animo te reuoco, & nunc etiam hoc calamo: redi ad nos tuos. satis visioni, satis & religioni est datū. Ad Card. Columnnam litteras misi per nostrum Houium, qui seriò à me ad illum Principem petebat. Non dubito quin & te cōuenerit (nam ad te prius ire iussi, siue monui:) & epistolam illam iam destinabit. Quod ad Pigafettam, seorsim hîc habes quod ei legas. Vale mi amice, & salueant à me Lombardus & Desboysius. Louanij, III. Kal. Mart. ∞. DC.

EPISTOLA LXXXIX.

BALTHASARO DE ZVNIGA, *Legato Regio.*

CVM meus iste Bruxellam iret, litteris salutem libare tibi libuit, & reditum gratulari ex peregrinatione, quam cum Principibus nostris obiisti. Quid reditum? an & abitum precari prosperum, nisi fama nos fallit? Nam ea nobis insufurrat, parari conuentum & actionē super pace Britannicā, atque ei te quoque inter primos interfuturum, aut præfuturū, vt locus iste est, quem tenes. Si hoc fit, toto animo precor, & exitum eius rei tibi gloriosum, & patriæ salutarem, quæ profectò & cōsilijs & solatijs, si vnam, eget. Ego, quod nuper scribebam agitare me, nūc decreui, & ad Typographum *Dissertatiunculam* meam coram Principibus misi, tum etiam (ne per se leue illud munus sit) *Plinij Panegyricum*, breui Commentariolo illustratum, quem Traiano dixit optimo Principum, & claro sideri gentis vestrę. Rogo te, Ill^{me} Domine, vt vel hac causā opusculo meo faueas; tum & illā, quod auditorem te illius *Dissertatiuncule* merui, & postea approbatorem. Librum *De officijs aulae Constantinopolitanae* nuper misi, & spero recepisse: mittam & mea, siue ad præsentem apud nos, siue & absentem, si vera fama est, quam talem opto. Louanij, Kal. Mart. ∞. DC.

EPISTOLA LXXXIX. *Salamanticam.*

EMANVELI SARMIENTO DE MENDOZA,
Doctori Theologo.

TALES ne epistolas ex ijs oris, & à Theologo? Plures accepi, fateor, & amicos illîc alibi habeo: sed Deum testem inuoco, non aliud scriptum litteratius, aut tersius, & toto genere eru-

ditius vidisse. O pax, cur nos non aspicias? ego per te profectò tales viros, & doctrinę & mihi sic amatos & amicos. Sed iactamur veteribus illis procellis, nec duo illa sidera adhuc sedarunt, quę Hispania vestra misit. Fatales & diutinę nostrę turbę, inter alia mala cladesque, hanc occultam perniciem intulerunt, spernendi Pacis omnes artes: id est, nostra studia, quę, mihi crede, à paucis vel perpaucis potius, hęc nō dicam coluntur, sed æstimantur. Atque ut est rerum omnium orbis, futurum video atque auguror, atque etiam opto (cur dissimulem?) ut ad vos & longinqua loca migrent: loca iam olim sic feliciter illis infessa: & quis Græciæ Helicon aut Parnassus, super priscam Hispaniam fuit? Scripta & diuina illa monumenta loquuntur æternorum ingeniorum: in quibus Seneca, quem nunc cū maximē in manibus habebam, & perpetuo Commentariolo illustratum ibam. Cur non auidē & pænē iustē hoc facerem? Dederam Tacitum, prudentiæ (tu quoque iudicio) patrem: debui, certē volui, & Senecam, sapientiæ fontem. Sed de Tacito, dici non potest quā me tua elogia delectent. Nam quosdam esse, qui pressum illum eunt vel abiectum, non ignoras: à quibus ita dissentio, ut æternæ Prouidentię beneficio datum, seruatumq; in parte scriptorem illum arbitrer, ad ingenia & consilia vel illustranda vel dirigenda. In eum quas Notas commentatus es vidi, & subtilitatem vbique, iudicium non semper (verum amo dicere, & tu audire) probavi. Nam scalpro aut cultro nimis interdum indulgere mihi visus, nec ausim sic recidere veteres omnes membranas. Franciscum Sanctium Brocensem, iam anni multi sunt, cū noui, amo, colo. Probras & eruditio viri merentur, & te rogo non salutare tantū, sed colū illi inuadere, & pro me amplecti. Ille Mercurius, ille Apollo est, Hispanię vestrę, atque vtinam multos excitet trahatque ad splendoras verasque artes; neque armis tantū, ut semper, sed ingenijs etiam, ut olim, floreat ille tractus! Vale vir Reu^d & Eximie, cum quo amicitię fœdus libens iam nunc coëo, non nisi cum animā (si tu voles) discingendum. Louanij, prid. Idus Mart. ∞. 156.

Qui has defert, honestus est vir, & inter meos Auditores, nunc Licentiatus iuris. Pater eius, inter primores Aulę ministros, ad visendam Hispaniam ablegauit. Amplectere.

EPISTOLA XC.

Romam.

IOANNI BAPTISTAE HANSENIO S. D.

GRATVM est, quòd scribis mi Hansenì, neque ingrata quæ scribis. Primùm illud, de viro summo (ita loquendum est) in cuius contubernio agis, valdè tibi gratulor, & tu diuinum hoc beneficium habe, & fruire æterno tuo bono. Affectum autem eius quòd etiam in me nuncias, iam ex litteris eius didici: & gaudere me in eo fateor, atque adeò exsultare. Nam is sine meliore aliquo iudicio de me esse non potest: cui autem magis probari optauerim, quàm viro quem Deus hominesque iuxta probant? Pluris hoc mihi, quàm Principum isti aduentus, vel interuentus, in Scholas nostras: quibus tamen quæ tunc dixi (etsi pauca sunt) iam vulgamus, cum *Plinij Panegyrico* addito, quem leui manu illustramus. Ipsum opus Plinij nouo Principe dignum: atque vtinam legat, capiat, obsequatur! Heu, consilijs in hoc statu rerum quàm egemus! Quid statu dixi? fluxu debebam. ita res nostræ labuntur, & nisi Deus sistat, iam ruunt. Sed in eo, in causâ, in Principum pietate & probitate (vtramque vterque habet) confidimus: & quanquam initia vacillant, paullatim res & consilia itura in exitum meliorem. Hæc mœsto oculo sæpè aspicimus, & quietæ Italiæ vestræ desiderium redit: sed quid dicam, nisi iniectâ manu sisti & teneri me à Fato? Ita valetudo, amici, alia interueniunt, quæ iam in procinctu pænè arcuerunt vel arcent. Itaque omitto, mente & cogitatione adeo, & eâ sæpe me oblecto. Officia quæ defers, & præsertim in Vaticanâ Bibliothecâ, non refuto, imò in tempore fortasse vtar. Nunc quidem in Senecâ eram, cuius exemplaria plura vidimus, & alij alibi: nec operæpretium sit te inspicere, nisi vnum aliquod sit eximix notæ. Quòd autem inijs de loco honestiore dextro, in Electis à me scriptum: non muto equidem, etsi concussit me tamen ille tuus, & Becani hâc in re, patronus. Sed quædâ à nobis ita palàm sunt, vt refelli vix videantur. sicut illud de *Latere claudendo*, quod certò est Sinisterioris, & minùs honesti. Docui ibi ex Suetonio & Eutropio: & adde, si vis, veterem Iuuenalis Scholiasten à Pythæo editum, qui in hunc versum, *Divitis hic serui claudit latus: Aut in medium* (inquit) *seruum mittit, aut in sinistra ambulat*. Iu-

dæos ita habuisse olim, Sacra docent: & Christianos veteres, nisi fallor, D. etiam Maximus Episcopus Taurinensis, in Homiliâ de Sanctâ Pentecoste. Scribit ad verba illa, *Dixit D. D. meo, sede à dextris meis: Cur autem ad dextram filius esse dicatur, moneat aliquê fortasse. Licet enim dignitatis gradus non sit, ubi plenitudo est diuinitatis, tamen ideò ad dextram sedet filius, non quò preferatur patri, sed ne inferior esse credatur.* Et statim: *Pater Christo filio throni sui offert SUBLIMEM confessum, & HONORIS gratiâ ad dextram suam illum æternâ sede constituit.* De Ouidij versu scripsi in Electis, quæ visa: & ægrè inuito ob Horatij illum — *nec tamen illi Tu comes exterior, si iusserit, ira recuses.* Vbi exterior palàm est inhonoratior: ergo contrà, interior. Alioqui valdè placeat illud Vaticani codicis, *anterior.* Sed in Electis incis recusis, aliquid etiam refinxi, postea tibi videndum. Hęc, si tanti, dijudicet ille magnus arbiter, à quo non appello. De Gallorum in nos bello quod scribis, nihil equidem inaudiui: nisi quòd N. N. quædam in me dicteria iampridem legi. Sed ille in me ita ex superuacuo & sine causâ incurrit, vt credam hoc ipso minùs grauem gratumq; ijs esse, quibus antea fuit. Equidem nec læsi nec lædam quemquam: pacis ingenium habeo: si me alius, videbo. & in leuibus, silentij tenorem seruabo: si quid grauius aut dignius, fortasse rumpam. Vale, mi Hamfeni. Louanij, vii. Kal. April. ∞ .MCC.

EPISTOLA XCI.

GASTONI SPINVLAE, *Gubernatori Limburgensi.*

DOLEO, & pænè indignor, me præuentum rogatione tuâ, in re quam sponte & vltro faciebam. An non libri mei exemplar ad te mitterem, vt soleo, arque etiam (ita loquor) vt debeo? Nam beniuolentia certè tua in me insignis, & palàm testata, ita postulat: & mea etiam obseruatio, & tui cultus, impellebant. Faciebam ergo vltro: sed cur distuli? simpliciter rem dicam, quia pauca exemplaria compacta &, vt sic dicam, vestita habebam: nudum autem mittere verecundabar. Quid, quòd nec ad Principes alios viros nisi (Legatum Hispaniæ excipio) ad quos solebam? Itaque de morâ ignosce & fac mihi gratiam: quam aliàs sanè libens emendabo, cùm videam lucubrationculas nostras sic

gratas tibi esse, non à fui pretio sed accipientis affectu. Quòd porro Spadam aut & Limburgum tuum me inuitas: mentiar, nisi dicam me velle, aut potius gestire. Sed quid promittam? omnes pericula mihi obijciunt, & liberas grassationes hostium in Eburonum solo. Neque nego terreri me, vt qui semel periculo nimis fuerim propinquus. Tamen valetudo mea anhelat ad illas saluta- res Aquas: etiam ad te ego Ill^{me} Domine, & cupiam pasci ac re- fici suauibus simul ac prudentibus sermonibus tuis. Nam ista, quæ in rep. nostrâ video, haud sanè vsquequaque mihi placent: & loquamur liberius de ijs, quàm scribamus. Vale cum Dominâ & liberis, quos Deus corpore atque animo attollat. Louanij, VIII. Kal. Iunij, ∞. 100.

EPISTOLA XCII.

Romam.

FREDERICO BORROMÆO S. R. E. Cardinali.

SICUT Telemachus ille, apud Homerum, Nestorem videt & Saffatur cum subductione & pudore, sed incitat & perstringit Minerua: sic mihi fit in isto alloquio, quod etsi non primum ad te, tamen cunctanter profero, nec nisi Micautio incitante. Ille à te recens, de puro affectu tuo in nos ea rettulit, quæ suauiter in petus hoc illapsa me recrearunt: & simul impulerunt, gratias has & preces ad te deferre. In præteritum, gratias; in futurum preces, vt sic in me perseueres, nō mei meriti, sed constantiæ tuæ, causâ. Nam de me quid dicam? nisi aut à famâ te, aut tuâ benignitate falli: qui parum ex propinquo me aspicias, & in lumine claro cernis. Sicut eminus stannum, argentum, plumbum, conspicienti eadem videantur, admotus discernat: sic vereor vt in meis dotibus, & longinquitas pretium ijs addat. Itaque cautè à me factum igitur, qui venire ad vos distuli, & conspicuum me dare: manete in suati mihi errore, & vel immanentem amate. Etsi quid mentior? nulla hîc cautio. ardor est, qui fuit: sed valetudo intercessit, & alas mihi iam subuolanti incidit. Itaque, vt iterum ille Telemachus,

* Η' ε'ο μὲν ἐν μακρῇ ἡρόι, φίλον τετιμῆαι ὅτι ἡτορ:

fic ego istic maneo, non procis tamen, sed procacibus militibus circumuallatus, qui nos & nostra valde turbant. Audistis, ne

* Ipse preces inter manenti corde sedebat.

sentire vobis sit, & vt tibi Ill. Domine longum valete, iupremum numen precor. Louanij, IIII. Idus Iun. ∞ . 156.

EPISTOLA XCIII.

Romam.

PHILIPPO PIGAFETTAE S. D.

LITTERAS à te legi, quas ipsa Hutnanitas tibi dictauit. Quidni autem benignè ita scribas, qui benignè in me & famam meam is consultum? Nam MAGNITVDINEM nostram ROMANAM significas te vulgare in Italicâ vestrà linguâ: quod iam aliunde didiceram, sed libentiùs certiusq̃ te nunciante. Mi Pigafetta, an mereatur à me hunc laborem, nescio: à se meretur, & quamuis fidenter apud te, eius scientem & amantem, dicam. Ecquando tale, tam diuturnum, tam compositum imperium aut fuit, aut erit? Vel illa res argumento, quòd plerisque logos & fabellas narrare videmur: nec verisimilia quidem adferre, cum vera, & vt sic dicam, oraculis certiora dicamus. Incomprehensa est (de vulgaribus ingenijs loquor) illa MAGNITUDO. Quid de vulgaribus? me ibidem pono. Omnia feci, culmen non attigi, sed tamen vt in magnis signis, vbi caput non est tangere,

Ponitur hic imos ante corona pedes:

fic ego ingentem illam Romam veneratus, sertum hoc ingenij vel ad pedes eius consecraui. Tu aut alius caput ei coronabit. Sed tu tamen ista magnificas & attollis, & eminere inter scripta nostra, vt Homeri illam Nausicaam (eâ imagine vteris) inter alias virgines censes. Nescio, & velim, pro affectu meo in Romam, ita sit: tamen hoc scio, plusculum me iudicij & dispositæ collectionis in hoc opus contulisse, quàm celeri mente aut oculo aliquis arbitretur. Qui insistet & rimabitur, non culpabit. Nisi quòd quædam tamen omissa etiam nobis, quorum partim in secundâ Editione (eam habere te velim) iam addita: partim in sequenti addenda. Sicut illud, pro ambitu magno vrbis. quod Plutarchus in Niciâ scribit, *urbem Syracusas fuisse Athenis non angustiorē*: atqui Syracusæ CLXX. stadia in ambitu habuere, Strabone teste: ergo & Roma, quam cum Athenis Dionysius comparauit. At enim illa tot stadia iustè efficiunt XXII. *milliaria illa cum semisse*, à me adstructa. Item de numero illo populo (in quo passim audio abnuere, etiam qui obloqui non possunt:) de illo,

illo, inquam, Suetonius valde affirmat, sed me emendante. Leges in Nerone eius, cap. xxxix. inter magnas rarasque clades, *Pestilentiam Romæ unius Autumni, quâ triginta millia funerum in rationem Libitinae venerunt.* Tuam sagacitatem! hæccine res magna aut memoranda, toto Autumno id tanta vrbe? Ego adsero, & res est, in vnâ aliquâ nostrarum vrbiū hanc pestilitatem, in paucis mensibus, sic fuisse. Ne ambige, quin *trecenta millia* scripserit: & meis, si voles, in fine Dialogi *III. lib. III.* adde. Sed & percussit quosdam de laxitate domorum, quod scripsi lib. *III.* Dial. ult. Audiant Senecam: *Non habebant* (prisci illi) *domos instar vrbiū: ut nos scilicet habemus.* Iterum audaciū: *Ædificia priuata, laxitatem magnarum vrbiū vincentia.* Plura sunt talia: & tu à te, atque alijs ibi fortasse, quædam habes, me volente inferenda. Nam iuuari, moneri, doceri, cur abnuam? à quocumque volo: & cum Euripide,

* Παλαι ποτ' ἐστὶ τῶν ἐμῶν δ' ἐδογμένον.

* Dudum
ista sedis
animo huius
sententia.

Hoc etiam, te talem amare, atque adeò colere, inter eximios Italiæ foetus. Non enim lectio tibi solum multa, sed peregrinatio dedit: varia & multiplex, ut audio, per Europæ nostræ, atq; etiam Asiæ oras. Faueo. tu nobis priuatim & publicè: id est, me ama, me cum alijs doce. Louanij, prid. Kal. Sextil. ∞. 100.

Haud absimili sententiâ (non verbis) epistolam à me aliam habes: si tamen accepisti. Si non, prouidè hæc submissa.

EPISTOLA XCIV.

Hispanum.

IOANNI WOVERIO suo S. D.

O VOLVPE mihi, te esse saluum! ô magis, te animo esse sanum, nec inter inepta, vana, improba pollutum! O sic semper, ô magis magisque ad illa pura, æterna, alta: quò melior Deus & natura tua, addam & institutio mea, vocarunt. Mihi hoc nunc crede vsu perito, quò magis te in hoc salum vitæ penetrabis, amara plura reperies & quæ acescant: quid remedij? scire, spernere, & Sapientiæ decretis se munire. Ut Vlyssi illi naufrago Leucothea vittam sub pectore ponendam dedit, quâ tutus à turbine & tempestate esset: sic tu hanc Sapientiæ te præcinge, & audies — * εἴς τοι παρ' ἐν δ' ἐπ' ἀπαλῶς. Sed hæc domi olim

* nil vitæ
re pati, nec
morte peri-
re.

ſæpiùs: at nunc recole. & quando iterùm licebit? quando vultus & ſermones iungere? Pænè diffido, cùm valetudinem meam video, quæ præcipitat & ruit ad metam. Itaque & de *Senecâ* pænè diffido, etſi medium opus peregimus: imò nihil etiam egimus (ita mea ſunt) niſi extrema hæc manus accedat. Patria videtur animam agere, ita conſilia omnia Principum & optimatum ferox miles turbat. Plura nolo, nec te ſuadeo vltrà tam liberè quàm nuper. quid ſi recludantur? non quia improbi aliquid (abeſt ab utroque noſtrùm) ſed quæuis liberior cenſio odium hodie habet. At nos æternum inter nos amorem, & ſic mihi vale. Louanij, III. Idus Iunias, ∞. 100.

EPISTOLA XCV.

Romam.

CAESARI BARONIO S. R. E. Cardinali.

PIETAS, & quidem duplex, hanc ſcriptionem à me expreſſit: ſiue quam Deo, ſiue quam Patriæ debemus. Sacrum luſtralem annum qui obire in ipſâ Vrbe & ſanctis locis non potuere, ſiue morbo, occupatione, inopiâ, aut alio vinculo impediti: benignitas SS. Pontificum ijs quoque, iam more veteri, ſubuenire conſuevit, & Iubilæum ad alias exterasque oras propagare. Opidatim ſolet inſtitui. & quia Louanium noſtrum, & inter vetuſtiſſimas Brabantix vrbes eſt, & religionem veram & priſcam ſemper (quod non aliæ) habuit illibatam: videtur mereri prærogatiuam iſtam, vt ſacri illius beneficij publicatio illuc inſtituatur. Senatus & Academia valdè velint, & apud S^{mum} noſtrum agi per certos homines procurarunt. Sed quia commendatio etiam veſtra, Illuſtriſſime Domine, facere huic negotio poteſt, & me aliquid apud te poſſe cenſuerunt: rogarunt, & rogo, vt i ſuffragij tui calculus piæ petitioni accedat, & nos publicis meritis iam diu obſtriectos, etiam hoc priuato arctiùs velis deuincire. Ill^{mc} & Reu^{mc} Domine, Deum precor, te Eccleſiæ ſuæ, magnum & rarum Iunen, diu lucere patiatur. Louanij, VI. Idus Sept. ∞. 100.

EPI.

EPISTOLA XCVI.

*Vlyssiponem.*EMANVELI CORREA *Lusitano.*

Et epistola tua me exhilarauit ac diffudit (ira loquor) & is qui eam dedit Nunus Mendozius, olim in tuâ disciplinâ. Nam epistolâ tuâ quid mei amantius? quid in iudicijs honestius? ut ruborem mihi lectio parè incuteret, naturâ modesto, & gnaro alioqui non esse in eo culmine, in quo me ponis. Sed ponis per amorem: nec iudicij tui censeo hunc errorem. Iam ipse nobilissimus vir qui attulit, scriptione mihi antea notus, sermone se, & addo gestu ac vultu ipso, probauit: planè melioris cōmatis ac moneta, ut Græci loquuntur, & qui genus suum illustret atque etiam gentem. Gentem illam vestram dico, id est, Lusitanos: iam olim armis, imò & litteris inclytos. quas primus Sertorius intulit, & Græcis ijs Latinisq; (Plutarchus auctor) inbuit vestram iuuentutem. Crede mihi Correa, semina eius instituti etiam nunc fructificant: & ardet in animis vestris semel accensus honestior ille ignis. Audimus certè, non in alio Hispaniæ tractu magis veteres artes coli: & exempla ac scripta sunt, quæ ad nos quoque manant, & testantur. O Deus, cur bella in haud magno interuallo nos dirimunt! terras & maria intuta reddunt? Absque ijs esset; iamdiu in voto, nunc in leui habeam, ligneo equo ad vos currere: videre loca & homines, in quibus bona & boni, atque etiam ego sic amor. Te mi Correa videam, pectori applicer, collo adstringar. atque ipsâ hâc cogitatione liquefco & moueor: quid si re frui de-
rur? Sed ut tempora fluere, ut meam valetudinem labi video: non dabitur, nec nisi sub umbrâ voluptatis hâc ludam. Sed tamen hoc datur, animis adire, affari, iungi: id est, optimâ & cælesti illâ parte nostri, à quâ est, si quid in me amasti. Et hanc igitur veloci alâ iam nunc ad te mitto, & pangere iubeo

Fœdera, non vllâ dissoluenda die.

Vale vir optime & doctissime. Louanij, viii. Kal. Nou. ∞. 1606.

EPISTOLA XCVII.

CYNTHIO ALDOBRANDINO, *Cardinali tit. S. Georgij.*

EFFABOR ex animo, Genium aliquem videri mihi impulsorem esse ad te scribendi. Bonum haud dubiè, ad omnium

vocibus sic bonum, & qui eximie vixus retinet pritam & Romanam illam non probitatem solum, sed libertatem & candorem. Ita ad me omnes qui illinc veniunt, qui illinc scribunt: & addunt, quod proprie me tangit, inclinantis tui animi in me affectum. Beatum me qui habeo, nec merito villo meo conciliatum, sed tua benignitate oblatum. Sicut arbores fructibus grauidæ inclinant ramos & demittunt, & offerunt carpi: sic vos isti verâ virtute vberes, & beniuoli & benefici vltro estis, & inuitatis ad fruendum. Ego verò & coram frui, & videre, hoc anno sacro Sæculari censebam: Deus aliter, qui tenuit, & Valetudinis hoc vinclo ligauit. Venit tamen iste è disciplinâ olim meâ Io. Hemelarius, gente Batauus, mente & pietate Romanus: quem ego ferio commendare ausim (apud viros Principes quâ fallam?) & ingenij doctrinæque titulo, & edecumata, vt sic dicam, honestatis. Rogo, Ill^{me} Domine, in hunc quoque fauoris tui libra deuegat: sed in me maximè, eius si non merentem, certè cupientem, & fide atque obsequio semper meriturum. Deum testem aduoco, & eundem Ill^{me} & Reu^{me} Domine, virtutis tuæ atque æui propagatorem. Louanij, VII. Idus Septemb. ∞. IOC.

EPISTOLA XC VIII.

Romam.

ROBERTO BELLARMINO, S. R. E. Cardinali.

GRATVLARI non tibi, sed nobis & Ecclesiæ dignitatem tuam & hanc purpuram, animus iamdiu fuit, nondum occasio: & fateor me inter eos esse, quos Verecundia aut Modestia continent, nec temerè prorumpunt. At nunc os & stilum mihi soluit adolescens iste quem vides, olim è meâ disciplinâ, qui inter omnes te elegit cui vellet offerri & commendari. Facio libens, & pænè dicam securus de successu. quia ingenium eius noui, industriam, progressum in optimis artibus, & addo (caput rei) probitatem morum, cum puritate religionis coniunctâ: quæ omnia amari à te scio, & in titulis laudum spectari. Fac periculum Ill^{me} Domine, plura prædicatione meâ reperies: & in ipso homine nescio quid venustum & lepidû, quod occulto velut vinculo ad se ducat. Quod si fortè ad alium eundum sit, rogo vt fiat tē auspice: ego me & debiturū gratiam fateor, & fortasse (liberè dixerim) eum mihi, qui me tradente compos gemmulæ huius erit: Sed

quod initio proposui, ego Ill^{me} & Reu^{me} Domine, honorem hunc tibi corde gratulor, non donum, sed præmium: & Deum rogo, velit te in eo Ecclesiæ suæ tutorem & vindicem diu superesse. Louanij, VI. Idus Septembr. ∞. 1500.

EPISTOLA XCIX.

Hispalim.

IOANNI WOUERIO suo.

TRISTE mihi (rarum in tuis litteris) quòd significas meas non accepisse. Scripsi tamen, & bis quidem in Hispaniam. Ad te neglegerem? è tuo affectu puro sinceroque noris & æstima meum. Itaque nec excusatione vtor, quâ iure apud alios, Occupationis aut Valetudinis: tu mihi eximius, & nescio quomodo animo huic insitus es & innexus. Semel dictum, semel crede. At gratum, quòd iam arrideat magis illa ora: gratissimum, quòd Sapientiæ studia non deseris, solum nepenthes in tristitiâ huius æui. Perge, perge mi Woueri, alta aspice, & vnde veneris, quid veneris, seriò attende. Cælestis tibi origo & imago: quid terrenum aliquid delectet aut teneat? Occupatiunculæ sunt? non abiice, sed subduc semper aliquid aut eripe: & illas tamen potius, quàm te relinque. Sed philosophare maximè in seriis, id est, quæ mores, vitam, & ipsum te tangunt. Pulchrè aliquis apud Euripidem:

* Α δὲ μέλαινα, ταῦτ' ἐγὼ γ' ἐπισοφός:

* Quæ maxime opus est, hac mihi erat Sapientias

tibi hoc sit, & quæ opus est, non quæ discunt, disce. seriò autem, & in facta disce. Vt pluuia illa inutilis, quæ in lapides aut rupes cadit, & supernè irrigat tantum: sic doctrina, quæ in ore & verbis, in pectus non descendit. Sed heus, comésne tibi in honestissimis studiis Lucianus Negronius? laudas mihi ex animo virum, & ego iam nunc in animum hunc demisi. Saluta, amplectere: atque vtinam in Hispaniâ, bonâ ingeniorum matre, plures! Ingenia certè supersunt: nescio quo fato institutio aut æstimatio deficit, sed hæc quoque (Deus audiat) accedent. De republicâ nostrâ, audistin? cladem? sed animum viresque recepimus, Principe ipso animosè præeunte. Heroicum illud, & à stirpe sublime, ibi ostendit. Tamen etiam languemus, longo lentoq; bello tabescimus: & auxilia ab iis oris tarda, si non fera.

— * Τὸ δὲ μέλλον, ὅσον ἀπαραΐτα λέγω: ait ille.

* Quod differas, nō factō simile censeo.

Vale mi Woueri. Louanij, IIII. Kal. Septembr.

M 2

EPI-

EPISTOLA C.

Romam.

GVILIELMO SCARBERGERO suo.

IN silentio tuo, vt scribis, curam imò angorem aliquem habui, & suspensum tenuit valetudo aut fortuna tua. In longo & vario isto itinere, scio qui casus interueniant: inopinati sæpe etiam sapientibus, & res nostras & nos ipsos sæpè inuoluunt, aut euerunt. Sed liberaſti me omnis ſollicitudinis hâc ſcriptione: quâ ſignificas valere te, etſi minùs valuiſſe. Benè eſt quòd ſilueris, & gaudere de reſtitutâ hâc malo, quàm timere in affectû. Enim uerò mi Scarbergere, vt parens aliqua in abſente ſuâ prole; ſic ego in vobis à domo & diſciplinâ meâ afficior, & omnes in ſinu iſto pectoris circumfero ac geſto. Sed morbus ille fuerit, tu nouû robur indue, & ad nos (ſi me ſolens audis) redi. Diu inuerſari & ſedere in iis locis, quem ſolidum fructum tibi gignat? Ætas tua iam maturuit, vnus es, ſed & orbus es: veni, veni ad quæ vota noſtra te vocant, & hîc apud nos tuam aliquam cape. Cum poëtâ inquam,

Asian.

Uxorem quere, firmamentum familia:

cuius familiæ, niſi à te propagatur, ſtemma filumque Ætas iam incêdit. In me idem, & vltimus ego (heu res humanas!) omnium Lipſiorum. La-faillium apud te eſſe gaudeo, bonû modèſtumque ingenium: an non & ille ad ſuos? fortàſſe tecum. De bello Sabaudico, hem malè narras. ſed ſatin' vt certò? Hîc quoque rumores, quos tamen auerſamur, & ſcintillas, vt huc etiam peruolent, timemus illius ignis. Apage, apage. vni huic lento Marti vix reſiſtimus: ille alter feruidus & οὐβελόθυμος accedet?

* Non proſoluitur,
heu patria
gemina.

* Αἱ αἱ τῆς μεγάλης ἡμετέρας ἀχίης.

Sed fata viderint: tu vel ad res turbatas veni, ſed non (meo conſilio) per turbata ea loca. Gallia aliàs, aut non, luſtrator. Vale, mi Scarbergere. Louanij, vii. Idus Septemb. Noſtri omnes valent, Oranus & Baronius honore & titulo conſultorum iuris mox augendi. Antonius, niſi fallor, te cum fratre Legatò ibi opprimet.

A P P R O B A T I O.

Hæc ſelectarum Epistoſularum Inſti Lipſij V. Cl. ad Italos & Hiſpanos Centuria, vtiliter admodum euulgabitur.

Gulielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus & Archiducalis librorum cenſor.

PRIVILEGIUM CÆSAREVM.

RV DOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Nostro & Sacri Imperij fidei dilecto I V S T O L I P S I O gratiam nostram Cæsaream. Postquam inter alia, quæ DEVS immortalis hominibus liberali manu dedit dona, illustria inprimis illa & quasi diuina sunt, quæ in litteris liberalibusque disciplinis consistunt, quibus scilicet homines non tantum ab animalibus ceteris rationis expertibus, sed à rudi etiam & imperito hominum vulgo ita distinguuntur, ut tanquam Dij quidam splendescere in terris videantur: rem sanè præclaram scque dignam illi præstant, qui diligentem iis ipsis in litteris ac disciplinis operam ponunt; præclarissimam verò & Reipub. vtilissimam, qui eas ita excolunt, ut aliorum menti docendo, scribendo lumina præferant, eosque ex ignorantie tenebris quasi manu educant. Quos excitare, quos amare atque animare ad dignitatis nostræ munus, ad quod Diuino vocati beneficio, concessuque sumus, inprimis pertinere existimamus. Cum itaque ab iis, quorum nobis spectata fides, quique iudicare de Litteris possint, acceperimus, insigneste animi ingeniique tui dotes tibi à natura insitas à primis temporibus ætatis tuæ ita litterarum ac disciplinarum studiis excoluisse atque exornasse, ut olim iuuenilibus adhuc annis præclara florescentis minimeque vulgaris eruditionis specimina præbueris, dum obscura in antiquis scriptoribus loca, quæ quædam tanquam lustra erant, illustrasti, quæque in iis iniuria temporum deprauata & corrupta fuerunt, restituisi, dum vetusta Latinæ antiquitatis rudera in nouam subinde structuram singulari artificio eleganter conuertisti: ad exquisitam adeò & raram doctrinam, quæ magnam de te apud doctos quosque viros opinionem excitarit, peruenisse, eamque variis abs te libris acri & graui cum iudicio scriptis atque in lucem editis ostendisse, ut in eo quod tam feliciter tractes scriptiois genere paucos tibi pares hodie reperire sit: iam verò matura te ætate virum, viro magis magisque digna, & viris doctis grata ac Reipub. vtilia scribere, quæque à primis illis Romanis olim auctoribus scripta fuerunt, à mendis purgare, & lectissimos quosque ex Musarum hortis, in quibus assidue verseris, flores colligere, concinnare, quibus Lectores mirifice recrees, & eorum pectus ad prudentiam, probitatemque informes: haudquaquam prætermittere volumus, quin Reipub. ad quam hæc abs te ornamenta conferuntur, causa, Cæsareo te nostro elogio decorandum, & quamuis per te satis ipse animatus sis, animandum magis patrocinioque nostro defendendum pro benigna nostra in te susciperemus voluntate. Quoniam verò lucubrationibus atque operibus tuis in lucem edendis, peculiarem te eligere velle Typographum, accepimus, Diplomate hoc nostro priuilegioque te & Typographum tuum aduersus quorumcumque fraudem, qui lucri causa, quod fieri solet, eadem excudere aut typis imitari fortè velint, munitos cupimus. Quamobrem pro auctoritate nostra Cæsarea decernimus.

mus, statuimus, vetamusque, ne quis Typographorum, Bibliopolarum, aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu editurus es, quocunque modo, caractere, aut forma, siue integros, siue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra sacri Romani Imperij, Regnorumq; ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum finestriginta annis proximis à primo editionis die computandis, absque tuo tuorumve hæredum consensu audeat: Hac autem lege addita, ut tria ut minimum cuiusque libri exemplaria, quemadmodum moris est, ad Imperialem nostram Cancellariam mittantur. Si quis verò edictum hoc nostrum transgredi, violare, aut contemnere deprehensus fuerit, cum non solum eiusmodi libris, tibi, hæredibusve tuis, auxilio Magistratus, ubicunq. reperti fuerint, vendicandis, priuari, sed triginta etiam Marcharum auri puri multa, cuius semissis quidem Fiscus nostri Procuratori, fraudis vindici: alter verò semissis, tibi hæredibusve tuis pendatur, puniri volumus. Mandantes vniuersis & singulis nostris & sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis quam Politicis, cuiuscunque status, gradus aut ordinis extiterint, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel suo vel superiorum suorum loco aut nomine, ius dicunt, iustitiæque exercent, ne quemquam hoc Priuilegium nostrum impunè violare, spernere aut negligere patiantur. Sed, si quos contumaces compererint, constituta à nobis multa, eos puniri & quibuscunque modis coërceri curent, ni & ipsimet grauissimam nostram in se conuertere indignationem velint. Id quod hoc Diplomate, manu nostra subscripto, & Cæsarei nostri sigilli impressione munito, confirmamus. Datum in arce nostra Regia Pragæ, die prima mensis Augusti. Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Nonagesimo secundo: Regnorum nostrorum Romani decimo septimo, Hungarici vigesimo, & Bohemici itidem decimo septimo.

Subsign.

RVDOLPHVS.

Iacobus Curtius à Senftenaw.

Ad mandatum sacre Cæsareæ M^{ti} proprium.

Io. Baruitius.

Additum sigillum Cæs. M^{ti} in cerâ rubrâ.

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate suo sanxit, nequis, Iusti Lipsij Historiarum in alma Vniuersitate Louanienſi Profefſoris, & item Historiographi ſui libros quoscuque, à Cenſoribus legitimis approbatos, præter ipſius, heredumve eius, voluntatem, intra triginta annos à prima ſingulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in has inferioris Germaniæ ditio- nes importet, venalẽſve habeat. Qui ſecus faxit, præter librorum conſiſcationem triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur. Vti latiùs patet in litteris, datis Bruxellæ XIV. Febr. M. D. XCVII.

Verreycken.

T*ibi IOANNES MORETE, pro amicitia qua mihi cum Plantino (heu, quondam meo) & Plantinianis eſt ac fuit, tibi, inquam, permitto, uti EPISTOLARVM mearum CENTURIAS typis tuis excudas ac diuulges. Nequis alibi alius præter te, cupio ſiue iubeo, ex lege quam magnus Caſar & Rex meus dixerunt.*

Iuſtus Lipſius.